Centrum voor Samenlevingsvraagstukken

Kracht en kwetsbaarheid

Sociale samenhang en leefbaarheid in gemeente Barneveld.

Auteurs: Ir. M. Jager- Vreugdenhil, Drs C. van Til- Teekman, K. Hulst MSc, J. Slendebroek- Meints MSc

Datum: November 2010

Kracht en kwetsbaarheid

Sociale samenhang en leefbaarheid in gemeente Barneveld

Ir. M. Jager-Vreugdenhil
Drs. C. van Til-Teekman
K. Kruiswijk-van Hulst MSc
J. Slendebroek-Meints MSc

November 2010

Kracht en kwetsbaarheid
Sociale samenhang en leefbaarheid in de gemeente Barneveld

In opdracht van gemeente Barneveld en Provincie Gelderland

Uitgevoerd door het Centrum voor Samenlevingsvraagstukken
Ir. M. Jager-Vreugdenhil
Drs. C. van Til-Teekman
K. Kruiswijk-van Hulst MSc
J. Slendebroek-Meints MSc

November 2010

Centrum voor Samenlevingsvraagstukken
Postbus 10030
8000 GA ZWOLLE
038 - 425 55 42

Alle rechten voorbehouden
Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/ of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van de auteurs.

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF **7**

SAMENVATTING **8**

1. ONDERZOEK NAAR SOCIALE SAMENHANG EN LEEFBAARHEID IN GEMEENTE BARNEVELD **11**

1.1 NIEUWE VRAGEN DOOR WET MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING (WMO) 11
1.2 KADER VAN DIT ONDERZOEK 13
1.3 SPECIFIEKE AANLEIDING VOOR GEMEENTE BARNEVELD VOOR HET ONDERZOEK 14
1.4 THEORETISCH KADER: KRACHTBRONNEN IN DE *CIVIL SOCIETY*, SOCIAAL EN MOREEL KAPITAAL 15
1.5 ONDERZOEKSVRAAG 16
1.6 ONDERZOEKSOPZET: DESKRESEARCH, VRAGENLIJSTEN EN INTERVIEWS 16
1.7 LEESWIJZER 17

2. RESPONS ENQUÊTES EN INTERVIEWS **18**

2.1 RESPONS ENQUÊTE EN AANTAL INTERVIEWS 18
2.2 ACHTERGRONDKENMERKEN RESPONDENTEN ENQUÊTE INWONERS 18
2.3 ACHTERGRONDKENMERKEN RESPONDENTEN ENQUÊTE ORGANISATIES 21

3. RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK **23**

3.1 HOE KAN DE SOCIALE SAMENHANG IN GEMEENTE BARNEVELD GETYPEERD WORDEN? 23
3.2 LEEFBAARHEID IN BARNEVELD 49
3.3 WELKE GROEPEN IN GEMEENTE BARNEVELD KUNNEN ONVOLDOENDE SOCIAAL EN MAATSCHAPPELIJK PARTICIPEREN? 63
3.4 WELK SOCIAAL EN MOREEL KAPITAAL IS AANWEZIG IN BARNEVELD? 81

4. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN **88**

4.1 CONCLUSIES 88
4.2 KRACHT EN KWETSBAARHEID 93
4.3 AANBEVELINGEN 94

5. LITERATUUR **98**

Woord vooraf

Barneveld is qua oppervlakte een omvangrijke gemeente aan de rand van de Veluwe in de Gelderse Vallei. Met meer dan 50.000 inwoners, van wie ruim 30.000 in het dorp Barneveld zelf, is het een typisch dorpse gemeenschap. Veel Barnevelders kunnen hun problemen heel goed zelf oplossen en als zij ondersteuning nodig hebben kunnen zij gemakkelijk een beroep doen op familie, kennissen, mensen uit de buurt of – *last but not least* – geloofsgenoten. Want geloof en geloofsgemeenschappen spelen in Barneveld een onmiskenbare rol.
Het feit dat een dorp gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van sterke gemeenschappen, heeft echter ook een keerzijde. Want hoe is immers de band met die mensen die niet tot de eigen gemeenschap behoren? Hoe het ook zij: er is – ook als er sprake is van een grote sociale samenhang in een gemeente – altijd nog wel iets om aan te werken. Geen enkele gemeente is perfect. En vaak is het betere de vijand van het goede: je moet ook niet naar perfectie willen streven. Maar wil Barneveld ergens in investeren ter verbetering van de sociale samenhang, dan zou de gemeente wellicht iets meer aandacht kunnen geven aan die groep van burgers die niet tot een bepaalde gemeenschap behoort en aan die Barnevelders die zich eenzaam zeggen te voelen. Want ook die groep is er, zo blijkt uit dit onderzoek.
Sociale samenhang is een onderwerp waarmee je de sterke kanten van een lokale samenleving in beeld kunt brengen. Ook in Barneveld is ons dat weer opgevallen. Tegelijk besef je iedere keer als je dit thema onderzoekt opnieuw, dat sociale samenhang niet alleen uiting is van kracht, maar in allerlei opzichten ook kwetsbaar. Barneveld vormt daarop geen uitzondering.

Dit onderzoek is het derde van de zogenaamde ‘Gelderse onderzoeken’ van het Centrum voor Samenlevingsvraagstukken. Mede in opdracht van de Provincie Gelderland wordt dit onderzoek in verscheidene Gelderse gemeenten uitgevoerd. Het eerste ‘Gelderlandonderzoek’ is in februari 2010 aangeboden aan de gemeente Westervoort, het tweede in mei 2010 aan gemeente Putten. Eerder heeft het Centrum ervaring met dit soort onderzoek opgedaan in de gemeenten Nunspeet en Zwartewaterland.

Met dit rapport bieden wij de opdrachtgever de bevindingen van ons onderzoek in gemeente Barneveld aan. Het onderzoek is uitgevoerd door ir. Marja Jager-Vreugdenhil, drs. Christel van Til-Teekman en Klazien Kruiswijk MSc; de kwantitatieve analyses door Jeannette Slendebroek-Meints MSc. Wij kijken met plezier op ons onderzoek terug. We bedanken gemeente Barneveld, in het bijzonder wethouder Leen Verweij, wethouder Bram Troost en beleidsmedewerker Leonie Muijs, voor de prettige samenwerking. Wij danken ook de Provincie Gelderland voor haar financiële ondersteuning voor dit onderzoek. Niet in de laatste plaats bedanken we alle inwoners van Barneveld, Voorthuizen, Garderen, Kootwijk, Kootwijkerbroek, Stroe, De Glind, Terschuur en Zwartebroek die aan ons onderzoek deelnamen, en alle vertegenwoordigers van organisaties uit die plaatsen.

Wij wensen de gemeente Barneveld en haar inwoners toe dat zij met de onderzoeksgegevens ook daadwerkelijk aan de slag kunnen om de kwaliteit van de lokale samenleving in Barneveld en haar buitendorpen op peil te houden en waar mogelijk te versterken.

Bedankt voor de samenwerking.

Jan Hoogland,
Lector Samenlevingsvraagstukken,
Gereformeerde Hogeschool te Zwolle.

Samenvatting

Onderwerp en opzet van dit onderzoek

Dit onderzoek is een verkennende analyse van de sociale kwaliteit van de lokale samenleving van Barneveld. Een dergelijke analyses is belangrijk in het licht van de taken die de Wet maatschappelijke ondersteuning aan gemeenten toekent. Om te kunnen bepalen op welke wijze de gemeente de lokale *civil society* kan versterken is inzicht nodig in de aard en mogelijkheden van die lokale samenleving. Verschillende methoden van onderzoek zijn ingezet. Door middel van deskresearch in beschikbare basisinformatie is informatie verzameld. Daarnaast zijn twee verschillende vragenlijsten uitgezet, één onder inwoners en één onder maatschappelijke organisaties die actief zijn in de gemeente Barneveld. Tenslotte hebben er 18 gesprekken plaatsgevonden tussen onderzoekers en specifieke sleutelorganisaties en –personen. In totaal zijn 822 ingevulde vragenlijsten van inwoners en 65 ingevulde vragenlijsten van organisaties ontvangen. Aan de interviews namen 30 personen deel, en 30 personen deden mee aan een themabijeenkomst.

De centrale onderzoeksvraag was:

> *"Welke krachtlijnen en knelpunten bestaan er in de sociale structuren van gemeente Barneveld en op welke manier kunnen burgers, lokale instellingen en gemeente bijdragen om deze in de komende jaren verder te versterken?"*

Conclusies

In alle kernen worden de sociale samenhang en de leefbaarheid hoog gewaardeerd, hoger dan gemiddeld in Nederland. Wel wordt vaker dan gemiddeld in Nederland door inwoners aangegeven, dat mensen in hun buurt elkaar nauwelijks kennen (34% in gemeente Barneveld, 20% in heel Nederland). Dit is opvallend, omdat juist in dorpsgemeenschappen het 'ons kent ons' over het algemeen kenmerkend is. Wel zijn er verschillen per wijk. In wijken waar men elkaar minder goed kent is men vaak ook minder tevreden over de bevolkingssamenstelling.
Het algemene beeld van de andere wijken is echter positief. Nadere analyse laat wel zien dat sommige groepen het aantoonbaar meer naar hun zin hebben in hun buurt dan andere groepen. Mensen met een kerkelijke achtergrond, mensen die bij organisaties en verenigingen actief zijn, ouderen, mensen die langer dan twintig jaar in hun huidige woonplaats wonen, bewoners van koopwoningen en lager opgeleiden zijn positiever over de sociale samenhang en de leefbaarheid dan anderen.

In de dorpen in de gemeente Barneveld zijn veel sterke sociale structuren. Mensen vormen sterke gemeenschappen op grond van hun geloof, etniciteit of verbondenheid met hun eigen dorp. Deze sterke structuren, in combinatie met de sterke drang naar zelfredzaamheid en de grote bereidheid elkaar te helpen, maakt dat de mentaliteit van de inwoners goed aansluit op de visie van de Wmo: mensen zijn eerst verantwoordelijk voor zichzelf en hun directe sociale omgeving, en alleen wanneer het niet anders kan doen ze een beroep op professionele voorzieningen.
Deze kracht van de Barneveldse samenleving is echter ook haar kwetsbaarheid. In de eerste plaats is juist de norm van zelfredzaamheid een oorzaak dat mensen te laat om hulp vragen. In de tweede plaats heeft wie *geen* deel uitmaakt van een groep - niet aangesloten is bij een kerkgenootschap, geen oorspronkelijke dorpsbewoner is, niet deelneemt aan het verenigingsleven – ook minder mensen om zich heen die hulp kunnen bieden. Veel etnische (Turkse, Marokkaanse en Molukse) gemeenschappen hebben een gesloten karakter: ze verlenen vooral zorg aan hun eigen mensen.

Toch zijn contacten binnen geloofs- of etnische gemeenschappen niet de belangrijkste relaties voor inwoners van gemeente Barneveld. De belangrijkste contacten zijn die met familie, vrienden en buren. Op hen wordt ook het vaakst een beroep gedaan voor hulp. Buren zijn de belangrijkste aanspreekpunten voor praktische hulp, zowel voor kerkelijke als voor niet-kerkelijke Barnevelders.

Er is dus zeker sprake van samenbindend kapitaal (*bonding*) onder inwoners. Ook is er overbruggend kapitaal (*bridging*) te vinden: de burenrelaties, de diaconale activiteiten van kerken naar anderen toe, en de inzet van veel inwoners in vrijwilligerswerk. Ondanks het aanwezige sociale kapitaal ervaart een derde van de inwoners een bepaalde mate van eenzaamheid, vijf procent is (zeer) sterk eenzaam. Sterke sociale structuren zijn dus niet voldoende om dat te voorkomen. Eenzaamheid komt even vaak voor onder kerkelijke als onder niet-kerkelijke inwoners, en even vaak onder jongere als onder oudere inwoners. Eenzaamheid komt wel vaker voor onder alleenstaanden, mensen in huurwoningen en lager opgeleiden. Ook mensen die intensief mantelzorg verlenen zijn vaker eenzaam dan anderen; mensen die lichte mantelzorg verlenen, zijn juist minder vaak eenzaam. Eenzaamheid komt in een aantal wijken iets vaker voor dan in andere wijken. Organisaties en kerken willen zich graag inzetten voor eenzame mensen, maar hebben hen niet goed in beeld.

Niet alleen in de gehouden interviews, maar ook in de enquêtes ingevuld door bewoners, is regelmatig sprake van uitspraken die wijzen op intolerantie tussen bevolkingsgroepen. Het betreft intolerantie tussen kerkelijke en niet-kerkelijke inwoners, tussen autochtonen en allochtonen en tussen oorspronkelijke dorpsbewoners en nieuwkomers. Barneveld ontkomt daarmee niet aan een nationale en internationale trend van polarisering.

Er zijn echter ook belangrijke ‘krachtbronnen’ gevonden: mensen, groepen mensen of organisaties met een belangrijke bijdrage aan de sociale samenhang en leefbaarheid. Dat zijn in de eerste plaats de verenigingen voor plaatselijk belang, de wijkplatforms en andere dorpsorganisaties, zoals de Oranjeverenigingen, Stichting Terbroek en de Floralia. Deze organisaties hebben die samenbindende functie ook sterk. Ook sportverenigingen zijn belangrijke krachtbronnen. Binnen de verenigingen komen met name jongeren mensen uit andere culturen tegen en leren ze op een goede manier met elkaar om te gaan. Tenslotte zijn de kerken belangrijke krachtbronnen, al zijn ze tegelijk ook onderwerp van veel discussie. Positieve zaken die door veel mensen geroemd worden zijn de diaconale inzet van kerken, voor eigen leden maar ook voor anderen. Vanwege het buitensluitende karakter van een aantal kerken zijn ze echter ook een bron van veel ongenoegen.

Een aantal groepen vindt het in Barneveld lastig om te participeren:

- Mensen met lichamelijke beperkingen (vaak ouderen);
- Niet-kerkelijke mensen omdat ze zich niet thuis voelen bij activiteiten met een christelijk karakter, maar ook kerkelijke mensen die op gewetensbezwaren stuiten (bijv. muziekkeuze, zondagsactiviteiten) bij andere activiteiten;
- Allochtonen, omdat ze een relatief kleine groep vormen in een gemeente waar intolerant sentiment voorkomt, richting nieuwkomers in het algemeen en richting allochtonen in het bijzonder. Negatieve beeldvorming – zonder dat er sprake is van daadwerkelijke incidenten – staat acceptatie van allochtone inwoners in de weg;

Zowel vertegenwoordigers van organisaties als inwoners van gemeente Barneveld zien de sociale samenhang primair als een verantwoordelijkheid van individuele burgers. De overheid kan wel bijdragen aan de juiste randvoorwaarden (fysieke mogelijkheden voor ontmoeting, voorzieningen voor minima en mensen met een beperking), maar mensen moeten het zelf doen.

Aanbevelingen
Op basis van deze conclusies geven de onderzoekers vier aanbevelingen om te werken aan behoud én versterking van de sociale samenhang en leefbaarheid in gemeente Barneveld.

Aanbeveling 1: richt beleid op meer onderling begrip en acceptatie
De grootste en lastigste uitdaging in de gemeente Barneveld is het omgaan met verschillen binnen de gemeente: verschillen tussen dorpen, tussen kerkelijke en niet-kerkelijke inwoners, tussen nieuwkomers en allochtone bewoners. Er is sprake van intolerant sentiment tussen de groepen onderling. Belangrijk is positief tegenwicht in de beeldvorming, bijvoorbeeld door een verkiezing van het meest samenbindende initiatief per dorp, en door mensen te stimuleren elkaar beter te leren kennen. De gemeente past echter wel een terughoudende rol: sociale samenhang is primair een zaak van individuele burgers onderling, en de overheid is er om de randvoorwaarden te scheppen. Gemeente Barneveld hoeft geen *eigen* activiteiten op te zetten om de sociale samenhang te stimuleren. Belangrijker is een houding van de gemeente die bewoners zelf uitnodigt activiteiten en initiatieven te ontplooien.

Aanbeveling 2: veel te winnen door vergroten onderlinge bekendheid
Veel Barnevelders vinden dat mensen in hun buurt elkaar onvoldoende kennen. Elkaar kennen is een belangrijk om polarisatie te voorkomen. Ook is het een voorwaarde om onderlinge hulp mogelijk te maken. Mensen kunnen elkaar beter leren kennen in gezamenlijke activiteiten, bijvoorbeeld op dorps-, wijk- of buurtniveau. Een specifiek instrument om mensen op straatniveau met elkaar in contact te brengen, is het huiskamergesprek. Dit kan zowel door beroepsorganisaties als door vrijwilligers worden vormgegeven.

Aanbeveling 3: geef wijkplatforms ruimte en facilitering om ook sociale thema's op te pakken
Diverse wijkplatforms zouden graag naast fysieke thema's ook sociale onderwerpen op zich nemen. Om dat te kunnen doen, moeten ze goed weten wat er speelt in de wijk, en is het dus van belang dat ze een goede werkwijze hebben voor het betrekken van alle wijk- of dorpsbewoners. Momenteel is dat voor veel wijkplatforms juist nog een punt waar men mee worstelt, met name de nieuwe wijkplatforms in Barneveld en Voorthuizen. De gemeente kan hierin faciliteren door het opzetten van een wijkkrant en intensiever gebruik van de wijkwebsite te stimuleren, of door de ruimte voor een spreekuur te bieden. In wijken waar nog geen dorps- of wijkcentrum is, zou hier een voorlopige locatie in een school of huiskamer kunnen worden geboden.
Het is van belang dat de gemeente alle wijkplatforms heel serieus neemt, omdat hun functie als vertegenwoordiging van bewoners richting gemeente niet geloofwaardig is. Soepelheid van de gemeente in het omgaan met wensen van wijkplatforms, ook als die niet gemakkelijk in te passen zijn in het beleidsproces, zal het enthousiasme van de wijkplatforms en het draagvlak bij bewoners ten goede komen.

Aanbeveling 4: mobiliseer sociaal kapitaal voor terugdringen eenzaamheid
Er is veel meer daadwerkelijke eenzaamheid is in gemeente Barneveld dan organisaties zelf inschatten. Goede eerste activiteiten van de Seniorenraad om eenzaamheid tegen te gaan, verdienen daarom vervolg. Daarbij zouden nog meer organisaties betrokken kunnen worden, om niet alleen eenzame ouderen, maar ook eenzame mensen uit andere leeftijdsgroepen te bereiken. Veel organisaties zijn nu specifiek gericht op het signaleren en tegengaan van eenzaamheid onder ouderen. Toch komt eenzaamheid onder alle leeftijden voor. Huisbezoeken zoals nu door de Seniorenraad zijn geïnitieerd voor 75+-ers, zouden in een aangepaste vorm ook kunnen worden gehouden onder andere doelgroepen. Dit kan bijvoorbeeld vormkrijgen als welkomstbezoek door getrainde vrijwilligers aan alle nieuwe dorps- of wijkbewoners, mogelijk met een centrale rol voor de wijkplatforms.

1. Onderzoek naar sociale samenhang en leefbaarheid in gemeente Barneveld

1.1 Nieuwe vragen door Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Met de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) hebben alle gemeenten in Nederland de taak gekregen maatschappelijke ondersteuning op lokaal niveau vorm te geven. Dat betekent onder andere het bieden van voorzieningen aan mensen met een beperking en maatschappelijke opvang voor kwetsbare mensen. De Wmo is niet bedoeld als zorgwet, maar vooral als welzijnswet, die beoogt dat iedereen meedoet in een zelfredzame samenleving. Het bevorderen van sociale samenhang kan wel de primaire opdracht van de Wmo worden genoemd. Immers, de kerngedachte van de Wmo is dat sociale samenhang ook sociale opbrengsten genereert: toegenomen participatie, informele zorg, effectieve inzet van vrijwilligers, nieuwe burgerschapsstijlen en vormen van eigen verantwoordelijkheid voor wijk en buurt. Voor veel gemeenten is het echter lastig grip te krijgen op deze ambitie van de Wmo. Dit onderzoek biedt concrete handvatten voor Gemeente Barneveld.

1.1.1 EEN ZELFREDZAME SAMENLEVING

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) geeft aan gemeenten de opdracht 'sociale samenhang en leefbaarheid' te bevorderen in wijk, buurt of dorp (prestatieveld 1). In deze formulering komt een bepaalde visie op het functioneren van de samenleving mee. Een van de belangrijkste doelstellingen van de Wmo is de versterking van de lokale '*civil society*'. Hoewel de Wmo deze '*civil society*' niet definieert, blijkt uit de toelichting op de wet dat hiermee de samenleving wordt bedoeld als het domein van de burger zelf. Het gaat in de Wmo om de versterking van actief burgerschap en het bevorderen van ieders sociale en maatschappelijke verantwoordelijkheid voor de samenleving. De '*civil society*' is het niet-statelijke- en niet-economische deel van de samenleving – de samenleving van de burgers en hun gemeenschappen (zie figuur 1).

De komst van de Wmo markeert een kanteling in het denken over de relatie tussen samenleving en overheid en geeft burgers opnieuw een rol bij het vormgeven van hun eigen leefomgeving. Gemeenten hebben de taak om deze nieuwe relatie structuur en inhoud te geven via lokaal Wmo-beleid. De Wmo-beleidsmakers verwachten dat burgers en hun verbanden, organisaties en instellingen meer directe verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving. De Wmo speelt zo een belangrijke rol bij de omvorming van de verzorgingsarrangementen in ons land. De wet beoogt dat mensen minder snel een beroep doen op voorzieningen van de overheid en eerder een beroep doen op de eigen omgeving en op de samenleving. De Memorie van Toelichting bij de wet spreekt over 'eigen oplossingen' van zorgvragers, en over 'samen doen wat samen kan'. Dat veronderstelt een versterking van de sociale kwaliteit van de lokale samenleving en wel zo dat deze meer zelfzorgend wordt. Niet alleen individuele mensen moeten meer zelfzorgend worden, maar ook de samenleving als geheel. Een geheel zelfzorgende samenleving is echter een onmogelijkheid. Sommige mensen zijn aangewezen op professionele hulp en kunnen niet zomaar door buurtgenoten geholpen worden. De aard van de hulpvraag en de behoefte aan hulp en zorg kan zeer uiteenlopen. De betrokkenheid van burgers op elkaar kan niet de professionele hulp vervangen waar die nodig is.

Figuur 1. Schematische weergave van de '*civil society*': het niet-statelijke en niet-economische deel van de samenleving. Een aantal kenmerkende verbanden, instituties en organisaties zijn weergegeven

Gaat het echter om lichte vormen van 'maatschappelijke ondersteuning', dan kan een goed ontwikkelde *civil society* wel iets betekenen. De Memorie van Toelichting spreekt over de eigen leefomgeving van zorgvragers in termen van "een krachtige sociale structuur die voorliggende is aan professionele voorzieningen". Concreet worden daarbij genoemd familie en vrienden, maar ook maatschappelijke verbanden. Versterkte betrokkenheid op elkaar, versterkte sociale samenhang, vormt dus een begin, een noodzakelijke voorwaarde, om een meer betrokken en zelfzorgende samenleving te stimuleren. De Wmo wil dus niet louter een voorzieningenwet zijn voor individuele burgers met een bepaalde vraag naar zorg of ondersteuning, maar doet een beroep op de hele samenleving om de participatie van kwetsbare burgers te helpen bevorderen.

In een zelfzorgende samenleving kan het uiteraard niet alleen gaan over de participatie van kwetsbare burgers, juist omdat de participatie van kwetsbare burgers afhankelijk is van de participatie van meer weerbare burgers. Het 'samen meedoen' is een essentieel element van de visie achter de Wmo. Wel is het zo dat kwetsbare burgers bijzondere aandacht dienen te krijgen, mede in het licht van verdergaande vermaatschappelijking van de zorg. Het overheersende idee achter de zelfzorgende, participerende samenleving is dat iedereen, kwetsbaar én weerbaar, mee moet kunnen doen en daarvoor ook zijn of haar eigen steentje bijdraagt. Of en hoe dat ook zo gaat werken, is de belangrijkste vraag van het sociale beleid in de komende jaren.

1.1.2 DE WMO ALS PARTICIPATIEWET

Vanwege de nadruk op meedoen wordt de Wmo ook wel een 'participatiewet' genoemd. Meedoen aan de samenleving is voor iedere burger belangrijk. Gemeenten hebben een bijzondere verantwoordelijkheid te waken voor de kansen op deelname van iedere burger aan het maatschappelijk verkeer, in het bijzonder burgers met een beperking of in kwetsbare

sociale situaties. De Wmo is tevens een welzijnswet en regelt en bevordert lichte vormen van ondersteuning, hulp en aandacht. Een nieuw element in deze opzet is dat burgers zelf bijdragen aan het welzijn en de participatie van medeburgers. De Wmo markeert het afscheid van een centrale rol van de overheid als verschaffer van welzijn en sociale voorzieningen.

De verzorgingsstaat moet nu dus volgens de wetgever worden aangevuld en in sommige opzichten zelfs afgelost door een zelfverantwoordelijke en zelfzorgende samenleving. De Wmo vraagt van gemeenten dat ze de maatschappelijke en sociale verantwoordelijkheden van burgers activeren. Van hen wordt verwacht dat ze bijdragen aan de versterking van de 'sociale samenhang en leefbaarheid'. Door versterking van de sociale infrastructuur wordt tevens verwacht dat de zelfredzaamheid van burgers wordt versterkt en dat burgers eigen oplossingen zoeken voor ondersteunings- en zorgvragen. Hóe gemeenten dat doen, laat de wetgever geheel aan hen zelf over. Zelfs de gestelde doelen van 'zelfredzaamheid' en 'participatie' wilde de staatssecretaris niet definiëren, ook dat legde ze geheel bij gemeenten neer. Dat vraagt van gemeenten de ontwikkeling van eigen, stevige visie op de manier waarop mensen met elkaar zouden moeten omgaan en hoe ze zelf als gemeente daaraan kunnen bijdragen. In de praktijk komen gemeenten hier echter zelden aan toe of zijn ze geheel verlegen met de vraag hoe ze op de beste manier de *civil society* effectief kunnen vitaliseren. Ons onderzoek reikt daar handvatten voor aan, door te onderzoeken hoe het feitelijk met die *civil society* gesteld is, los van de beleidsvooronderstellingen.

1.1.3 NIEUWE VRAGEN VOOR GEMEENTEN

De Wmo leidt dus tot nieuwe lokale probleemstellingen. Want wat is dat eigenlijk, sociale samenhang en leefbaarheid? Op welke manier kan via sociale samenhang en leefbaarheid participatie en onderlinge ondersteuning worden gestimuleerd? Welke participatie wordt er eigenlijk bedoeld, en van wie? Hoe staat het er eigenlijk voor met die participatie en sociale samenhang? En hoe staat het met de bereidheid van de burger er te zijn voor een medeburger? Deze vragen vergen lokale antwoorden. De staatssecretaris van VWS geeft aan het begrip participatie niet nader in te willen vullen, omdat gemeenten dit voor de eigen situatie zelf het beste kunnen doen:

> *'De Wmo beoogt dat mensen die ondersteuning nodig hebben om te kunnen participeren in de samenleving deze ondersteuning ook kunnen krijgen. Dat zij aan de samenleving kunnen deelnemen dus. Omdat gemeenten de Wmo decentraal uitvoeren, zullen juist op het lokale niveau termen als «zelfredzaamheid» en «maatschappelijke participatie» verder geoperationaliseerd moeten worden' (Kamerstuk mei 2005).*
>
> *Gemeenten moeten zelf een route kiezen die past bij de eigen lokale situatie. Dat roept een volgende vraag op voor elke gemeente: wat is bij ons eigenlijk die lokale situatie, hoe zit het in mijn gemeente met sociale samenhang, leefbaarheid en participatie?*

Dit rapport wil een eerste antwoord geven op deze vragen, specifiek voor gemeente Barneveld. Het doel is dat Gemeente Barneveld een goed beeld krijgt van de eigen startsituatie kort na invoering van de Wmo, om zo te kunnen kiezen voor het best passende beleid voor prestatieveld 1, 'het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten'.

1.2 Kader van dit onderzoek

Dit onderzoek helpt Gemeente Barneveld een beeld te krijgen van de sociale kwaliteit van de lokale samenleving. Niet alleen worden de ideeën van burgers zelf in kaart gebracht, maar ook worden activerende impulsen gegeven voor nieuwe lokale initiatieven. Gedurende het onderzoek wordt dus gewerkt aan patronen van interactie. Het onderzoek bestaat uit een combinatie van kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Het kwalitatieve deel bestaat uit een

intensieve interviewfase, waarbij met burgers en instellingen wordt gesproken, verbindingen worden gelegd en nieuwe ideeën worden gedeeld. Het kwantitatieve deel wordt gevormd door een enquête onder burgers en organisaties. Het onderzoek levert zo vanuit verschillende invalshoeken en onderzoeksmethoden een beeld van sociale wensen en mogelijkheden die binnen een gemeente aanwezig zijn, van sociale krachtlijnen enerzijds en kwetsbare situaties anderzijds. Vanuit dat beeld kan door gemeentebestuur, Wmo-raden, lokale instellingen en burgers verder worden gewerkt aan sociaal beleid dat passend is en resulteert in gewenste effecten.

De methodiek voor dit onderzoek is door het CvSv ontwikkeld en in 2007 en 2008 met succes toegepast in de gemeenten Zwartewaterland en Nunspeet. De gemeentebesturen waren zeer tevreden over het resultaat en gebruiken de rapportage als 'onderlegger' voor de ontwikkeling van Wmo-beleid. Het onderzoek bracht daadwerkelijk lokale partijen bij elkaar en verschaft een basis en richtinformatie om de Wmo verder te implementeren. Provincie Gelderland heeft genoemd onderzoek in de gemeente Nunspeet gefinancierd. Bij de evaluatie ervan heeft de provincie aangegeven dat zij het van belang acht dat een soortgelijk onderzoek in een aantal Gelderse gemeenten wordt voortgezet. De provincie vindt het van belang dat deze onderzoeksmethodiek verder wordt getest en uitgebouwd tot een goed bruikbaar instrument. Vanuit haar ondersteunende rol voor gemeenten subsidieert de provincie een onderzoek door het CvSv naar sociale kwaliteit in vier gemeenten. Dit onderzoek zal niet alleen voor de betreffende gemeenten bruikbare resultaten opleveren, maar zal daarnaast de provincie een bruikbaar instrument in handen geven waarmee zij gemeenten kan ondersteunen in de vorm van een 'nulmeting' van de sociale kwaliteit. Barneveld is één van de gemeenten in Gelderland die opdracht heeft gegeven het onderzoek uit te voeren.

1.3 Specifieke aanleiding voor gemeente Barneveld voor het onderzoek

De gemeente Barneveld heeft in de afgelopen jaren Wmo-beleid ontwikkeld. Eén van de thema's binnen de Wmo is leefbaarheid en sociale samenhang (sociale kwaliteit); een thema waar de gemeente de komende jaren voldoende aandacht aan wil schenken. Er wordt aangenomen dat er een sterke verbondenheid is onder burgers in Barneveld. Uit de onderzoeksresultaten moet blijken of dit juist is. Waar dat mogelijk is, wil de gemeente deze verbondenheid graag behouden en versterken. Om beleid verder te kunnen ontwikkelen, wil de gemeente weten hoe het nu gesteld is met sociale samenhang en leefbaarheid in Barneveld. Wat zijn krachtlijnen in de samenleving? Welke mensen zijn juist kwetsbaar? Hoe ervaren bewoners de sociale samenhang in zowel het dorp Barneveld als in de buitendorpen en het buitengebied? Welke bijdragen leveren inwoners hier zelf aan? Barneveld heeft hierbij de specifieke vraag aan het Centrum voor Samenlevingsvraagstukken gesteld om inzicht te geven in het vóórkomen van eenzaamheid.

De gemeente hoopt met dit inventariserend onderzoek diverse doelen te bereiken.
Ten eerste wil de gemeente zicht krijgen op de sociale kwaliteit en leefbaarheid in gemeente Barneveld. Ze is geïnteresseerd in de sociale netwerken in de lokale gemeenschap en de mate van sociale samenhang tussen burgers en organisaties. Bij leefbaarheid gaat het met name om de sociale aspecten van kwaliteit van wonen en leven in gemeente Barneveld. Hierbij wordt ook de sociale veiligheid bekeken.
Ten tweede wil de gemeente met dit onderzoek concrete handvatten krijgen voor invulling van eventuele nieuwe activiteiten, gericht op versterking van betrokkenheid en samenhang in alle kernen. Ten derde wil de gemeente de resultaten van dit onderzoek gebruiken voor het inzetten van beleid om eenzaamheid te voorkomen.

1.4 Theoretisch kader: krachtbronnen in de *civil society*, sociaal en moreel kapitaal

De Wmo beoogt de versterking van de lokale *civil society* en heeft de verwachting dat daarmee het welzijn van burgers is gediend. De kernvraag is of de huidige in de samenleving van Barneveld aanwezige kwaliteiten daarvoor volstaan of dat interventies nuttig en nodig zijn om een solide basis te leggen voor de zelfzorgende *civil society*. Deze vragen vormen de kern van het onderhavige onderzoek. De Wmo zet gemeenten aan tot het zorgdragen voor voldoende leefbaarheid en sociale samenhang. Waar het bij leefbaarheid in de eerste plaats gaat om de fysieke leefomgeving, gaat het bij sociale samenhang meer om de sociale leefomgeving waarmee mensen zich identificeren en waarbinnen zij participeren in verschillende netwerken (sociale verbanden, maatschappelijke organisaties), met verschillende kenmerken van sociale verbanden (*bonding*, *bridging*) en een diversiteit aan krachtbronnen (sociaal en moreel kapitaal). Deze netwerken zijn actoren binnen de zogenoemde *civil society*. En dat podium vormt de basis van de zelfzorgende *civil society*, die door de Wmo beoogd wordt. Met het analyseren van sociale samenhang en leefbaarheid kan in beeld worden gebracht hoe het is gesteld met de draagkracht van de *civil society* en indien er tekorten worden geconstateerd, op welke velden gemeenten beleid kunnen voeren of maatregelen dienen te treffen.

De begrippen ‘sociaal kapitaal’ en ‘moreel kapitaal’ spelen een belangrijke rol in dit onderzoek, en worden daarom hier iets meer toegelicht. Sociaal kapitaal gaat over het vermogen van mensen om verbindingen met elkaar aan te gaan en vormt de weg naar de verdere ontsluiting van moreel kapitaal. Moreel kapitaal is het vermogen (individueel en collectief) op een zorgende manier bij de ander en bij de wereld te zijn (Kuiper, 2009).

In dit rapport wordt *sociaal kapitaal* in kaart gebracht aan de hand van de begrippen *bonding* en *bridging.* Gesloten netwerken worden gekenmerkt door ‘*bonding*’ of interne verbondenheid. Deze netwerken kenmerken zich doordat zij de mensen van het eigen verband of de eigen gemeenschap binden, zich richten op de noden en behoeften van de eigen groep en zich niet richten op anderen buiten de eigen kring. Open zijn netwerken wanneer er ook bereidheid bestaat om ook anderen hulp en zorg te verlenen. Open netwerken richten zich niet op alleen op leden van het eigen netwerk, maar overbruggen de afstand tot relatieve vreemden. Deze netwerken worden gekenmerkt door wat ‘*bridging*’ of overbrugging genoemd wordt. Waar het gaat over het tot stand komen van sociale samenhang zijn beide vormen van kapitaal; *bonding* en *bridging*, van belang. *Bonding* zorgt er voor dat mensen binnen netwerken naar elkaar omzien en zorg voor elkaar hebben. *Bridging* is nodig om wisselwerking en samenwerking tussen groepen tot stand te brengen en dit is nodig om een samenleving te creëren waar mensen zich opgenomen voelen en waarin burgers elkaar helpen hun leefomgeving en sociale vooruitzichten te verbeteren (Putnam, 2000). *Bonding* en *bridging* verhouden zich tot elkaar als de schering en inslag van een weefsel: beiden vormen mooie draden op zich, maar juist samen vormen ze een stevige stof. Een ander beeld dat het verschil tussen bonding en bridging weergeeft, is het beeld van eilanden en bruggen. De bevolking van eilanden vormen hechte gemeenschappen (*bonding*). Ze kunnen daarbij een open, uitnodigend karakter hebben en gemakkelijk bezoekers en nieuwe bewoners opnemen; maar ze kunnen ook het karakter hebben van een onneembare burcht, waar mensen moeilijk toegang toe hebben en ook moeilijk van weg komen. Eilanden vormen pas samen ook een eilandenrijk als er bruggen tussen de verschillende eilanden liggen (*bridging*). Zeer gesloten eilandgemeenschappen zullen minder gemakkelijk dergelijke bruggen leggen dan open gemeenschappen.
Beide beelden laten zien dat zowel *bonding* als *bridging* van belang is voor een goede samenleving. *Bonding* is waardevol, omdat hierdoor gemeenschappen ontstaan waarbinnen mensen voor elkaar zorgen. Wel is er het gevaar dat gemeenschappen zo gesloten zijn, dat ook mensen buitengesloten worden. *Bridging* is van belang voor de samenhang tussen verschillende delen van de samenleving, en om te voorkomen dat er mensen zijn die nergens aansluiting hebben.

Moreel kapitaal is de bereidheid voor een ander te zorgen of een ander te ondersteunen. Het morele duidt op het besef van verplichting tot zorg. Die 'verplichting' kan gebaseerd zijn op een begrip van solidariteit, waarbij nog altijd een belangrijk aandeel is voor de verzekering van een particulier belang, maar ook op meer ideële of ook ideologische opvattingen over 'weldoen' aan en het ontfermen over anderen en ook over de wereld. De ontplooiing van moreel kapitaal – de bereidheid er voor de ander te zijn – spreekt in een hoog-mobiele en geïndividualiseerde samenleving niet vanzelf (Kuiper, 2009).

Een meer uitgebreide omschrijving van het gebruikte theoretische kader is opgenomen in bijlage I.

1.5 Onderzoeksvraag

Gemeente Barneveld en Provincie Gelderland hebben het Centrum voor Samenlevingsvraagstukken gevraagd onderzoek te doen naar de sociale kwaliteit op het niveau van de lokale samenleving in gemeente Barneveld, specifiek met het oog op prestatieveld 1 van de Wmo. Om die 'sociale kwaliteit' in kaart te brengen, is in Barneveld onderzoek gedaan naar de krachtlijnen van de samenleving: welke structuren, welke organisaties, welke personen zijn belangrijk voor de sociale samenhang? Wat waarderen bewoners en organisaties in de sociale structuur? Wat bindt Barnevelders, Voorthuizenaren, Kootwijkerbroekers? Tegelijk is ook gezocht naar de knelpunten: kan iedereen wel volop meedoen? Wie zijn kwetsbaar? In dit rapport worden de krachtlijnen en knelpunten geschetst.

De centrale onderzoeksvraag is:

> *"Welke krachtlijnen en knelpunten bestaan er in de sociale structuren van gemeente Barneveld en op welke manier kunnen burgers, lokale instellingen en gemeente bijdragen om deze in de komende jaren verder te versterken?"*

Concrete onderzoeksvragen bij de centrale vraag zijn:
1. Hoe kunnen de sociale structuren van Barneveld getypeerd worden?
2. Hoe waarderen inwoners in alle wijkplatformgebieden van Barneveld de sociale samenhang en leefbaarheid (woon- en leefklimaat)?
3. Welk sociaal en moreel kapitaal is aanwezig in alle wijkplatformgebieden Barneveld?
4. Welke groepen in alle wijkplatformgebieden van Barneveld kunnen onvoldoende sociaal en maatschappelijk participeren?
5. Onder welke groepen of in welke gebieden komt eenzaamheid vaak voor?
6. Welke ideeën hebben bewoners en organisaties in Barneveld zelf over het verbeteren van de sociale samenhang?

1.6 Onderzoeksopzet: deskresearch, vragenlijsten en interviews

Om deze vragen te beantwoorden, is gekozen voor een combinatie van onderzoeksmethodes. Het onderzoek is gestart met een inventarisatie van al beschikbare gegevens uit andere onderzoeken en uit beleidsdocumenten. Daarna hebben de onderzoekers zelf gegevens verzameld. De startbijeenkomst van het onderzoek leverde al een eerste indruk op van de sociale structuren in Barneveld. Een grote hoeveelheid gegevens is vervolgens verzameld via het uitzetten van een vragenlijst aan bewoners en organisaties in Barneveld. Hierbij is een extra steekproef getrokken om zoveel respons te bereiken dat ook voor elk wijkplatformgebied valide uitspraken kunnen worden gedaan. Tenslotte zijn gegevens verzameld via interviews en themabijeenkomsten. Deze verschillende methodes waren overigens niet alleen onderzoeksinstrumenten, maar ook manieren om bewoners en organisaties te activeren: rond diverse thema's werden ideeën

uitgewisseld, en al tijdens het onderzoek zijn de eerste afspraken gemaakt tussen mensen die deelnamen aan de themabijeenkomsten.

1.7 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken worden de resultaten van het onderzoek samengevat en geanalyseerd. In hoofdstuk 2 wordt beschreven welke data zijn gebruikt. In hoofdstuk 3 wordt de opbrengst van het onderzoek gepresenteerd. In hoofdstuk 4 worden de conclusies en aanbevelingen aan de gemeente geformuleerd.

Voor een meer gedetailleerde verantwoording van het onderzoek zijn aan dit rapport diverse bijlagen toegevoegd:

- in bijlage I wordt de gehanteerde theorie geschetst en een aantal begrippen gedefinieerd (bijv. sociale samenhang, krachtlijnen, sociaal en moreel kapitaal);
- in bijlage II wordt verantwoord hoe op basis van deze theorie een keuze is gemaakt voor de onderzoeksmethode;
- in bijlage III worden de respons, betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek verantwoord;
- bijlage IV en V bevatten de gehanteerde vragenlijsten voor bewoners en organisaties.

2. Respons enquêtes en interviews

In dit hoofdstuk wordt beschreven wie voor dit onderzoek zijn benaderd en van welke gegevens gebruik is gemaakt. In paragraaf 2.1 wordt de respons op de gebruikte vragenlijsten en het aantal deelnemers aan de interviews beschreven. In paragraaf 2.2 en 2.3 wordt ingegaan op de achtergrondkenmerken van de respondenten.

2.1 Respons enquête en aantal interviews

Deze resultaten zijn afkomstig uit de ingevulde vragenlijsten van bewoners en organisaties, en uit de gehouden interviews. De vragenlijsten zijn ingevuld door 822 inwoners en door 65 organisaties. De uitkomsten van de vragenlijsten geven een globaal beeld van de sociale samenhang en leefbaarheid in gemeente Barneveld. Daarnaast hebben er diepte-interviews plaatsgevonden met verschillende vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en inwoners van gemeente Barneveld. In totaal hebben er 18 gesprekken plaats gevonden waarbij er soms één persoon en soms meerdere personen aanwezig waren; in totaal namen 30 personen deel aan deze interviews. Ook zijn er twee themabijeenkomsten georganiseerd, één over het onderwerp eenzaamheid, en één met vertegenwoordigers van de wijkplatforms over de rol van wijkplatforms in sociale vraagstukken. In totaal hebben 30 personen deelgenomen aan de themabijeenkomsten. Naast de uitkomsten van de vragenlijsten en de gesprekken hebben de deskresearch en de startbijeenkomst nuttige aanvullende onderzoeksinformatie opgeleverd. Ook is met toestemming van de auteurs gebruik gemaakt van het recente onderzoek ‘Ik en jij is wij’ (Russchen en Buijs, 2010) voor aanvullende gegevens over Turkse en Marokkaanse organisaties.
Tenslotte hebben de onderzoekers deelgenomen aan een vergadering van één van de wijkplatforms om kennis te maken met het werk van de wijkplatforms en een indruk te krijgen van wat daarin ter tafel komt.

2.2 Achtergrondkenmerken respondenten enquête inwoners

822 Inwoners zonden een vragenlijst in; hiervan bleken er 31 niet bruikbaar. Het aantal bruikbare ingevulde enquêtes is daarmee 791. Bij het benaderen van respondenten is een getrapte aselecte steekproef genomen, om een zodanige respons te bereiken dat verschillen tussen kernen aangetoond kunnen worden. Er is een extra steekproef getrokken in die wijkplatformgebieden waar de respons bij een eerste oproep inclusief herinnering achterbleef. Aan de respondenten is eerst de vraag gesteld in welke kern ze woonden; dit levert het beeld op zoals in tabel 2.1. Vervolgens is de vraag gesteld onder welk wijkplatform ze vallen, de antwoorden zijn samengevat in tabel 2.2. Opvallend is dat 113 respondenten aangeven niet te weten onder welk platformgebied ze vallen. Wanneer ze dit niet wisten, werd gevraagd naar de straat waar ze wonen. Op basis hiervan kon alsnog worden nagegaan onder welk wijkplatform de respondent viel. Dit bleek in veel gevallen een wijkplatform te zijn in één van de Barneveldse of Voorthuizense wijken. De wijkindeling is mogelijk niet bij iedereen bekend. Maar ook een aantal respondenten in bijvoorbeeld Kootwijkerbroek en Garderen geven aan niet te weten onder welk wijkplatform ze vallen, ondanks de heldere benamingen van de wijkplatformgebieden ‘Kootwijkerbroek’ en ‘Garderen’. Mogelijk zijn ze niet op de hoogte van het bestaan van ‘hun’ wijkplatform, of hebben ze bezwaar tegen de formulering ‘onder een wijkplatform vallen’.

Tabel 2.1 Aantallen respondenten per kern (n = 791)

Kern	Aantal
Barneveld	415
Garderen	42
De Glind	27
Kootwijk	36
Kootwijkerbroek	48
Stroe	23
Terschuur	19
Voorthuizen	166
Zwartebroek	16
Totaal	791

Tabel 2.2 Aantallen respondenten per wijkplatformgebied (n = 791)

Wijkplatformgebied	Aantal	Aantal 'weet ik niet'	Gecorrigeerd aantal
Barneveld, Norschoten	67	2	69
Barneveld, Centrum	54	12	66
Barneveld, Zuid III	32	18	50
Barneveld, Zuid II	29	16	45
Barneveld, De Burgt	43	7	50
Barneveld, De Lors	27	8	35
Barneveld, Oldenbarneveld	34	2	36
Barneveld, Vliegersveld/De Vaarst	61	0	61
Garderen	39	3	42
De Glind	27	1	28
Kootwijk	36	0	36
Kootwijkerbroek	43	5	48
Stroe	22	1	23
Voorthuizen, Wheem de Maat	52	2	54
Voorthuizen, Hamburgerstraat e.o.	29	9	38
Voorthuizen, Centrum	26	13	39
Voorthuizen, Zuid	23	14	37
Zwartebroek-Terschuur	34	0	34
"Ik weet niet onder welk wijkplatform ik val"	113	n.v.t.	0
Totaal	791	113	791

In tabel 2.3 staan de achtergrondkenmerken van de respondenten samengevat. De onderzochte groep respondenten kan op grond van hun achtergrondkenmerken representatief genoemd worden[1], op drie punten na waarmee in de verdere analyse rekening zal worden gehouden. In de eerste plaats bevat de steekproef relatief veel gezinnen zonder kinderen (41% tegenover 30%) en weinig eenpersoonshuishoudens (12% tegenover 25%)

[1]Om dit na te gaan is een analyse (Chi-Kwadraat en Cramers V toetsen) gedaan om te controleren of de steekproef een representatieve afspiegeling is van de bevolking van de gemeente Barneveld. De percentages van geslacht, leeftijd en type woning van de steekproef verschillen niet significant met die van de bewoners van Barneveld

dan volgens het CBS aanwezig zijn in gemeente Barneveld. In de tweede plaats zijn er iets minder jonge inwoners die de enquête hebben ingevuld dan kon worden verwacht op basis van de CBS-gegevens; de leeftijdscategorie 16 tot 44 jaar is iets ondervertegenwoordigd. In de derde plaats is het percentage mensen geboren in een plaats buiten Nederland in de steekproef van dit onderzoek slechts 2 procent. Dit is lager dan het percentage allochtonen in gemeente Barneveld volgens CBS-gegevens (7,5%). Een eerste oorzaak hiervoor is dat het CBS niet op grond van de geboorteplaats bepaalt of iemand allochtoon is, maar op grond van de officiële nationaliteit én de nationaliteit van beide ouders. In ons onderzoek wordt een respondent hierdoor minder snel aangemerkt als 'allochtoon' dan door het CBS. Een andere oorzaak kan zijn dat allochtonen daadwerkelijk ondervertegenwoordigd zijn in de onderzochte groep respondenten. Dit kan mede komen door het gekozen onderzoeksinstrument van een schriftelijke enquête. Mensen die het Nederlands onvoldoende beheersen kunnen hier niet aan mee doen.

Tabel 2.3 Achtergrondkenmerken respondenten (n = 791) in percentages of gemiddelden

Variabele	gemiddelde	%
Leeftijd (jaren)	50,4	
Woonduur in huidige woonplaats (jaren)	27,0	
Geboorteplaats		
Barneveld		16
andere kernen gemeente Barneveld		14
andere plaats, in Nederland		68
andere plaats, buiten Nederland		2
		100
Geslacht		
man		47
vrouw		53
		100
Soort woning		
huurwoning		26
koopwoning		74
		100
Samenstelling huishouden		
1 persoon		11
(echt)paar zonder (thuiswonende) kind(eren)		40
1 ouder met 1 of meer thuiswonende kinderen		3
(echt)paar met 1 of meer thuiswonende kinderen		43
andere samenstelling		3
		100
Opleiding		
geen, lagere school, basisschool		7
LBO, MAVO, MULO, VMBO		34
HAVO, MBO, VWO, Atheneum, Gymnasium, HBS		29
HBO, WO		26
anders		4
		100
Kerkelijke gezindte		
geen		26
Rooms Katholieke Kerk		5
Hersteld Hervormde Kerk		6
Protestantse Kerk in Nederland		39
Gereformeerde Gemeente		10
andere christelijke kerk		12
Islam		0,4
anders		3
		100

Nadere analyse van deze achtergrondkenmerken laat een paar opvallende dingen zien: het opleidingsniveau van de mannen is hoger dan dat van de vrouwen[2]. Ook de gemiddelde leeftijd van de mannen die de enquête invulde is hoger dan die van de vrouwelijke respondenten[3]. Tenslotte is het opleidingsniveau van de jongere respondenten hoger is dan het opleidingsniveau van oudere respondenten[4].

2.3 Achtergrondkenmerken respondenten enquête organisaties

In tabel 2.4 staan de gegevens van organisaties in gemeente Barneveld die de vragenlijst hebben ingevuld. De enquête is zowel ingevuld door organisaties die alleen lokaal in gemeente Barneveld werkzaam zijn (72%), als door organisaties die ook elders werkzaam zijn, bijvoorbeeld regionaal of landelijk (28%). Een derde van de organisaties is alleen in een deel van gemeente Barneveld werkzaam, bijvoorbeeld in één van de kernen. Ongeveer de helft van de organisaties die de enquête invulde heeft jonge kinderen als doelgroep. Onder de respondenten zijn verder ook organisaties met ouderen en diverse andere doelgroepen. Dat betekent dat de 65 organisaties die deelnamen aan dit onderzoek divers van karakter zijn; dat is belangrijk, omdat een eenzijdige respondentengroep een vertekend beeld had kunnen geven.

Tabel 2.4 Gegevens organisaties in percentages (n=65)

Variabele	**%**
Werkgebied organisatie:	
gemeente Barneveld	37
ruimere regio	28
deel van Barneveld	35
Totaal aantal antwoorden	*100*
Doelgroep organisatie	
kinderen tot 12 jaar	51
bewoners van Barneveld in het algemeen	37
ouderen van 60 tot 75 jaar	28
wijkbewoners	26
jongeren van 12 tot en met 18 jaar	23
mensen met een lichamelijke beperking	23
mensen met een laag huishoudinkomen	22
ouderen vanaf 75 jaar	20
vrijwilligers	15
allochtone inwoners	19
mensen met een verstandelijke beperking	19
mensen met psychiatrische problematiek	19
mensen met een zeer slechte gezondheid	14
eenoudergezinnen	12
arbeidsongeschikten	12
werklozen	11
mensen met verslavingsproblematiek	9
dak- en thuislozen	3
anderen	29
*Totaal aantal antwoorden)**	*400*

[2] Gebruikte statistische toets: Mann-Whitney

[3] Gebruikte statistische toets: Mann-Whitney

[4] De significante verschillen gelden voor de leeftijdsklassen 16-40 jaar en 41-60 jaar ten opzichte van 61 jaar en ouder. Tussen de leeftijdsklassen 16-40 jaar en 41-60 jaar zijn geen significante verschillen gevonden. Wel is sprake van een negatieve trend: hoe hoger de leeftijdsklasse, hoe lager het (gemiddelde) opleidingsniveau (Jonkheere-Terpstra, r = -.14 (zwakke correlatie)).

*) Totaal aantal antwoorden wijkt af van aantal respondenten, want respondenten konden meerdere antwoordopties aankruisen

3. Resultaten van het onderzoek

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd. De resultaten worden gepresenteerd in de volgorde van de gestelde deelvragen. In paragraaf 3.1 wordt de sociale samenhang in gemeente Barneveld getypeerd en wordt beschreven hoe de betrokkenheid van mensen vormkrijgt in de Barneveldse samenleving, op verschillende niveaus. Paragraaf 3.2 besteedt aandacht aan de leefbaarheid in de gemeente Barneveld. Op de vraag welke groepen in Barneveld en haar buitendorpen onvoldoende kunnen participeren, gaat paragraaf 3.3 in. Dit hoofdstuk sluit af met een paragraaf over hoe het staat met het sociaal en moreel kapitaal in de Barneveldse samenleving (3.4).

3.1 Hoe kan de sociale samenhang in gemeente Barneveld getypeerd worden?

Om een antwoord te kunnen geven op de eerste deelvraag hoe de sociale samenhang in gemeente Barneveld getypeerd kan worden, is deze vraag in interviews aan sleutelfiguren uit organisaties en burgers van Barneveld voorgelegd. Er is gevraagd naar kenmerken van gemeente Barneveld en een typering van haar burgers. Ook is gevraagd waar men in Barneveld trots op is. Deze aspecten van de sociale samenleving zijn in paragraaf 3.1.1 verwerkt. Daarnaast wordt stilgestaan bij de vraag welke netwerken er bestaan in de Barneveldse samenleving en hoe deze functioneren. In paragraaf 3.1.2 is er aandacht voor sociale netwerken (informele netwerken zoals families, buren- en vriendennetwerken). In paragraaf 3.1.3 wordt gekeken naar netwerken op het niveau van de maatschappelijke organisaties (formele professionele organisaties met een maatschappelijk doel, niet-professionele burgerorganisaties zoals sportclubs en buurverenigingen en religieuze instellingen als kerken en moskeeën). In de kaders is per subparagraaf een samenvatting te vinden.

> *In deze en volgende paragrafen worden delen van de interviewverslagen weergegeven ter onderbouwing en illustratie. Deze zijn herkenbaar aan de afwijkende layout (kleiner lettertype, ingesprongen). Sommige tekstfragmenten zijn een letterlijke weergaven van wat de respondent zei; dan is het citaat weergegeven tussen aanhalingstekens ("..."). In andere gevallen betreft het samenvattende teksten uit de interviewverslagen; dan worden geen aanhalingstekens gebruikt. Alle teksten zijn ter controle voorgelegd aan de geïnterviewden.*

3.1.1 TYPERING VAN GEMEENTE BARNEVELD DOOR RESPONDENTEN

Kenmerken volgens respondenten

Barneveld is een Veluwse gemeente die bestaat uit het dorp Barneveld en acht omliggende kernen; De Glind, Garderen, Kootwijk, Kootwijkerbroek, Stroe, Terschuur, Voorthuizen en Zwartebroek. Het dorp Barneveld is een groeiend dorp. Aan de buitenranden wordt gebouwd aan de nieuwe woonwijken Veller en De Burgt. Het dorp Barneveld heeft volgens diverse respondenten het dorpse karakter in de afgelopen jaren steeds meer achter zich gelaten.

> *Mensen gaan in Barneveld gemoedelijk met elkaar om. Er wordt vriendelijk gedag gezegd en als iemand even hulp nodig heeft, bijvoorbeeld in de winkel, dan wordt iemand altijd geholpen. Dit is echt de charme van het dorp, zeker voor mensen die van buitenaf hier komen wonen. Mensen gaan wel meer langs elkaar heen leven. Barneveld wordt steeds groter en dat merk je wel. In Voorthuizen wonen bijvoorbeeld meer mensen van buitenaf en daar ken je dan je buren niet altijd meer. Dat dorpse is een beetje aan het verdwijnen maar waar dat in zit is moeilijk onder worden te brengen.*

> *Barneveld kan getypeerd worden als een kruising tussen een dorp en een stad. In het dorp Barneveld zie je steeds meer stadse invloeden als drugs en hanggroepen. Het is natuurlijk nog niet zo sterk als in de grote steden maar je merkt wel dat mensen losser van elkaar staan.*

De verandering is gewoon het gevolg van ontwikkelingen in deze tijd. Met de komst van media en import vanuit heel Nederland is Barneveld erg veranderd.

"Kinderrijke (nieuwbouw)buurten waar zowel de mannen als de vrouwen een baan buitenshuis hebben. De import van Barneveld heeft zeker een invloed op de Barnevelder gemeenschap door soms andere opvattingen."

Tegelijk wordt gezegd dat Barneveld Barneveld niet meer is. Het is een groeigemeente en door de mensen van buiten verandert er wel het een en ander.

De andere kernen behouden hun dorpse karakter meer nadrukkelijk en zijn ook veel kleiner. Ook in de kern Barneveld is het dorpskarakter niet helemaal verdwenen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het belang van activiteiten en feesten waar men elkaar kan ontmoeten.

De vele activiteiten zoals de oud-Veluwse markt tijdens de vakantiemaanden en de Koninginnedag zorgen voor sociale samenhang en gezelligheid.

Feesten zijn belangrijk, dat zag je bijvoorbeeld in Garderen. Het midzomerfeest dat zij ieder jaar organiseerden met een week lang allerlei activiteiten zoals zeskamp en feesttent zakte een beetje in. Dus kwamen er een aantal mensen in actie, zetten daar hun schouders weer onder om het feest in ere te herstellen omdat ze het belangrijk vinden voor de saamhorigheid in het dorp. Het hoort gewoon bij Garderen.

Iedereen die dat wil kan het organiseren. De ongeschreven regel is dat als je een bepaald feest vorig jaar ook georganiseerd hebt, je het het volgende jaar ook mag doen, tenzij je aangeeft dat je het niet meer wilt.

De samenhorigheid loopt in Voorthuizen terug. Vroeger werden de feestdagen vanuit de lagere scholen georganiseerd en deden alle kinderen mee in bijv. de optocht en waren hele straten actief in het versieren van wagens voor het bloemencorso. Nu liggen deze initiatieven bij (oranje)verenigingen en bij burgers en is niet iedereen van het dorp er meer bij betrokken.

Uit de citaten blijkt dat de (dorps-)feesten een samenbindende werking hebben. In de buitendorpen zou er wel meer bereidheid zijn van mensen om mee te doen dan in het dorp Barneveld.

Een ander kenmerk van de dorpen in gemeente Barneveld is volgens de respondenten in de interviews dat mensen elkaar kennen. Dat werkt onderlinge sociale betrokkenheid en saamhorigheid in de hand.

Een ander kenmerk van gemeente Barneveld is dat iedereen elkaar kent. Hierdoor heb je vaak korte (communicatie)lijnen en gemakkelijk toegang maar een nadeel is dat het mensen ook uitsluit.

Barnevelders kennen elkaar en zijn vaak vertegenwoordigd in een actief verenigingsleven: toneel, muziek, sport, ...

Kenmerkend voor Barneveld en de buitendorpen is tenslotte ook zeker het respecteren van de zondagsrust:

"Wat mij ook altijd bijblijft als ik aan Barneveld denk is wat ik al ervoer toen ik als kind hier kwam. We woonden toen in Amersfoort en kerkten in Barneveld. De ervaring van de zondagse rust, dat is wat opvalt."

Respondent is zelf niet kerkelijk verbonden maar 'het omzien naar elkaar' is iets wat de hele samenleving van Barneveld kenmerkt. Uit respect voor haar christelijke buren zou zij bijv. zondag geen gras maaien en houden zij de zondagsrust in ere. "Wij willen op een goede

manier met buren samenleven", ook al is het volgens haar veel 'buitenkant' van met name de zwaardere kerkelijke groeperingen.

"Barneveld is een beetje een behoudende gemeente. Wij zijn een zaterdagvereniging, dus we hebben ook niet zoveel op zondag, maar dat zou hier ook … met zondagsactiviteiten is men zeer voorzichtig."

Eigen karakter buitendorpen

In interviews is de verscheidenheid van de kernen een terugkerend thema. Het karakter van elk van die kernen, die ook buitendorpen worden genoemd, wordt bepaald door de eigen geschiedenis, specifieke gewoontes en gebruiken die daar heersen.

De buitengebieden zijn nog wel dorps. Dat uit zich erin dat ze erg op zichzelf staan. Kenmerkend is het ons kent ons en de sterke gewoontes en gebruiken die daar heersen. De mensen in de buitengebieden zijn erg op elkaar ingespeeld en weten wat er binnen hun gemeenschap speelt.

Er zijn grote verschillen tussen de kernen van Barneveld. Meneer vergelijkt het met de 'klompenjongens' vanuit het buitengebied en de 'leren schoenenjongens' vanuit het binnengebied (Barneveld).

Iedere kern in Barneveld heeft volgens mevrouw haar eigen karakter. Dat maakt Barneveld een heel aantrekkelijke gemeente. Barneveld is bijvoorbeeld meer behoudend in vergelijking met Voorthuizen. Voorthuizen is een eigenzinnig dorp, Garderen is een kern op zich en in Zwartebroek en Terschuur is veel samenhang. In de Glind wonen veel pleegkinderen (kinderdorp) en Kootwijk is erg klein met een laag voorzieningenniveau.

Voorthuizen en in iets mindere mate ook Garderen worden door velen opmerkelijk anders genoemd. Deze dorpen zouden een minder behoudend karakter hebben dan andere dorpen in de gemeente. Ze kenmerken zich door recreatie en toerisme. In Voorthuizen wonen 9000 mensen, maar in de zomermaanden loopt dit cijfer op naar 35.000 mensen.

Voorthuizen en Garderen zijn in de zomermaanden erg toeristisch waardoor er een 'lossere' sfeer ontstaat waarin onderwerpen makkelijker bespreekbaar zijn.

Mevrouw heeft altijd in Voorthuizen gewoond en moest erg wennen toen zij naar Barneveld verhuisde. Barnevelders zijn volgens haar behoudender en stuggere mensen terwijl Voorthuizen een vakantiedorp is wat zorgt voor een 'open' sfeer en meer levendigheid. Er is in Voorthuizen ook meer 'import' van buitenaf. Dat zorgt voor een andere leef- en denkwijze.

De recreatie geeft ook een positieve mentaliteit. De mentaliteit in dorpen met toerisme is opener, de andere dorpen zijn meer intern gericht. De toeristen brengen een beetje leven met zich mee.

In Voorthuizen wonen relatief veel mensen die van buiten de gemeente komen. In Kootwijkerbroek is dat niet het geval. In dit agrarisch dorp nemen jongeren vaak het bedrijf van hun ouders over en blijven zo hier wonen. De kerk speelt een zeer belangrijke rol in dit dorp. Onderlinge hulp en de zondagsrust worden in ere gehouden, ook zoveel mogelijk voor beroepskrachten, bijvoorbeeld kraamverzorgsters en verloskundigen.

Een specifiek kenmerk van Kootwijkerbroek is de afkeer van overheidsgezag. De heftige emoties van de MKZ-crisis in 2001 werken in het dorp nog altijd door. Het dorp heeft dan ook weinig affiniteit met zaken die vanuit de gemeente Barneveld georganiseerd worden.

In Kootwijkerbroek hebben inwoners minder op met gezag. Traumatische ervaringen rond de MKZ-crisis en de negatieve beeldvorming van de land- en tuinbouworganisaties speelt hier vrijwel zeker een rol. De bewoners zoeken het zelf uit en krijgen anders hulp van de kerken.

Kootwijkerbroek is wel een kern die het gemeentelijke apparaat zo ver mogelijk weg wil houden. Ze zijn sterk door de MKZ-crisis getroffen en houden zich niet graag op met zaken van de gemeente.

Ook De Glind heeft een heel specifiek karakter. Het staat bekend als 'het kinderdorp'. Er wonen drie groepen:

"De agrariërs, de gewone bewoners en de werkenden [werkzaam in de jeugdinstellingen in De Glind maar elders woonachtig]. Het is niet zo dat die groepen tegenover elkaar staan ofzo, maar er is minder onderlinge betrokkenheid. Ze hebben ook hele diverse interessegebieden, degenen die bij de zorg betrokken zijn praten daar ook vaak over en mensen die dat niet zijn kunnen daar niet over meepraten."

Uit deze drie voorbeelden is de eigenheid van de dorpen terug te zien. Dat geldt ook voor de andere dorpen. De dorpen in het buitengebied hebben allen actieve dorphuizen en buurtcentra. De dorpen in het buitengebied hebben elk hun eigen vereniging voor dorpsbelangen. Deze houden scherp in de gaten of hun dorp wel genoeg betrokken wordt in de plannen van de gemeente. De gemeente heeft bij het inrichten van wijkplatforms deze dorpsbelangenverenigingen gevraagd als wijkplatform te functioneren. De wijkplatforms van de buitendorpen hebben daarmee een hele andere voorgeschiedenis dan de wijkplatforms in de wijken van Barneveld en Voorthuizen. In de wijkplatforms in de buitendorpen is al veel meer ervaring in het vormgeven van de contacten met de gemeente.

"Barneveld wordt echt los gezien van de buitengebieden. Daar zit een wereld tussen. De wijkplatforms hebben er [in de buitengebieden] meer structuur en ze zijn wat meer gewend om te onderhandelen. Zij hebben wat meer de korte contacten met de overheid om dingen voor elkaar te krijgen."

De dorpen verschillen volgens respondenten wat betreft hun saamhorigheid: hoe kleiner de plaats, hoe meer saamhorigheid. De verschillen tussen de kernen worden ook toegeschreven aan de bevolkingssamenstelling. Nieuwkomers met een andere culturele achtergrond zouden vooral in het dorp Barneveld wonen, en minder vaak in één van de andere dorpen.

"In Barneveld is de bevolkingspopulatie gemixt. De kernen worden gekenmerkt door een veel meer homogene bevolkingssamenstelling met een nogal behoudende inslag."

Dat beeld wordt bevestigd in de kwantitatieve gegevens uit de enquête onder inwoners. Bijna alle allochtone respondenten wonen in het dorp Barneveld. In Barneveld komen autochtoon en allochtoon elkaar dus vaker tegen dan in de omliggende dorpen.

Ook in verband met jongerenwerk wordt opgemerkt dat het er in de buitendorpen anders aan toe gaat dan in het dorp Barneveld. Zowel in Barneveld als in de buitendorpen zijn voorzieningen voor jongeren opgezet. In Barneveld bereiken deze voorzieningen een brede groep jongeren.

In Barneveld komen jongeren samen in de Villa 29 en buurthuis Bronveld. Een plek waar jongeren vanuit verschillende (culturele) groepen samen komen..

In de kleinere kernen worden voorzieningen voor de jeugd veelal georganiseerd vanuit het jongerenwerk van de kerken of sportverenigingen, en daar geldt:

In de kernen is alles 'van buiten' bij voorbaat niet goed.

Volgens de respondenten in de interviews nemen in de meeste buitendorpen de kerken een meer centrale rol in.

In het buitengebied heb je sterke kaders. Je hebt vooral de Gereformeerde Gemeenten, Hervormde kerk en Gereformeerden. De laatste groep is sterk in de minderheid. Je ziet dat de scholen en kerken per geloofsgemeenschap geregeld zijn. In Kootwijkerbroek en Garderen zie je dat er ook verschillende keten per 'zuil' zijn. Er gebeurt wel veel binnen eigen kring. De jeugd gaat wel anders om met deze verschillen dan de ouderen. Wie weet dat het over veertig jaar allemaal minder gericht is op de eigen zuil.

Stroe heeft bijvoorbeeld haast alleen autochtonen. Daar is een sterkere sociale kwaliteit. Het kerkelijk accent is zwaarder maar er hangt ook veel zorg onder. Onderlinge diaconie maar ook de HDS (Christelijke organisatie voor zorg en welzijn) waar iedereen gebruik van maakt.

Kerkelijk Barneveld

Het kerkelijke karakter geldt in sterke mate voor de buitendorpen, maar ook van de kern Barneveld wordt de christelijke signatuur van de samenleving genoemd als meest opvallend kenmerk. Ook getalsmatig is het kerkelijke karakter van Barneveld opvallend. Er zijn in totaal 37 verschillende kerkgenootschappen. Van orthodox gereformeerde zijde staan er twee zeer grote kerkgebouwen met respectievelijk 2500 en 1370 zitplaatsen. De Gereformeerde Gemeente 'De Hoeksteen' is meer een streekgemeente van 3200 personen. Gemeenteleden zijn afkomstig uit een wijde regio, naast Barneveld o.a. Kootwijkerbroek, Wekerom, Harskamp, Lunteren en Ede. De Gereformeerde Gemeente 'Zuid' biedt in het kerkgebouw 'Adullam' onderdak aan een gemeente van 1300 leden. Gereformeerde Gemeente 'Centrum' heeft in een ouder kerkgebouw elders in het dorp nog eens 2200 leden. Veel leden komen uit Barneveld zelf, een aantal uit het buitengebied. De aanwezigheid van deze grote gemeenten mét een eigen predikant – een schaars goed in deze kerkgenootschappen – trekt vanuit heel Nederland leden van de Gereformeerde Gemeenten naar Barneveld.

"Je ziet in Barneveld wel een centralisatie van veel leden van Gereformeerde Gemeenten omdat je hier grote kerken hebt. Veel mensen komen juist daarom hier wonen en dan krijg je van die enclaves. Dat christelijke en kerkelijke karakter van Barneveld dat weet je als je in Barneveld komt wonen. Scholen en kerken zijn er vrij typerend. Als je je daaraan ergert moet je niet in Barneveld gaan wonen."

"Het is vanuit de landelijke trend wel te begrijpen dat christenen uit andere plaatsen hierheen komen. Voor autochtone Barnevelders is de kerk een soort herkenningspunt, een baken. Ze ervaren een sterk vervreemdingseffect in hun omgeving, hierdoor wordt de kerk nog meer het herkenningspunt."

Ook andere kerken blijven niet onopgemerkt in Barneveld. Zo is de evangelische gemeente 'De DoorBrekers' in Barneveld de snelst groeiende kerk in Nederland. In 2005 begonnen zij met 40 leden, momenteel zijn dat er 600.

De prominente aanwezigheid van veel en grote kerken bepaalt veel van het sociale leven in de dorpen. Hier zitten zowel positieve als negatieve kanten aan. Als positief wordt opgemerkt dat er de wil is om de ander te helpen:

Er zijn vele vrijwilligers uit kerken actief in allerlei verenigingen, kerken en buurtinitiatieven. Organisaties en verenigingen zijn actief voor alle groeperingen.

Ook de kerkelijke samenhang is een punt van trots. Het leidt tot omzien naar elkaar vanuit het Bijbels perspectief. Het diaconale.

De kerkelijke betrokkenheid van Barneveld wordt als iets positiefs gezien. De politie maakt op een positieve manier gebruik van de kerken. De functie van de kerken is heel sociaal. Vooral in een dorp heeft een kerk die functie. In steden werkt het ook wel zo maar op een andere manier.

Er worden diverse initiatieven in de (plaatselijke) kranten gemeld. Vaak worden ze georganiseerd voor een goed doel. Meestal is het een initiatief vanuit de (vele) kerken die Barneveld rijk is.

Kerken geven met ondersteuning van veel vrijwilligers specifieke aandachtsgroepen extra aandacht, bijvoorbeeld ouderen of het jongeren.

De nadrukkelijke aanwezigheid van kerkelijke gemeenschappen wordt echter ook regelmatig negatief geduid. Er wordt in de interviews door veel respondenten onderscheid gemaakt tussen kerkelijke en niet-kerkelijke Barnevelders, vaak in termen van 'wij' en 'zij'. Er zijn onderlinge verwijten, van kerkelijke inwoners dat anderen het christelijke karakter van 'hun' dorp teveel aantasten van niet-kerkelijke inwoners dat kerkelijke gemeenschappen teveel domineren:

Groepen mengen zich niet in de samenleving van Barneveld en ze functioneren als 'eilandjes'. In de samenleving van Barneveld doe je pas echt mee als je je aanpast aan de heersende, overwegend christelijke groeperingen. De saamhorigheid is soms ver te zoeken en dat roept de vraag op of anderen zich wel willen inleven en begrip willen hebben voor een ander.

De saamhorigheid onder Barnevelders is soms ver te zoeken. In de politiek kies je voor een christelijke partij (SGP) of niet (PRO 98). De komst van het theater en de moskee heeft veel voeten in de aarde gehad.

Een kenmerk van Barneveld is het 'hokjesdenken´ en de geringe tolerantie tegenover andersdenkenden.

Niet-christelijke cliënten van respondent geven aan dat zij zich schamen voor de megakerken aan de rand van Barneveld.

Deze uitspraken en het steeds terugkerende spreken in termen van 'wij' en 'zij' wijzen op een tweedeling in de Barneveldse samenleving en een bepaalde mate van intolerantie. Later in dit hoofdstuk zal hier verder op teruggekomen worden.

Etnische diversiteit

De geringe tolerantie betreft ook mensen van een andere afkomst. Door respondenten worden verschillende groepen onderscheiden op basis van hun afkomst: autochtone Barnevelders, Molukkers, Turken, mensen van buiten de gemeente en Marokkanen. Hoewel het percentage allochtone inwoners volgens CBS-gegevens veel lager is dan gemiddeld in Nederland, wordt er in de interviews toch vaak melding gedaan van spanningen door de etnische verscheidenheid in de gemeente:

Er zijn in Barneveld zoveel subcultuurverschillen (waarden, normen en wereldbeelden) aanwezig die deze samenleving heel boeiend maakt maar ook vatbaar voor bepaalde problemen. De manier van samenleven met mensen met een andere culturele achtergrond wordt heel erg bepaald door de negatieve beeldvorming over deze groepen.

Tijdens een gesprek dat respondenten met een vertegenwoordiger van de Turkse moskee hadden (…) kwam naar voren dat de Turkse gemeenschap graag contact wil maar dat het niet lukt. Het is voor deze groep volgens respondent bijna onmogelijk om te integreren in Barneveld als kerkelijk bolwerk. De vertegenwoordiger gaf aan dat zij zich beschroomd en minder voelen dan de Barneveldse gemeenschap. In de dertig jaar dat de moskee in Barneveld staat hebben weinig mensen vanuit Barneveld een bezoek gebracht aan de moskee.

"Met de schoolgaande jeugd hebben we het op de catechesatie er vaak over gehad. Er waren in het verleden problemen tussen de groepen die naar Amersfoort en Hoevelaken fietsten en Marokkaanse en Turkse jongeren. Ze blokkeerden met hun scooters regelmatig een tunneltje. De politie ging controleren, maar dat wisten ze snel en gaven ze aan elkaar door via mobiele

telefoons. Dan stonden ze gewoon ergens anders. Dat is nu gelukkig weggeëbd. De gemeente heeft daarin goed geholpen, door voorlichting te geven op scholen. Je moet er wel energie in stoppen."

De verhalen van de verschillende respondenten geven weer dat er op verschillende manieren intolerantie is: vanuit 'autochtone' inwoners naar allochtonen, tussen islamitische en gereformeerde jongeren, maar ook tussen de kernen onderling. Met name in de buitendorpen zou er een sterk sentiment zijn tegen "alles wat vreemd is".

Daadwerkelijke verschillen in sociale samenhang

Uit de interviews komt dus het beeld naar voren dat inwoners van Barneveld wel onderling betrokken zijn, maar dat er ook duidelijke scheidingen worden ervaren tussen bevolkingsgroepen. Hoe is het nu echt gesteld met de sociale samenhang in Barneveld? Dat kan worden getoetst aan de hand van de kwantitatieve gegevens uit de enquête onder bewoners. Aan de respondenten is een aantal stellingen over sociale samenhang voorgelegd (tabel 3.1). Het algemene beeld is inderdaad ook volgens bewoners positief: het grootste deel van de Barnevelders voelt zich thuis in zijn woonomgeving, vindt dat men prettig met elkaar omgaat en voelt zich thuis bij de mensen in de eigen buurt.

Tabel 3.1 Antwoorden op stellingen over de buurt en de manier waarop mensen met elkaar omgaan in percentages (n =790))*

Stellingen *(nummering correspondeert met vragenlijst)*	**oneens**	**gedeeltelijk oneens**	**niet eens/ niet oneens**	**gedeeltelijk eens**	**eens**
10.1 ik voel me thuis in deze buurt	2	3	3	17	77
10.2 in deze buurt gaat men op een prettige manier met elkaar om	3	3	7	27	60
10.3 mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks	29	22	15	26	8
10.4 ik heb veel contact met mijn directe buren	8	11	13	36	32
10.5 ik woon in een gezellige buurt met veel saamhorigheid	7	12	22	34	26
10.6 ik ben tevreden met de bevolkingssamenstelling in deze buurt	4	6	10	24	56
10.7 ik voel me thuis bij de mensen die in deze buurt wonen	3	8	14	31	44
10.8 ik ben gehecht aan deze buurt	8	8	17	32	35
10.9 in de buurt waarin ik leef is onder buurtbewoners sprake van een 'wij' gevoel	12	12	24	34	18
10.10 ik vind dat de buurt waar ik woon een voorbeeld kan zijn voor andere buurten	8	10	24	34	23
10.11 ik heb dezelfde ideeën over wat goed en slecht is als buurtgenoten	7	8	27	38	20
10.13 in de buurt waar ik leef wonen ook 'mijn soort mensen'	7	9	18	40	26

)* door afrondingsverschillen kan de som van de percentages per stelling afwijken van 100 procent.

Sociale samenhang wordt vaak gemeten aan de hand van de eerste zes stellingen[5]. Gemeente Barneveld scoort op de stellingen over sociale samenhang op de meeste stellingen positiever dan het Nederlandse gemiddelde (zie tabel 3.2). Alleen op stelling 10.3 heeft gemeente Barneveld een hoger percentage inwoners die vinden dat mensen elkaar in de buurt nauwelijks kennen (34% in gemeente Barneveld, 20% in heel Nederland). Met

[5] Bijv. in het WOON-onderzoek 2009 (ministerie van VROM) stellingen 10.1, 10.2, 10.3 en 10.5; in de tweejaarlijkse SCP-rapportage 'De sociale staat van Nederland' stellingen 10.2 t/m 10.6.

name de respondenten uit wijken Barneveld Norschoten, Stroe, Voorthuizen Wheem – de Maat en Voorthuizen Hamburgerstraat e.o. scoren negatiever op deze stelling dan gemiddeld. De wijken Barneveld De Lors, Oldenbarneveld en Vliegersveld/De Vaarst, Voorthuizen Zuid en Zwartebroek/Terschuur scoren juist veel positiever dan gemiddeld op deze stelling.

Tabel 3.2 Vergelijking antwoord op stellingen over de buurt met Nederlands gemiddelde

Stellingen *(nummering correspondeert met vragenlijst)*	**% respondenten (gedeeltelijk) mee oneens, gemeente Barneveld**	**% respondenten (gedeeltelijk) mee oneens, Nederland*)**	**% respondenten (gedeeltelijk) mee eens, gemeente Barneveld**	**% respondenten (gedeeltelijk) mee eens, Nederland*)**
10.2 in deze buurt gaat men op een prettige manier met elkaar om	6	5	87	79
10.3 mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks	51	53	34	20
10.4 ik heb veel contact met mijn directe buren	19	21	68	54
10.5 ik woon in een gezellige buurt met veel saamhorigheid	19	19	60	47
10.6 ik ben tevreden met de bevolkingssamenstelling in deze buurt	10	9	80	76

*) Percentage volgens SCP-rapport 'De sociale staat van Nederland 2009' (SCP, 2010)

Ondanks de spanningen die door de respondenten in de interviews gesignaleerd worden tussen bevolkingsgroepen – allochtoon en autochtoon, kerkelijk en niet-kerkelijk – is toch een groot deel van de inwoners tevreden met de bevolkingssamenstelling in zijn buurt, ongeveer net zoveel als gemiddeld in Nederland. Het meest negatief zijn bewoners van de wijken Barneveld Centrum, Voorthuizen Wheem-De Maat en Voorthuizen Hamburgersstraat e.o. Het meest positief over de bevolkingssamenstelling zijn respondenten uit de wijken Barneveld Zuid II, Oldenbarneveld en Zwartebroek/Terschuur.

De percentages zelf geven alleen een heel algemeen beeld, en dat is positief. Nadere analyse laat wel zien dat sommige groepen het aantoonbaar meer naar hun zin hebben in hun buurt dan andere groepen. Dit is aangetoond door per stelling na te gaan of er verschil in beantwoording is op grond van de achtergrondkenmerken. Er bleken voor veel stellingen verschillen te bestaan.

- ouderen respondenten zijn positiever dan jongere respondenten (voor alle stellingen behalve 10.3 en 10.6)[6];
- kerkelijke respondenten positiever dan niet-kerkelijke respondenten (voor alle stellingen)[7];
- respondenten die langer dan 20 jaar in gemeente Barneveld wonen zijn positiever dan wie korter in de gemeente woont (voor alle stellingen behalve 10.2 en 10.6);

[6] Voor de analyse is leeftijd ingedeeld in categorieën (16 t/m 40, 41 t/m 60 en 61 jaar en ouder). De leeftijdcategorie 41-60 scoort positiever dan de leeftijdcategorie 16-40 jaar op de veel van de stellingen over de buurt (10.1, 10.2, 10.8, 10.9, 10.11). De leeftijdcategorie 61 jaar en ouder scoort positiever dan beide andere leeftijdcategorieën op de volgende stellingen over de buurt: 10.4, 10.5, 10.7, 10.8, 10.9 en 10.11. Daarnaast scoort deze categorie positiever dan de leeftijdcategorie 16-40 jaar op de volgende stellingen over de buurt: 10.1, 10.10, 10.11, en 10.13. Gebruikte statistische toetsen: Mann-Whitney en Kruskall-Wallis toetsen

[7] Voor deze analyse zijn de inwoners van Barneveld verdeeld in 'kerkelijk' en 'niet-kerkelijk'. Kerkelijk: Rooms Katholieke kerk, Hersteld Hervormde kerk, Gereformeerde Gemeente, Protestantse kerk in Nederland en andere Christelijke kerk. Niet-kerkelijk: geen kerkelijke achtergrond, Islam en anders.

- bewoners van koopwoningen zijn positiever dan bewoners van huurwoningen (voor alle stellingen behalve 10.4);
- respondenten met een lagere opleiding (tot MAVO/VMBO-niveau) zijn positiever dan die met een hogere opleiding (voor stellingen 10.4, 10.5, 10.8, 10.9 en 10.11)[8].
- Inwoners die bij een organisatie of vereniging zijn aangesloten zijn positiever dan inwoners die bij geen enkele organisatie zijn aangesloten (voor alle stellingen).
- De wijken Voorthuizen Wheem-de Maat en Hamburgerstraat vallen op omdat ze op bijna alle stellingen over sociale samenhang negatiever scoren dan het gemeentelijke en ook het landelijke gemiddelde[9].

Er is weinig of geen verschil in beantwoording aan te tonen tussen mannen en vrouwen, tussen allochtoon en autochtoon en tussen mensen uit verschillende huishoudenssamenstellingen.

[8]Aangezien hoger opgeleiden over het algemeen vaker een koopwoning hebben dan minder hoog opgeleiden, en inwoners met een koopwoning positiever op de meeste stellingen reageerden dan inwoners met een huurwoning, lijkt deze uitkomst tegenstrijdig. Bij nadere analyse van het opleidingsniveau en de verhouding huur- en koopwoning blijkt dat de verschillen vooral zitten in de laagste en hoogste klasse opleidingsniveau (alleen basisschool tegenover HBO/WO). Daar wijken de percentages huur/koopwoning af van het gemiddelde. Bij het opleidingsniveau MAVO/VMBO en HAVO/VWO blijkt dat de verhouding huur- en koopwoningen niet afwijkt van het totale gemiddelde percentage (ongeveer 25% huurwoning, 75% koopwoning). De verschillen over de stellingen gelden voornamelijk tussen inwoners op MAVO/VMBO niveau ten opzichte van inwoners op HAVO/VWO niveau en in iets mindere mate ten opzichte van HBO/WO niveau.

[9] Dit is nagegaan voor de vijf stellingen uit tabel 3.1.; de genoemde wijken weken voor vier van de vijf stellingen sterk af van het gemiddelde voor Barneveld.

Samenvatting: typering van Barneveld

Gemeente Barneveld bestaat uit één dorp met daaromheen negen kleinere buitendorpen. Vooral in de buitendorpen is er veel bereidheid mee te doen aan allerlei activiteiten. Het dorpse karakter blijkt uit de vele activiteiten en feesten waar men elkaar ontmoet. Het dorpse karakter is sterk aanwezig, met name in de buitendorpen. De kern Barneveld laat het dorpse wel steeds meer achter zich doordat het dorp uitbreidt en er meer mensen van buitenaf komen wonen, ook mensen met een andere culturele achtergrond.

In de buitendorpen valt de verscheidenheid in karakter op: elke kern is gevormd door een eigen geschiedenis en heeft eigen gewoontes. Ook wat betreft de relatie tussen bewoners en gemeente verschillen de dorpen onderling. De dorpen in het buitengebied hebben allen actieve dorphuizen of buurtcentra. In veel dorpen worden ook voorzieningen opgezet voor jongeren. De verenigingen voor dorpsbelangen houden in de gaten of hun dorp genoeg betrokken wordt in de plannen van de gemeente.

De gemeente Barneveld wordt gekarakteriseerd als een gemeente met een sterk christelijke signatuur. Dit geldt voor het dorp Barneveld, maar zeker ook voor de buitendorpen. Opvallend is de prominente aanwezigheid van de Gereformeerde Gemeenten met verschillende grote kerkgebouwen waar mensen vanuit de hele regio naar toe komen. De aanwezigheid van kerken wordt enerzijds positief geduid, met name om de helpende hand die vanuit het diaconale principe van kerken geboden wordt. Anderzijds wordt de rol van kerken ook negatief benoemd.

In Barneveld worden spanningen gesignaleerd tussen kerkelijke en niet-kerkelijke inwoners. De verschillende groepen hebben ook wat betreft gemeentelijk beleid verschillende en vaak tegenstrijdige wensen. Niet kerkelijken kunnen er in Barneveld moeilijk tussen komen. Datzelfde geldt ook voor de mensen met een allochtone achtergrond.

Op basis van de cijfers uit het kwantitatieve onderzoek kan worden geconcludeerd dat de sociale samenhang door inwoners van gemeente Barneveld hoog gewaardeerd wordt, meer dan gemiddeld in Nederland. Wel wordt vaker dan gemiddeld in Nederland gezegd dat men elkaar in de eigen buurt onvoldoende kent. Mensen die kerkelijk zijn, lager opgeleiden, ouderen, huizenbezitters, mensen die actief zijn in verenigingen en andere organisaties en mensen die meer dan twintig jaar in hun woonplaats wonen, zijn positiever over de manier waarop mensen met elkaar omgaan. De wijken Wheem-de Maat en Hamburgerstraat e.o. scoren opvallend negatief op stellingen die indicatief zijn voor sociale samenhang.

3.1.2 SOCIALE NETWERKEN VAN INWONERS

In deze paragraaf wordt verder ingezoomd op de manier waarop inwoners van gemeente Barneveld met elkaar omgaan. Hoe betrokken zijn ze, wie heeft contact met wie en wie helpt elkaar?

Veel onderlinge hulp, maar vaak beperkt tot de 'eigen groep'

In de enquête aan organisaties is gevraagd om te omschrijven hoe de betrokkenheid tussen inwoners van gemeente Barneveld onderling te typeren is. Van de 57 organisaties die hier een antwoord invulden, zijn er 39 onverdeeld positief, 11 negatief, en 5 geven een combinatie van positieve en negatieve oordelen over de onderlinge betrokkenheid. Positief zijn de organisaties over het feit dat mensen aandacht hebben voor elkaar en naar elkaar omzien (15 maal genoemd), of men noemt de betrokkenheid van mensen op elkaar in het algemeen (11 maal) of bij verenigingen en vrijwilligerswerk in het bijzonder (9 maal). Ook onderling respect wordt gewaardeerd (7 maal). De meeste negatieve antwoorden hebben betrekking op het gesloten karakter van groepen in het algemeen of geloofsgemeenschappen in het bijzonder (14 maal).

In de interviews wordt het beeld uit de vragenlijst bevestigd. Het omzien naar elkaar wordt gezien als een belangrijk kenmerk van de Barneveldse dorpen.

> *Het kenmerkende van Barneveld vindt respondent de betrokkenheid op elkaar van met name (grote) gezinnen of families en de wil om elkaar te helpen. Zij woont nu tien jaar in de wijk 'de Burght' en heeft in het verleden verhuisplannen gehad maar heeft deze uitgesteld omdat zij heel plezierig woont in de straat/wijk. Er is veel aandacht en steun onderling en er wordt dikwijls een beroep op elkaar gedaan. Iedereen kent de kinderen en het is makkelijk bijvoorbeeld een babyfoon uit te wisselen of elkaars kinderen mee te nemen vanuit school.*

De onderlinge hulp wordt vaak in relatie genoemd tot etnische of geloofsgemeenschappen. Dat gaat zowel over de kerken als de Turkse, Marokkaanse en Molukse gemeenschap. Kerken zijn belangrijke verbanden waarbinnen hulp wordt gegeven, maar die hulp is voor een groot deel – en in sommige kerken uitsluitend – gericht op de eigen geloofsgenoten. Ook de Molukse, Turkse en Marokkaanse gemeenschappen worden genoemd als gemeenschappen waarbinnen onderling veel hulp wordt geboden.

> *"Iedereen heeft natuurlijk ook in de dorpen zijn eigen familie. Maar zoals een predikant hier ook eens zei: 'We zijn één grote familie'. Zo beleef ik het zelf ook. De gemeente gaat bijvoorbeeld bij ziekte om je heen staan."*
>
> *De Barnevelders die lid zijn van een 'zwaardere' gemeente zijn niet in beeld bij de woningstichting. Deze groep bestaat voornamelijk uit bezitters van een eigen woning en de ervaring leert dat deze interngerichte groep elkaar helpt bij (financiële) problemen.*
>
> *Respondent is erg te spreken over de samenwerking met kerken en de informele zorg die zij bieden aan haar eigen gemeenteleden. Ondanks dat zij zelf niet betrokken is binnen dit netwerk ziet zij wel de positieve uitwerking naar de inwoners van Barneveld. Voor iedereen is er een plek en indien nodig extra zorg.*
>
> *De Molukse gemeenschap is een gemeenschap waar de banden onderling zeer sterk zijn. Men is erg op mensen van hun eigen cultuur gericht, maar staat ook open voor anderen. Het geloof is hun belangrijkste uitgangspunt en daarnaast vooral ook hun normen en waarden, 'adat' genoemd. Het is een geheel van normen en waarden dat specifiek Moluks is. Het zijn de familiale- en verwantschapsbanden die in stand worden gehouden. De adat geeft uiting aan de culturele identiteit, saamhorigheid in goede en slechte tijden, respect voor ouderen en regels wat betreft de omgangsvormen.*
>
> *Respondent vertelt dat de Molukse gemeenschap terug kan vallen op een sociale structuur van zorg waar ouderen eerst worden geholpen door kinderen of andere familieleden, hierna van de kring die hier omheen staat en daarna van professionals buiten de gemeenschap. De vanzelfsprekendheid dat de zorg door kinderen en andere familie wordt gedaan is helaas aan verandering onderhevig. Mede omdat in een gezin vaak beide partners werken. Het komt steeds meer voor dat hulp buiten de eigen kring nodig is.*
>
> *Men is van mening dat mensen op elkaar betrokken horen te zijn. Als voorbeeld wordt genoemd, dat binnen de Turkse cultuur goed gezorgd wordt voor ouders, terwijl in Nederland de ouderen vaak in een zorgcentrum terechtkomen.*
>
> *De overeenkomst tussen Molukkers en Turkse mensen is dat je voor je ouders zorgt, maar bij de Turkse mensen is dit ook heel sterk voor je naaste buur. Als je buurman of buurvrouw niet tevreden over jou is, dan is God ook niet tevreden over jou.*

De genoemde groepen, zowel de (reformatorische) kerkelijke gemeenschappen als de Molukse, Marokkaanse en Turkse groepen, worden omschreven als zeer intern gericht en soms ook buitensluitend:

> *Zorgzaamheid en 'zorgen voor elkaar' is een grondgedachte die vooral vanuit kerken en moskeeën wordt gepredikt maar waar respondent soms erg weinig van terugziet. Mensen*

kennen elkaar en helpen elkaar maar zijn vaak vooral gericht op de eigen gemeenschap. Dit kan gaan over de Marokkaanse en Turkse gemeenschappen, over geloofsgemeenschappen met een zeer strenge christelijke signatuur. Ook de Molukse gemeenschap is op zichzelf gericht. Zij heeft vaak meegemaakt dat de mensen (zowel vrijwilligers als hulpverleners) behorende bij een bepaalde gemeenschap juist erg intern gericht zijn en door de beperkte blik 'naar buiten' juist niet zorgzaam zijn. Ondanks deze kritische kanttekening geeft respondent ook aan dat juist kerken en de verschillende maatschappelijk organisaties een grote bijdrage leveren aan de sociale samenhang in Barneveld.

"Diverse culturen doen veel aan mantelzorg naar mensen binnen hun eigen cultuur".

De Turkse, Marokkaanse en Molukse gemeenschappen zullen voornamelijk terugvallen op de eigen gemeenschap. Je komt hier als verloskundige makkelijker over de vloer en het komt regelmatig voor dat je met meerdere vrouwen uit de gemeenschap een bevalling begeleidt.

Er wordt veel naar elkaar omgezien binnen bepaalde groeperingen en als je binnen een groep functioneert word je opgenomen en ben je verzekerd van hulp en ondersteuning. Andersdenkenden vallen vaak buiten de boot en worden moeilijk geaccepteerd. Als voorbeeld wordt een man uit Kootwijkerbroek genoemd die in crisis op straat ronddoolde. Op het moment dat de kerkenraad van dezelfde kerk de t.v. in de woonkamer zagen staan gaven zij aan dat zij niet meer konden helpen. De HDS (Hervormde Diaconale Stichting voor Gezinsverzorging en Maatschappelijk Werk) werd ingeschakeld en de man werd niet meer door leden van deze kerk bezocht.

De grote Gereformeerde Gemeente-kerken in Barneveld bevestigen dat ze de hulp van hun interne vrijwillige zorgprojecten 'Hart en handen' en 'Draag elkanders lasten' inderdaad beperken tot de eigen gemeenteleden. Ze doen dat bewust:

"De nood onder onze eigen leden is zo groot dat we als kerk besloten hebben om ons daartoe te beperken. En dus niet helpen bij een Marokkaans gezin. Niet omdat we dat niet willen, en individuele kerkleden zullen best kunnen helpen of zich bij de vrijwilligerscentrale aansluiten. Maar omdat op dit moment het aanbod en de vraag net in evenwicht is, iets meer vraag dan aanbod, hebben we geen vrijwilligers over. (…) Het heeft ook wel te maken met de bereikbaarheid van deze groepen. Mensen in de kerk die problemen hebben, willen ook graag hulp uit de kerk."

"De Bijbel zegt: 'Doe wel aan allen, inzonderheid aan de huisgenoten des geloofs'. En aan de huisgenoten des geloofs hebben we op dit moment onze handen vol. (…) Maar individuele kerkleden zijn wel actief in andere verbanden".

Andere kerken zijn wel actief over de eigen kerkmuren heen.

Bepaalde kerken betekenen veel voor de samenleving van Barneveld. Er worden veel activiteiten georganiseerd voor verschillende doelgroepen en de kerken leveren veel vrijwilligers waar de samenleving baat bij heeft.

Respondent merkt op dat de meeste kerken ook geld willen investeren in de medemens en niet alleen aan Barnevelders die naar een kerk gaan.

Zowel binnen als buiten de kerk worden mensen geholpen. De zorgstructuren binnen de kerken lijken echter beter georganiseerd.

Regelmatig schakelt respondent contactpersonen van de Gereformeerd Vrijgemaakte kerk en de Evangelische gemeente in. Met beide kerken heeft hij een goed contact en kan hij op een snelle en makkelijke manier gebruik maken van vrijwilligers die voor cliënten een stuk ondersteuning bieden. In het verleden zijn er diverse cliënten opgevangen, huizen schoongemaakt en andere hand- en spandiensten verricht. Opmerkelijk is dat bepaalde kerken meer speelruimte hebben met inzet van vrijwilligers naar buiten toe dan andere kerken die deze inzet waarschijnlijk gebruiken voor eigen geledingen.

Respondent heeft ook contact met 'De Doorbrekers' een evangelische gemeente in Barneveld. In het verleden hebben zij diverse keren geholpen bij het opknappen van woningen en een verhuizing i.v.m. een uitzetting.

Daadwerkelijke contacten: meest intensief contact met familie, vrienden en buren

Voor inwoners van gemeente Barneveld is echter niet de geloofsgemeenschap, maar familie de eerste kring waarmee ze contact hebben. Daarna vrienden, daarna buren, en daarna pas geloofsgenoten. In tabel 3.3 is af te lezen met wie burgers in gemeente Barneveld contact onderhouden en wat de frequentie is van dit contact. Daarbij wordt onder contact verstaan: het bij elkaar op bezoek gaan, een praatje maken op straat of per telefoon, maar ook per mail, post of MSN.

Tabel 3.3 Intensiteit van contact respondenten met anderen, in percentages (n = 790)

Contact *Nummering correspondeert met vragenlijst*	**zelden of nooit**	**minder dan 1 x per maand**	**1 tot 3 keer per maand**	**1 x per week of vaker**	**n.v.t.**
21.1 familie in mijn woonplaats	5	5	11	50	31
21.2 familie buiten mijn woonplaats	3	15	33	45	4
21.3 buren of buurtgenoten	6	10	25	57	3
21.4 vrienden/kennissen in mijn woonplaats	3	11	30	49	8
21.5 vrienden/kennissen buiten mijn woonplaats	4	24	35	30	8
21.6 collega's in mijn woonplaats (buiten werktijd)	18	11	9	7	55
21.7 collega's buiten mijn woonplaats (buiten werktijd)	25	15	10	8	43
21.8 geloofsgenoten in mijn woonplaats	15	7	14	29	34
21.9 geloofsgenoten buiten mijn woonplaats	21	11	12	13	44
21.10 mensen van verenigingen of organisaties waarin ik actief ben	8	8	16	36	32
21.11 andere mensen	3	2	2	3	89

Het aantal contacten kan ook worden uitgedrukt in aantallen *regelmatige* contacten (minimaal 1 keer per maand, dus de som van de antwoorden '1 x per week of vaker' en '1 tot 3 x per maand'). Dan blijken de belangrijkste contacten van inwoners van gemeente Barneveld te zijn: buren of buurtgenoten (82%), vrienden of kennissen binnen de eigen woonplaats (79%), familie buiten de eigen woonplaats (78%), vrienden/kennissen buiten de eigen woonplaats (66%) en familie binnen de eigen woonplaats (61%). De meeste regelmatige contacten vinden dus niet plaats binnen de geloofsgemeenschappen, maar 'gewoon' tussen buren, vrienden en familie. Dat geldt ook voor kerkelijke inwoners. Wel hebben de kerkelijke inwoners met alle genoemde groepen *vaker* regelmatig contact dan de niet-kerkelijke inwoners. In tabel 3.4 worden de verschillen tussen kerkelijke en niet-kerkelijke inwoners weergegeven. Kerkelijke inwoners hebben zoals verwacht meer contact met geloofsgenoten in en buiten hun woonplaats dan niet-kerkelijke respondenten. Maar deze 'extra' contacten gaan niet ten koste van de contacten met andere mensen.

Tabel 3.4 Regelmatige contacten (1 x per maand of vaker) van respondenten, in percentages (n = 790)

Contact Nummering correspondeert met vragenlijst	kerkelijke inwoners	niet-kerkelijke inwoners	alle inwoners
21.3 buren of buurtgenoten	86	77	82
21.4 vrienden/kennissen in mijn woonplaats	83	72	79
21.2 familie buiten mijn woonplaats	81	74	78
21.5 vrienden/kennissen buiten mijn woonplaats	66	66	66
21.1 familie in mijn woonplaats	65	51	61
21.10 mensen van verenigingen of organisaties waarin ik actief ben	60	39	52
21.8 geloofsgenoten in mijn woonplaats	61	5	43
21.9 geloofsgenoten buiten mijn woonplaats	45	3	25
21.6 collega's in mijn woonplaats (buiten werktijd)	18	19	18
21.7 collega's buiten mijn woonplaats (buiten werktijd)	17	16	16
21.11 andere mensen	12	11	11

Meeste hulprelaties ook tussen buren, familieleden en vrienden

Interessant is echter niet alleen *met wie* en *hoe vaak* mensen contact hebben, maar ook in hoeverre ze binnen dat contact ook op één of andere manier *hulp bieden aan elkaar*. In dit onderzoek hebben we respondenten gevraagd naar de hulp die ze geven en van elkaar ontvangen. Krijgen mensen hulp? En zo ja, wie? We onderscheiden hierbij drie vormen van hulp: praktische hulp, zakelijk advies en het bespreken van belangrijke persoonlijke zaken.

In tabel 3.5 is af te lezen dat inwoners van gemeente Barneveld *praktische hulp* vooral krijgen van familie in en buiten hun woonplaats en van buren en vrienden in hun eigen woonplaats. Voor het *bespreken van persoonlijke zaken* en voor *zakelijk advies* zijn ook familie en vrienden belangrijk, maar buren minder vaak.

Kerkelijke respondenten ontvangen voor elk van de drie vormen van hulp aantoonbaar vaker hulp van geloofsgenoten binnen en buiten de eigen woonplaats dan niet-kerkelijke respondenten, zoals verwacht en ook door respondenten in de interviews opgemerkt. Maar ook kerkelijke inwoners ontvangen vooral hulp van familie, vrienden en buren. Wel ontvangen ze vaker dan niet-kerkelijke Barnevelders *praktische* hulp van familie in de eigen woonplaats (kerkelijke respondenten 51%, niet-kerkelijke 41%) en van mensen van verenigingen of organisaties waar ze actief zijn (kerkelijke respondenten 16%, niet kerkelijke 7%). Voor zakelijk advies en voor het bespreken van persoonlijke zeken is geen verschil gevonden tussen kerkelijke en niet-kerkelijke inwoners.

Tabel 3.5 Door inwoners van Barneveld (n = 791) ontvangen hulp en ondersteuning van diverse contacten, in het afgelopen jaar, in percentages

Hulp ontvangen van wie? *Nummering correspondeert met vragenlijst*	**praktische hulp**	**zakelijk advies**	**persoonlijke zaken**
21.1 familie in mijn woonplaats	48	27	47
21.2 familie buiten mijn woonplaats	49	28	57
21.3 buren of buurtgenoten	55	9	20
21.4 vrienden/kennissen in mijn woonplaats	42	17	41
21.5 vrienden/kennissen buiten mijn woonplaats	28	15	38
21.6 collega's in mijn woonplaats (buiten werktijd)	4	3	7
21.7 collega's buiten mijn woonplaats (buiten werktijd)	7	7	14
21.8 geloofsgenoten in mijn woonplaats	15	5	21
21.9 geloofsgenoten buiten mijn woonplaats	6	2	10
21.10 mensen van verenigingen of organisaties waarin ik actief ben	14	5	11
21.11 andere mensen	4	4	2
21.12 niet van toepassing	15	43	14
totaal)*	284	164	282

)* het totale percentage wijkt af van 100, omdat respondenten meer dan 1 antwoord mogen geven

Samenvattend kan een volgorde worden aangegeven voor welke contacten het meest belangrijk zijn voor de drie bevraagde soorten hulp:

Praktische hulp in en om het huis:	**Zakelijk advies:**	**Bespreken van belangrijke persoonlijke zaken:**
buren	familie van elders	familie van elders
familie van elders	familie binnen eigen woonplaats	familie binnen eigen woonplaats
familie binnen eigen woonplaats	vrienden binnen eigen woonplaats	vrienden binnen eigen woonplaats
vrienden binnen eigen woonplaats	vrienden van elders	vrienden van elders
vrienden van elders	buren	geloofsgenoten

Veel mantelzorg verleend door inwoners gemeente Barneveld

Mantelzorg is informele zorg die verder gaat dan gebruikelijke zorg tussen mensen; het gaat om het zorgen of hulp verlenen aan iemand met een beperking of ziekte. Door mensen in de Barneveldse dorpen wordt in vergelijking met Nederlandse gegevens veelvuldig mantelzorg verleend. Op de vraag of respondenten in de afgelopen 12 maanden onbetaald zorg of hulp hebben verleend aan iemand met een beperking of ziekte, antwoordt 45 procent dat zij dit gedaan hebben. Ongeveer een kwart daarvan, dat is 11 procent van alle inwoners van gemeente Barneveld, verleent meer dan 8 uur zorg per week. In ongeveer de helft van de gevallen wordt de hulp verleend voor een aaneengesloten periode van langer dan drie maanden.

Vergeleken met landelijke cijfers is het aantal mantelzorgers in Barneveld hoog te noemen. In het SCP-rapport 'De toekomst van de mantelzorg' (Sadiraj e.a., 2009) worden cijfers uit in opdracht van het SCP uitgevoerd onderzoek aangehaald en daaruit blijkt dat 13 procent van de Nederlandse bevolking ouder dan 18 jaar, bevestigend antwoordt op de vraag of ze zelf geregeld hulp geven aan mensen die ziek of gehandicapt zijn. Hiervan verleent 35 procent van de mantelzorgers, dus 5 procent van de Nederlandse bevolking, minimaal 8 uur zorg per week. In hetzelfde rapport worden ook andere onderzoeken aangehaald waarin een aantal van 3,4 miljoen Nederlanders wordt berekend die mantelzorg verlenen, dit met een ruime definitie van mantelzorg. Dit is, uitgaande van 16 miljoen Nederlanders, circa 21 procent van de Nederlandse bevolking. Hiervan verleent iets minder dan de helft meer dan 8 uur zorg per week; dat is dus circa 10 procent van de Nederlandse bevolking. De cijfers over mantelzorg zijn lastig te vergelijken, omdat steeds net andere criteria worden gebruikt.

Van de 160 respondenten die wel hulp hebben verleend is in tabel 3.6 weergegeven aan wie zij deze hulp hebben gegeven. Daarnaast is zichtbaar waar de persoon woont, hoe lang de hulp is verleend en hoeveel tijd dit de respondent per week kost. De meeste respondenten verlenen hulp aan de (groot)ouders, gevolgd door hulp aan (klein)kinderen, partners, vrienden/kennissen en mensen uit de buurt en tenslotte verdere familie. Ongeveer een vijfde van de hulp is gegeven aan huisgenoten, veertien procent aan buren (antwoordoptie 'niet in mijn huis, maar wel in mijn straat'), ruim veertig procent aan mensen elders binnen de eigen woonplaats, en ongeveer een kwart aan mensen buiten de eigen woonplaats.

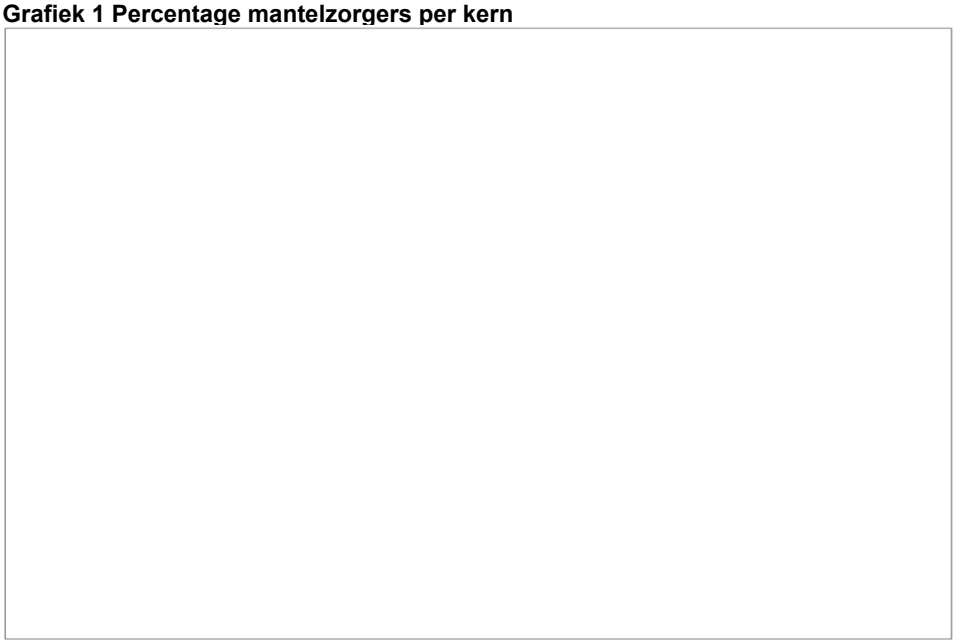
Tabel 3.6 Kenmerken van de mantelzorg (antwoorden van de respondenten die in de afgelopen 12 maanden onbetaalde hulp hebben verleend, n = 353)

Variabele	n	%
Aan wie is hulp verleend?		
- partner	36	10
- (groot)ouders	96	27
- (klein)kinderen	59	17
- verdere familie	32	9
- vrienden/kennissen	44	13
- mensen uit de buurt	45	13
- anderen	39	11
	353	*100*
Waar woonde deze persoon?		
- eigen huis	64	18
- in mijn straat (niet eigen huis)	48	14
- in mijn woonplaats (niet eigen straat)	132	37
- in andere woonplaats	109	31
	353	*100*
Hoe lang is aaneengesloten hulp verleend?		
- minder dan een week	105	30
- een week tot en met drie maanden	82	23
- meer dan drie maanden	166	47
	353	*100*
Hoeveel tijd per week?		
- 0 tot 8 uur	271	76
- 9 tot 16 uur	53	15
- meer dan 16 uur	29	8
	353	*100*

Wanneer deze cijfers weer worden vergeleken met gegevens van het SCP blijkt dat in gemeente Barneveld net als in Nederland het vaakst hulp verleend wordt aan familieleden en minder vaak aan niet-familieleden. Uit het onderzoek van het SCP blijkt dat 18 procent van de Nederlandse bevolking hulp verleent aan iemand buiten het eigen huishouden die geen familie is. Van deze 18 procent is twee derde een vriend of kennis en een derde anders te typeren. In Barneveld is het percentage inwoners dat hulp verleent aan iemand buiten het eigen huishouden die geen familie 17 procent, dus een vergelijkbaar percentage. Een derde daarvan betreft vrienden en kennissen, twee derde is anders te typeren; dat is dus wel een verschil met het Nederlandse gemiddelde. Een verklaring hiervoor wordt gegeven in de interviews: mensen helpen elkaar ook binnen kerkelijke of etnische gemeenschappen.

Opvallend zijn de verschillen tussen de diverse dorpen (zie grafiek 1). In Voorthuizen wordt iets minder mantelzorg verleend dan in de andere kernen, in Garderen, Zwartebroek, Kootwijkerbroek en De Glind juist meer.

Grafiek 1 Percentage mantelzorgers per kern

Op de vraag in hoeverre respondenten zelf behoefte hebben aan het ontvangen van zorg antwoordt 8 procent ‘ja’. (tabel 3.7). Dit zijn relatief vaak oudere mensen (leeftijdscategorie 61 jaar en ouder) en alleenstaanden (mensen met een eenpersoonshuishouding). Slechts een zeer klein percentage (2%) antwoordt dat hij of zij geen hulp krijgt, maar dit wel nodig heeft. Ook dit zijn meestal oudere mensen en/of alleenstaanden. Er is geen verschil gevonden voor andere achtergrondkenmerken, zoals geboorteplaats (binnen of buiten Nederland) of kerkelijke achtergrond.

Tabel 3.7 Antwoord op de vraag of mensen zelf onbetaalde zorg krijgen (n = 791)

Antwoorden	n	%
nee, dat heb ik niet nodig	711	90
nee, maar ik wil dit wel	16	2
ja	64	8
totaal	*791*	*100*

Inwoners vragen niet snel hulp voor zichzelf, maar wel bij conflicten

Het percentage mantelzorgers is dus hoog in gemeente Barneveld, met name in Garderen, De Glind, Kootwijkerbroek en Zwartebroek. Mensen helpen elkaar zowel als buren als binnen de eigen familie- en vriendenkring. Beroepskrachten signaleren wel dat mensen lang wachten voor ze hulp vragen. Het is al moeilijk om in de directe omgeving om hulp te vragen, nog groter is de drempel om naar beroepskrachten toe te stappen:

> *De bewoners van de buitengebieden zijn ook gewend om hun eigen broek op te houden. Deze zelfredzaamheid komt doordat de centrale en lokale overheid hen vaak aan hun lot hebben overgelaten. Ze zijn gewend om hun eigen boontjes te doppen en de keerzijde ervan is dat ze zich door niemand wat laten zeggen. Ook in het vragen van maatschappelijke hulp en zorg zie je dat mensen lang wachten voordat ze de hulpvraag bij een zorgorganisatie neerleggen. Ze proberen het eerst in de directe omgeving op te lossen.*

> *Ondanks het feit dat veel Barnevelders elkaar kennen en er een sociale sfeer heerst bestaat er nog altijd een drempel om hulp te vragen.*

Respondent denkt dat de inwoners van Barneveld eerder zelf problemen oplossen dan dat zij naar een professional stappen. Zij zullen zich soms generen om hulp te vragen.

De burgers van de gemeente Barneveld houden veel problemen voor zichzelf. Haar ervaring is dat er vaak op het laatste moment hulp wordt gevraagd (…). Als voorbeeld noemt ze de begeleiding van een terminaal zieke vrouw. Kinderen en partner hadden lang voor haar gezorgd tot het moment dat dit niet meer kon worden opgebracht. Toen er een vrijwilligster was ingeschakeld overleed de vrouw. Mensen zijn gewend om hun eigen zaken te regelen en zullen uit schaamte en de gedachte 'geen vreemde in huis', het vragen om hulp zo lang mogelijk uitstellen. Ook mantelzorgers wachten vaak te lang met hulp vragen. En over GGZ-problematieken praat men ook niet gauw.

Hulpvragen zullen in de Molukse, Marrokkaanse en Turkse gemeenschap eerder aan een oma of tante worden gesteld dan aan professionals. De autochtone bevolking raadpleegt sneller een professional.

Opvallend is dat beroepskrachten juist wel snel betrokken worden op het moment dat er conflicten zijn. Dat gebeurt juist naar de zin van de beroepskrachten té snel. Conflicten worden niet onderling opgelost, maar blijven sluimeren, of kunnen alleen door interventie van een beroepskracht worden opgelost.

Het lijkt ook dat omwoners zich vaak niet durven te bemoeien met plaatsgenoten. Regelmatig krijgt meldpunt Troje een telefoontje met een melding waarin blijkt dat mensen niet zelf bij buren hebben aangebeld om te vragen of er iets speelt maar direct een anoniem telefoonnummer bellen. De gedachte bestaat dat professionals moeten helpen. De angst voor afwijzing en het individualisme van deze tijd speelt een belangrijke rol. Er is in het verleden teveel zorg 'uit handen' genomen waardoor het lijkt alsof burgers niet meer weten hoe zij moeten omzien naar een ander.

Respondent vertelt dat hij op de dag dat hij naar zijn woning verhuisde (vijf jaar geleden) werd gewaarschuwd voor bepaalde buren. De ervaring leert hem dat problemen in het verleden niet onderling uitgesproken of opgepakt werden. Er is in het verleden een conflict over een tuinhekje opgelost door bemiddeling van de Rijdende Rechter. Er zal eerder gebruik worden gemaakt van het project 'buurtbemiddeling' dan zelf op een buurman of vrouw af te stappen.

Als je iets fout hebt gedaan komt het nooit meer goed. Bewoners zijn niet vergevingsgezind.

Buren ontlopen conflicten en zijn niet met elkaar in gesprek. Er wordt echter erg veel 'over' elkaar gesproken. Hierdoor zijn er vaak sluimerende irritaties die zorgen voor een verpeste sfeer in de wijk.

Samenvatting onderlinge hulp en zorg tussen inwoners

In gemeente Barneveld wordt veel onderlinge hulp gegeven. Het beeld leeft dat men elkaar voornamelijk binnen kerkelijke of etnische kring helpt. Uit de cijfers blijkt dat familie, vrienden en buren de belangrijkste contacten zijn en ook de belangrijkste aanspreekpunten voor hulp. Wel ontvangen kerkelijke inwoners van meer mensen hulp dan niet-kerkelijke inwoners, onder andere van geloofsgenoten. Maar ook voor kerkelijke inwoners zijn familie, vrienden en buren degenen van wie ze het vaakst hulp ontvangen.

In gemeente Barneveld wordt iets vaker dan gemiddeld in Nederland mantelzorg verleend. Vaker dan gemiddeld in Nederland wordt mantelzorg verleend aan anderen dan familie en vrienden; dit verschil kan worden toegeschreven aan mantelzorg binnen etnische en geloofsgemeenschappen.

Inwoners van gemeente Barneveld zijn terughoudend in het inschakelen van hulp. Ze wachten lang, soms te lang, met het vragen van hulp van vrijwilligers of professionals. Die worden echter juist wel sneller ingeschakeld als mensen conflicten hebben.

3.1.3 NETWERKEN OP NIVEAU VAN MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES IN BARNEVELD

Om zicht te krijgen op de netwerken op het niveau van maatschappelijke organisaties is in kaart gebracht welke maatschappelijke organisaties er actief zijn in Barneveld en hoe zij zich georganiseerd hebben. Welke maatschappelijke organisaties er zoal zijn in Barneveld is onderzocht door middel van deskresearch. Vervolgens is in de vragenlijsten voor organisaties gevraagd naar concrete samenwerkingsverbanden en het belang ervan. Ook in de interviews is gelet op het noemen van samenwerkingsverbanden. Op basis daarvan wordt hieronder ingegaan op de vraag: 'hoe is de betrokkenheid binnen de maatschappelijke organisaties en tussen de maatschappelijke organisaties en wat zou hier aan verbeterd kunnen worden, zodat burgers in Barneveld optimaal kunnen participeren?'

Organisaties over het belang van netwerken

In de enquête voor organisaties is gevraagd wat mensen kenmerkend vinden voor de betrokkenheid tussen organisaties onderling in de gemeente Barneveld. Daaruit komt naar voren dat van de 51 organisaties ruim driekwart het samenwerken en het belang van onderlinge netwerken positief ziet. 13 organisaties spreken zich negatief uit over het niveau van samenwerken. Men spreekt over wantrouwen en "ieder voor" zich waardoor het samenwerken niet van de grond komt.

> *"Er worden zeker pogingen ondernomen maar er komt niet veel van terecht."*
>
> *"Er is weinig onderlinge betrokkenheid tussen verschillende organisaties. Het lijkt er soms op dat ieder op z'n eigen eiland / voor eigen doelgroep doelstellingen probeert te realiseren."*
>
> *"Eigen club eerst, er is mijns inziens een sterk wantrouwen tussen 'kerks' en 'niet-kerks'. met name in de dorpen."*
>
> *"Die betrokkenheid is er zeker, alleen komt het eigen werk soms voor het zoeken naar onderlinge betrokkenheid met andere organisaties. Wellicht is een apart onderzoek hiernaar de moeite waard. Zeker in het kader van de Wmo kan de betrokkenheid nog versterkt worden."*

Andere respondenten zijn juist positief:

> *"Organisaties weten elkaar snel en laagdrempelig te vinden."*
>
> *"Merk dat er samen gewerkt wordt op diverse terreinen zoals in de Wmo-raad waar iedereen vertegenwoordigd is en ook als er andere activiteiten zijn, wordt er redelijk samen gewerkt bv met sport voor gehandicapten."*

Een deel van de respondenten geeft ingrediënten aan waaruit goede samenwerking zou kunnen bestaan. Door deze mensen is de vraag filosofisch geïnterpreteerd. Goede samenwerking bestaat uit: een gezamenlijk doel of belang, mensen die elkaar kennen, dezelfde raakvlakken of kerkelijke achtergrond.

> *"Die betrokkenheid is er als er een gezamenlijk doel is."*
>
> *"Afhankelijk van de raakvlakken en de belangen tussen de organisaties is er een goede of absoluut geen samenwerking (lees betrokkenheid)."*
>
> *"De organisaties onderling hebben een band omdat mensen van meerdere verenigingen lid zijn, en zo elkaar beter leren kennen op allerlei gebied."*
>
> *"De onderlinge betrokkenheid tussen organisaties wordt relatief groter naar mate je meer bij de kerkelijk dezelfde achtergrond behoort."*

Een belangrijk ingrediënt voor goede samenwerking is vanzelfsprekend dat men elkaar kent en erkent. Dat is de voorwaarde om te komen tot afstemming en kennisuitwisseling.

> *"Wanneer men WEET welke organisaties er zijn, dan is er veel bereidheid tot samenwerken en betrokkenheid. Maar ik denk dat men elkaar lang niet altijd weet te vinden en weet te benutten."*
>
> *"Erkenning van elkaars bestaan, bewust zijn van elkaars aanvullende mogelijkheden."*
>
> *"Afstemming, elkaar bijstaan en uitwisselen van kennis met als doel de cliënt goede zorg te geven die voor de cliënt herkenbaar is."*

Belangrijkste netwerken in gemeente Barneveld

Het belang van netwerken is hiermee aangegeven. Ook de interviews geven een aantal voorbeelden van netwerken van maatschappelijke organisaties in Barneveld.

Kerkelijke netwerken

Gemeenschappelijke raakvlakken en kerkelijke achtergrond worden in de interviews genoemd als belangrijke factoren die onderlinge verbanden stimuleren. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er door kerken relatief veel overlegstructuren gevormd zijn.

> *Naast deze twee kerken (van de Gereformeerde Gemeente) is er in Barneveld ook een Oud Gereformeerde Gemeente. Er blijven onderlinge contacten bestaan, men herkent elkaar als geloofsgenoten en komt elkaar bijvoorbeeld tegen binnen de SGP, de NPV, de Gereformeerde Bijbelstichting en diverse andere interkerkelijke verbanden en (reformatorische) organisaties.*
>
> *De Wmo-Raad vergadert eens in de vier tot zes weken. Hiernaast wordt tweemaal per jaar een overleg organiseert waar alle kerken in Barneveld worden uitgenodigd om mee te praten. Op deze manier kunnen in de Wmo-raad de kerken vertegenwoordigd worden en weet hij wat er leeft.*

Zo vindt er een gemakkelijke communicatie plaats tussen de gemeente, de diaconieën van alle kerken en met de kerkelijke afvaardiging bij de WMO. Het diaconaal platform zorgt voor inventarisatie van nood binnen en buiten de kerken en kan elkaar helpen in het aanpakken van de ontdekte problemen. Veel mensen spreken zich positief uit over de samenwerking van kerken en de informele zorg die zij bieden aan eigen gemeenteleden en anderen in de samenleving.

> *Regelmatig schakelt respondent contactpersonen van de Gereformeerd Vrijgemaakte kerk en de Evangelische gemeente in. Met beide kerken heeft hij een goed contact en kan hij op een snelle en makkelijke manier gebruik maken van vrijwilligers die voor cliënten een stuk ondersteuning bieden. In het verleden zijn er diverse cliënten opgevangen, huizen schoongemaakt en andere hand- en spandiensten verricht. Opmerkelijk is dat bepaalde kerken meer speelruimte hebben met inzet van vrijwilligers naar buiten toe dan andere kerken die deze inzet waarschijnlijk gebruiken voor eigen geledingen.*
>
> *Een mooi initiatief is dat er in december (voedsel)pakketten worden uitgedeeld in samenwerking met Super de Boer, gemeente en plaatselijke kerken. Het buurthuis is 'in beeld' en wordt benaderd om namen van bewoners door te geven.*

Samenwerkende scholen

Voor niet christelijke organisaties is het soms wel lastig om in deze netwerken ingang te vinden. Zo spreekt een respondent van herhaalde pogingen tot samenwerking tussen openbare en christelijke basisscholen.

> *De samenwerking tussen diverse organisaties (met name de scholen) in een 'brede school' komt niet van de grond omdat er niet integraal wordt samengewerkt. Als voorbeeld noemt*

respondent het 'feest van het kind', een internationaal kinderfestival dat vanuit de brede (openbare) school, de Zonnebloemschool, wordt georganiseerd. Ondanks diverse pogingen om ook christelijke scholen mee te laten doen (samen spelen, samen vieren) is dit tot op heden niet gelukt. Het is volgens respondent bijzonder lastig om gezamenlijke activiteiten te organiseren voor kinderen. De saamhorigheid is soms ver te zoeken en zij vraagt zich dikwijls af of anderen zich wel willen inleven en begrip willen hebben voor een ander.

Overleg rond probleemsituaties

Tussen diverse organisaties zijn korte (communicatie)lijnen waardoor er snel overleg kan plaatsvinden rond probleemsituaties. Dit krijgt vorm binnen een OGGZ-overleg (Openbare Geestelijke Gezondheidszorg).

De maatschappelijke betrokkenheid van de woningstichting krijgt op het niveau van de individuele huurder onder andere vorm door samenwerking met de gemeente op het gebied van de schuldhulpverlening. Bij meerdere maanden huurachterstand wordt eerst met diverse hulpverleningsinstanties contact opgenomen alvorens tot uitzetting over te gaan. Vaak wordt de uitzetting afgewend en een hulpverleningstraject gestart.

Een tweede kansbeleid vanuit de woningstichting biedt een huurder de kans om onder bepaalde voorwaarden (contract) in het huis te blijven wonen. Met een aantal instanties, van politie tot geestelijke gezondheidszorg, werkt de woningstichting samen om huurders in multi-problematische omstandigheden op te vangen en te begeleiden. Eenmaal in de 6 weken is er het OGGZ- overleg. Bij dit overleg zijn de woningstichting Barneveld, wijkagent, jeugdzorg, meerkanten, schoolmaatschappelijk werk, HDS, meldpunt Troje en een casemanager vanuit de gemeente aanwezig. Alle crisissituaties vanuit Barneveld worden hier besproken. De lijntjes zijn kort en er is een goede samenwerking tussen deze organisaties.

Velen spreken positief over HDS. De HDS is een christelijke organisatie voor zorg en welzijn. Zij staan voor professionele zorg, bestaande uit diverse vormen van Thuiszorg en Hulpverlening. Zij krijgen tips over zorgwekkende situaties van verschillende kanten: burgers, organisaties als kerken en de woningstichting (huurachterstand).

De samenwerking tussen HDS en woningstichting Barneveld zorgt ervoor dat er op tijd hulp geboden kan worden en mensen niet op straat komen te staan.

Ook zijn er ideeën om de hulpverlening te verbeteren. Zo denken velen dat hulpverlening het best tot z'n recht komt binnen de eigen cultuur.

Ze (de Turkse vereniging) zien dat ze zelf van meerwaarde kunnen zijn voor Turkse mensen die bij de hulpverlening van HDS aankloppen. Ze zouden graag vorm willen geven aan samenwerking op dit gebied.

Overige Zorgnetwerken

Een specifiek netwerk is georganiseerd voor de zorg rond zwangerschap en bevalling. Hiervoor zijn structurele overlegsituaties opgezet met ziekenhuizen (Ede en Amersfoort), huisartsen en kraamcentra. De verloskundigenpraktijk is aangesloten bij de Kring Gelderse Vallei. Iedere vijf à zes weken is er een bijeenkomst met acht verloskundigenpraktijken uit de Gelderse Vallei. Vanuit deze kring wordt er bijvoorbeeld deelgenomen aan het Gelders Platform, Commissie van overleg (CvO), Verloskundig Samenwerkingsverband (VSV) enz. Soms is er extra begeleiding nodig bij zwangerschap, bevalling en de periode hierna.

Als er psychosociale problemen zijn kunnen de verloskundigen de vrouw/het meisje doorverwijzen naar het ziekenhuis in Amersfoort. Hier is een PANG- spreekuur (psychologie, apotheek, neonatologie en gynaecologie) waar diverse disciplines samenwerken.

Een ander specifiek zorgnetwerk richt zich op de combinatie van wonen en zorg. Om goed mee te komen hebben diverse mensen aangepaste woonvoorzieningen nodig van waaruit ze

zorg kunnen ontvangen en kunnen participeren in de samenleving. Er vindt samenwerking plaats tussen zorgorganisaties, bewoners en hun familie, gemeente en woningstichting.

> *"Samenwerking is de formule voor het ontwikkelen van woonzorgzones. Met de zorggroep ENA (Zorggroep ENA bestaat uit het woonzorgcentrum Nieuw Avondrust in Voorthuizen, het woonzorgcentrum Ruimzicht in Barneveld en het woonzorgcentrum Het Huis in de Wei in Scherpenzeel. In de woon-zorgcentra wonen ouderen) en de gemeente wordt er bijv. rond het verzorgingshuis Ruimzicht een woonzorgzone ingericht. De bewoners in zo'n zone kunnen gebruik maken van faciliteiten zoals alarmering in de woningen en de levering van thuiszorg. Het streven is dat stap voor stap alle benodigde voorzieningen voor volwaardig zelfstandig leven beschikbaar komen.*
>
> *De woningstichting is ook actief in de huisvesting van mensen die begeleiding bij het wonen nodig hebben, bijv. in verband met een verstandelijke beperking. De afgelopen jaren zijn in samenspraak met oudergroepen en zorgorganisaties diverse voorzieningen in Barneveld en in de kernen gerealiseerd.*

Netwerken voor vrijwilligersinzet

Zorg en omzien naar elkaar vindt vaak plaats in informeel verband. Er zijn netwerken opgericht om vrijwillige informele zorg te ondersteunen en te coördineren.

> *Dit jaar is er een pilot gestart voor het opzetten van een netwerk vrijwilligers voor de WWZ (Wonen/ Welzijn en Zorg). Vanuit de gemeente is er eenmalig een bedrag van 45.000,- euro subsidie beschikbaar gesteld om dit netwerk op te zetten. Geworven vrijwilligers kunnen worden ingezet bij vragen rond het wonen, welzijn en zorg.*
>
> *Voor het ROC-A12 zijn inmiddels 29 vrijwilligers opgeleid om bewoners in Barneveld te helpen bij het ordenen en op orde houden van de administratie, opruimen van (oude) papieren, doornemen van de post, betalen van rekeningen, invullen van formulieren en zicht krijgen op inkomsten en uitgaven.*
>
> *De Vrijwilligerscentrale Barneveld (VCB) werkt samen met de Stichting Welzijn Ouderen (SWOB).*
>
> *Signalen van eenzaamheid onder ouderen worden altijd opgepakt in samenwerking met Vrijwilligers centrale Barneveld (VCB), meldpunt Troje en/of politie. Ook wordt gekeken of vrijwilligers iets kunnen betekenen.*

De vrijwilligers spelen dus een cruciale rol in het leven van kwetsbare mensen. En kwetsbaar kunnen mensen zijn op allerlei manieren, het kan gaan om administratieve zaken, ouderdom, eenzaamheid of zorgbehoeftes.

Vrijwilligers worden ook ingezet om overlastsituaties tegen te gaan. Hiervoor is door de gemeente, woningstichting en politie het project Buurtbemiddeling opgezet. Met inzet van vrijwilligers wordt bemiddeld bij conflicten tussen buren.

Wijkplatforms

Een specifieke groep vrijwilligers wordt gevormd door de wijkplatforms. In gemeente Barneveld werkt het wijkplatform als een platform waar een netwerk bij elkaar komt om te spreken over thema's in de wijk, dorp of buurt.

> *"Het platform is aanspreekpunt voor vragen vanuit de gemeente, woningstichting, jongerenwerk en politie en natuurlijk voor de wijkbewoners."*
>
> *"Je hebt meer kans van slagen als je overleg zoekt. Zoek partners in je omgeving die allemaal met hetzelfde onderwerp te maken hebben. Bijvoorbeeld als een wijk verpaupert zoek dan contact met een wijkplatform, een wijkcentrum, een gebiedsagent, professionele hulpverleners*

(jongerenwerkers, maatschappelijk werkers en leerkrachten) en een woningbouwvereniging. De vraag "wat wil de burger" moet altijd centraal staan."

In een volgende paragraaf wordt verder ingegaan op de rol van de wijkplatforms.

Netwerken rond veiligheid
De politie is natuurlijk koploper op het gebied van veiligheid. Zij doet dit echter niet alleen. De politie spreekt positief over de samenwerking met de gemeente. Er zijn korte lijnen met de gemeente.

Gemeente Barneveld is een daadkrachtige gemeente. Ze pakken zaken direct op. Een voorbeeld hiervan uit het verleden is het veiligheidsplan voor de Harselaar. Klachten worden direct opgepakt naar de samenleving. Het werkt positief dat de burgemeester daar aandacht voor heeft. Bijna iedereen doet dan ook mee. De kracht zit hem in het collectief van de grond komen van het veiligheidsplan voor de Harselaar. Dat is ook de mentaliteit van Barnevelder. Het meedoen aan het collectief is typerend voor de ondernemers. Dat heeft zijn voordelen op veiligheid.

Ook organisaties worden ingeschakeld:

Als politie werk je altijd samen met anderen. Je moet nooit alleen met je politiebril op kijken maar samen met andere organisaties naar het zelfde gebied kijken en je daarvoor inzetten. Bij veiligheid komt bijvoorbeeld veel kijken, het gaat om de omgeving, het type woning, het hang- en sluitwerk maar vooral de sociale controle. En dus is het als politieman voor mij ook vanzelfsprekend om samen te werken met gemeente en andere partijen. Denkend aan veiligheid, denk je ook aan welzijn.

Het initiatief Burgernet laat zien dat de politie burgers inschakelt in het opsporen van vermisten en/of verdachten. Deze burgers vormen een netwerk zonder dat ze elkaar kennen en zonder dat ze (kerkelijk of culturele) achtergronden met elkaar delen.

Meer samenwerking gewenst
Ondanks deze positieve voorbeelden van netwerken in de gemeente geeft ook een aantal respondenten aan niet zo positief te zijn over de samenwerking. Ze ervaren versnippering van initiatieven door verschillende organisaties en burgerinitiatieven.

"Samenwerking tussen organisaties kan beter. Ondanks diverse overlegvormen en korte (communicatie)lijnen zouden organisaties niet alleen intern gericht moeten zijn."

"Het zou interessant zijn om te onderzoeken of het wenselijk is om een en ander nog meer op elkaar af te stemmen bij het versterken van de sociale samenhang."

"Er zou meer samengewerkt kunnen worden tussen diverse organisaties, kerken en verenigingen zodat diverse belangen van verschillende partijen beter op elkaar afgestemd kunnen worden. Er kan ook meer aandacht komen voor mantelzorgers en zorgvrijwilligers. De gemeente en de Vrijwilligers Centrale Barneveld (Steunpunt Mantelzorg) vanuit haar algemeen coördinerende rol en de Rabobank vanuit haar rol als werkgever en maatschappelijk betrokken participant."

Samenvatting netwerken op het niveau van maatschappelijke organisaties

Het belang van samenwerken wordt door de meeste organisaties wel gezien maar de dagelijkse praktijk laat voorbeelden zien waarin de samenwerking vaak niet van de grond komt of waar het soms beter kan. Vanuit de interviews kwamen een aantal voorbeelden naar voren van netwerken van maatschappelijke organisaties in Barneveld: kerkelijke netwerken, samenwerkende scholen, overleg rond probleemsituaties, overige zorgnetwerken, Samen sterk rond aangepaste woonvoorzieningen, Netwerk vrijwilligers, wijkplatforms en tot slot netwerken rond veiligheid. Dit zijn de positieve voorbeelden. Veel respondenten geven ook aan niet precies te weten wie wat doen en daar wel behoefte aan te hebben. Daardoor zouden mensen hun activiteiten meer op elkaar kunnen afstemmen.

3.1.4 BETROKKENHEID VAN BURGERS BIJ BURGERORGANISATIES EN VERENIGINGEN

Sociale samenhang wordt ook bepaald door de betrokkenheid van inwoners van gemeente Barneveld bij maatschappelijke organisaties. Het gaat immers in de gehanteerde definitie voor sociale samenhang ook over de betrokkenheid tussen burgers en groepen burgers bij georganiseerde verbanden.

Aan vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties is de vraag gesteld wat kenmerkend is voor de betrokkenheid van inwoners bij organisaties in Barneveld. De respondenten van de enquête onder organisaties laat zien dat ze het daar over eens zijn: inwoners van gemeente Barneveld zijn volgens hen zeer actief in allerlei organisaties. De resultaten van de enquête aan inwoners bevestigt dat: 23 procent van alle respondenten noemt vrijwilligerswerk als één van de twee belangrijkste bezigheden in de week. Bijna tweederde van de inwoners geeft aan actief te zijn in een organisatie of vereniging. In welke organisaties ze actief zijn, is samengevat in tabel 3.8.

Tabel 3.8 Overzicht organisaties/verenigingen waar respondenten actief meedoen in Barneveld in percentages (N = 791)

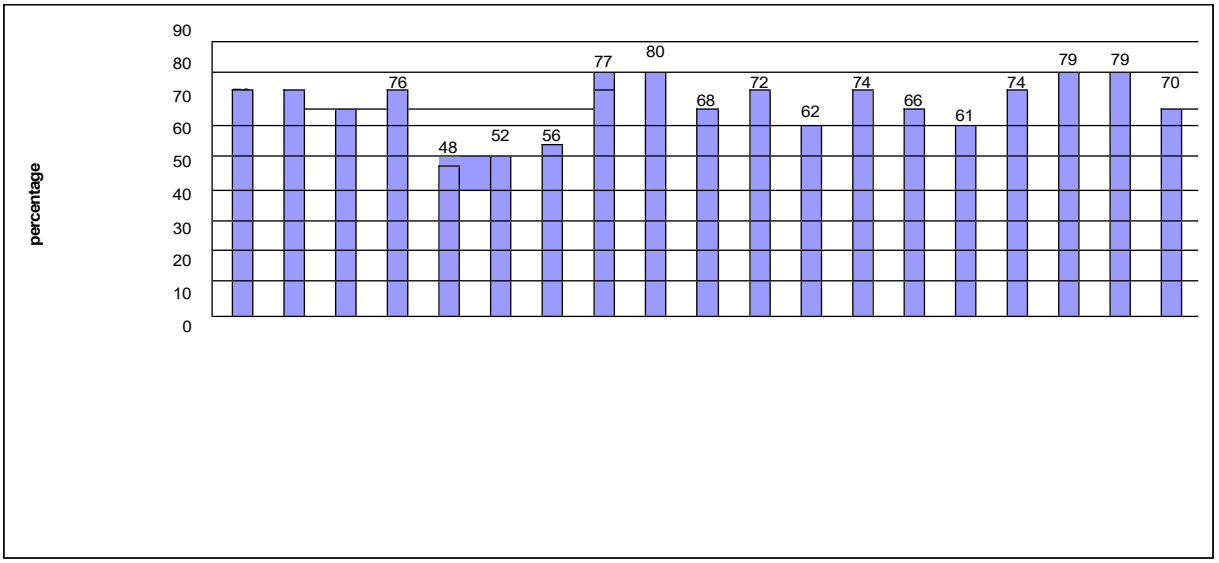
Organisatie/vereniging	%
geen organisatie of vereniging	31
religieuze organisatie (kerk, moskee, etc.)	38
sportvereniging	28
onderwijs-, schoolvereniging	9
buurt-, dorp en/of wijkvereniging	8
zang-, muziekvereniging	8
belangenorganisatie	6
politieke partij	4
hobbyvereniging	4
andere vereniging of organisatie	16
*totaal)**	*153*

)* het totaal wijkt af van 100 procent, omdat respondenten meer dan één antwoord mogen geven

38 procent geeft aan actief te zijn bij een religieuze organisatie. Dat is een stuk lager dan de ruim zeventig procent van de respondenten in dit onderzoek die aangeeft zichzelf tot een bepaalde geloofsovertuiging te rekenen (zie hoofdstuk 2, achtergrondkenmerken respondenten enquête inwoners). ‘Actief zijn’ in een kerk of moskee en ‘jezelf rekenen tot’ een bepaalde religieuze overtuiging zijn twee verschillende dingen; daarom worden hiervoor ook verschillende percentages gevonden.
Ongeveer een derde van de respondenten is actief in een sportvereniging. Bij de politieke partijen en hobbyverenigingen zijn de minste respondenten actief betrokken.

Er zijn verschillen in de maatschappelijke participatie per wijkplatformgebied. Deze zijn weergegeven in onderstaande grafiek. Hierin is weergegeven hoeveel mensen aangeeft actief te zijn bij een vereniging of organisatie (berekend uit het percentage dat aangeeft niet actief te zijn bij een vereniging of organisatie).

Grafiek 2 Percentage inwoners actief bij vereniging of organisatie, per kern

Samenvatting betrokkenheid van burgers bij organisaties

Ruim twee derde van de inwoners doet actief mee aan de activiteiten van organisaties of verenigingen. Het vaakst genoemd worden kerken of andere religieuze organisaties (38%), gevolgd door sportverenigingen (28%). Er zijn verschillen in deze betrokkenheid per kern.

3.1.5. BETROKKENHEID VAN INWONERS BIJ HUN BUURT

Uit de vorige paragraaf blijkt dat veel inwoners van gemeente Barneveld zeer betrokken zijn. In hoeverre is de betrokkenheid van de inwoners van gemeente Barneveld gericht op de eigen directe woonomgeving, de buurt? In een eerdere paragraaf is al beschreven dat inwoners van gemeente Barneveld voor *praktische* hulp vaak een beroep doen op buren, vaker dan bijvoorbeeld op bijvoorbeeld familie, vrienden of geloofsgenoten. Om verder na te gaan of mensen zich betrokken voelen bij hun buurt of buurtschap, zijn er in de vragenlijst voor burgers een aantal vragen gesteld over de directe woonomgeving van mensen (zie ook paragraaf 3.2.1 over de woonbeleving van burgers in Barneveld). Hieruit blijkt dat meer dan de helft van de bewoners (57%) de eigen buurt als voorbeeld ziet voor andere buurten. En circa zeventig procent van de mensen doet weleens iets voor de buurt of wijk, zoals een stoepje vegen of zwerfvuil opruimen (paragraaf 3.2.1). Deze gegevens lijken te wijzen op een bepaalde betrokkenheid van inwoners bij de eigen woonomgeving.

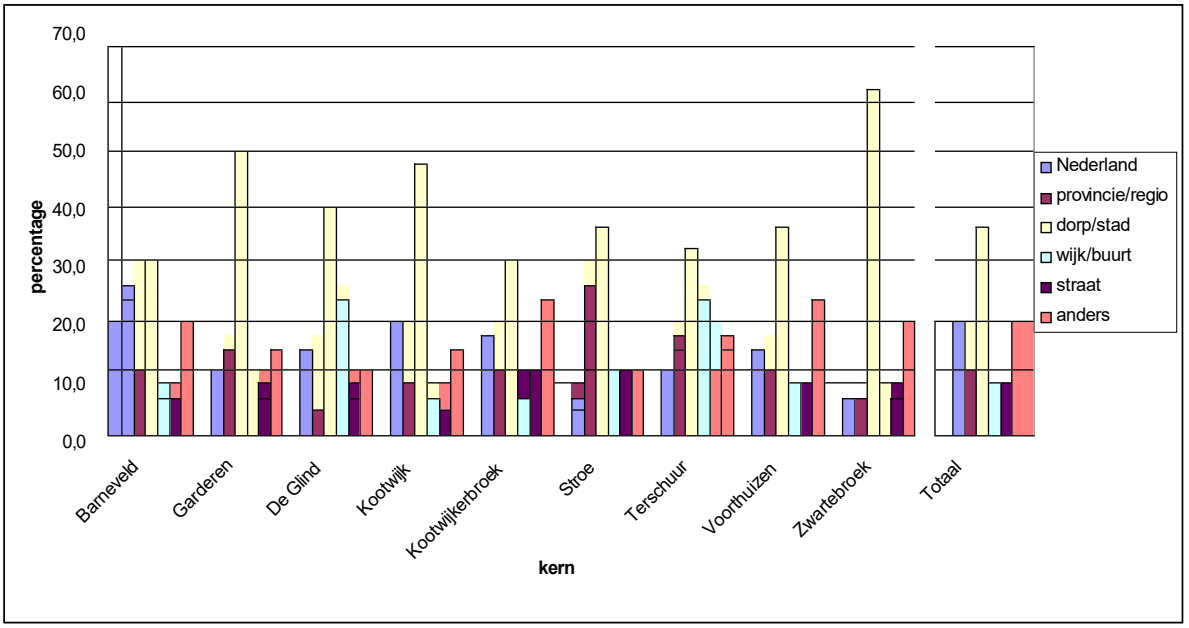
De directe buurt of wijk heeft dus wel enige relevantie voor de inwoners van de verschillende dorpen in gemeente Barneveld. Dat verschilt echter sterk per wijk en kern. Dat blijkt uit het antwoord op de vraag in de enquête waar ze het meest trots op zijn: hun straat, wijk of buurt, woonplaats of land. In tabel 3.8 zijn de antwoorden op deze vraag weergegeven voor de hele gemeente. Hieruit blijkt dat het vaakst het antwoord wordt gegeven dat men trots is op het eigen dorp, en veel minder vaak op de eigen buurt. Ter vergelijking: in Westervoort, waar dezelfde vraag gesteld werd, waren de respondenten van dit onderzoek veel vaker trots op Nederland (27%), de eigen provincie of regio (17%), op de eigen wijk/buurt (11%) of straat (9%) en veel minder vaak op het dorp (15%). In Putten waren de bewoners het vaakst trots op het eigen dorp (38%), vervolgens op Nederland (19%) of op de provincie/regio (11%) en veel minder vaak op de eigen wijk/buurt (6%) of straat (7%).

Tabel 3.8 Identificatie: waarop zijn respondenten van gemeente Barneveld het meeste trots? (n = 772)

Trots op …	n	%
Nederland	153	20
provincie/regio	86	11
dorp	272	35
wijk/buurt	58	8
straat	50	6
anders	153	20
totaal	*772*	*100*

In grafiek 3 is zichtbaar hoe de beantwoording verschilt per kern. Met name mensen in Zwartebroek, De Glind en Kootwijk zijn trots op hun eigen dorp. Ook zichtbaar is dat er verschillen zijn tussen de kernen in de mate waarin bewoners zich primair met hun wijk identificeren. In geen van de kernen is dit percentage hoog. De beperkte identificatie met de eigen wijk blijkt overigens ook gedeeltelijk uit het antwoord op een andere vraag, namelijk de vraag onder welk wijkplatform de respondent valt. Zoals in een eerdere paragraaf weergegeven, weten niet alle inwoners van Voorthuizen en Barneveld onder welk wijkplatform ze vallen. In de Barneveldse wijken Zuid II en Zuid III en in de Voorthuizer wijken Centrum, Zuid en Hamburgerstraat e.o. wist maar liefst een kwart tot een derde van de bewoners zelfs niet in welke wijk ze wonen.

Grafiek 3 Identificatie van inwoners met diverse geografische eenheden, per kern

~~Samenvatting betrokkenheid van bewoners bij eigen woonomgeving~~

Inwoners van gemeente Barneveld zijn betrokken bij hun buurt. Dat blijkt onder andere uit de onderlinge hulp van praktische aard die buren elkaar bieden. Iets meer dan de helft van de inwoners ziet zijn eigen buurt als voorbeeld voor andere buurten. Men identificeert zich echter veel vaker met het eigen dorp dan met de wijk of buurt. Met name respondenten uit Zwartebroek, De Glind, Garderen en Kootwijk geven dat aan.

3.2 Leefbaarheid in Barneveld

Leefbaarheid is een thema dat in de Wmo (prestatieveld 1) in één adem genoemd wordt met sociale samenhang. Diverse aspecten van leefbaarheid zijn aan zowel burgers als organisaties voorgelegd. Paragraaf 3.2.1 gaat over de woonbeleving. In paragraaf 3.2.2 wordt ingegaan op de aanwezige voorzieningen in Barneveld. In paragraaf 3.2.3. wordt de vraag beantwoord of de leefomgeving in Barneveld schoon, heel en veilig is. Paragraaf 3.2.4 gaat in op de vraag wie verantwoordelijk wordt geacht voor de leefbaarheid. In de laatste paragraaf worden ideeën aangedragen vanuit burgers en organisaties om de sociale samenhang en leefbaarheid in Barneveld te versterken. In de kaders zijn samenvattingen te vinden.

3.2.1 WOONBELEVING

Bij leefbaarheid gaat het allereerst om hoe inwoners van gemeente Barneveld hun woonomgeving beleven. Bij woonbeleving gaat het om zaken als voelen mensen zich verbonden met de buurt en de mensen die er wonen en vinden ze dat mensen in de buurt op een prettige manier met elkaar omgaan? In de interviews wordt de woonbeleving genoemd als kenmerk van de gemeente waar de respondenten trots op zijn:

> *Barneveld kan trots zijn op de mooie Veluwse omgeving. Het is hier prettig wonen.*
>
> *Barneveld mag trots zijn op de natuur en de gevarieerdheid van de omgeving.*
>
> *Barneveld is centraal gelegen in het land. Het heeft een gunstige liggen bij de A1 en A30.*
>
> *In Barneveld kun je aangenaam wonen en mag men trots zijn op de samenhang in de bouwstijlen van gebouwen en woningen. Het beeld van het centrum en de wijken zorgt voor eenheid in het straatbeeld. Ook de kernen zien er netjes uit.*

Uit deze citaten komt een positief beeld naar voren over het wonen in Barneveld: een groene, nette en gevarieerde omgeving waarin het prettig wonen is.

Ook door middel van een aantal enquêtevragen is onderzocht welke mening burgers van de gemeente Barneveld hebben over hun directe woonomgeving, ofwel hun buurt. In onderstaande tabel 3.9 zijn de resultaten uit dit onderdeel te zien.

Ruim driekwart van de mensen geven aan dat ze zich helemaal thuis voelen in hun buurt. Het is dan ook niet verwonderlijk dat mensen niet snel willen verhuizen en zich voor hun buurt willen inzetten. Uit de interviews kwam het positieve aan bebouwing al naar voren, dat nog eens onderstreept wordt door de gegevens dat bijna driekwart van de respondenten de bebouwing in hun buurt als gedeeltelijk of helemaal aantrekkelijk ervaren.

Tabel 3.9 Uitslag van stellingen: score 1 (mee oneens) tot en met 5 (mee eens) over de buurt en de manier waarop mensen met elkaar omgaan in percentages)* (n = 790)

Stellingen *(nummering correspondeert met vragenlijst)*	**oneens**	**gedeeltelijk oneens**	**niet eens/ niet oneens**	**gedeeltelijk eens**	**eens**
10.1 ik voel me thuis in deze buurt	2	3	3	17	77
10.12 ik doe wel eens wat voor mijn woonomgeving (stoep vegen, zwerfvuil opruimen)	7	7	14	32	40
10.14 als het mogelijk is, ga ik uit deze buurt verhuizen	56	11	18	9	5
10.15 het is vervelend om in deze buurt te wonen	77	10	10	2	1
10.16 de bebouwing in deze buurt is aantrekkelijk	6	6	15	29	44

)* door afrondingsverschillen kan de som van de afzonderlijke percentages afwijken van 100%

Voor een aantal achtergrondkenmerken is gekeken of er significante verschillen zijn in beantwoording op deze stellingen[10]. Er zijn in de beantwoording van de vragen geen significante verschillen gevonden tussen mannen en vrouwen.
Wel zijn er verschillen gevonden tussen verschillende leeftijdcategorieën. Leeftijd is daarbij in drie groepen verdeeld (16 t/m 40 jaar, 41 t/m 60 jaar en 61 jaar en ouder). Uit de analyse blijkt dat hoe ouder men is hoe meer men zich thuis voelt in de buurt met haar aantrekkelijke bebouwing en hoe minder men er over denkt om te verhuizen.

Er is gekeken welke invloed het wel of niet hebben van een kerkelijke achtergrond voor invloed heeft op de mening over de stellingen. Uit deze analyse blijkt dat de kerkelijke inwoners van Barneveld significant positiever denken over de buurt waarin ze wonen dan niet-kerkelijke inwoners: ze scoren positiever op de stellingen 10.1, 10.12, 10.14 en 10.15.

Ook woonduur is van invloed op de meningen over de buurt waarin men woont: inwoners die langer dan twintig jaar in Barneveld wonen scoren significant positiever op stellingen 10.1 en 10.12 dan inwoners die twintig jaar of korter in Barneveld wonen.
Daarnaast blijkt de woonvorm een behoorlijke invloed te hebben op hoe inwoners over de buurt denken en met elkaar omgaan: huurders scoren negatiever op stellingen 10.1, 10.14, 10. 15 en 10.16 dan mensen die een koopwoning hebben.

Samenvatting woonbeleving in gemeente Barneveld

Bijna driekwart van de inwoners vindt de bebouwing in hun buurt aantrekkelijk. Ze genieten van de natuurlijke omgeving en de afwisseling van de natuur. De uitvalswegen rond Barneveld maakt het een zeer bereikbare gemeente.

Hoe langer iemand in gemeente Barneveld woont, hoe positiever hij is over de woonomgeving. Ook een hogere leeftijd, een koopwoning en kerkelijke betrokkenheid heeft hier positieve invloed op. Deze groepen zijn ook het minst geneigd te verhuizen.

Hoe langer iemand in Barneveld woont hoe meer men zich inzet voor zijn of haar woonomgeving. Het maakt niet uit of iemand in een huur- of koopwoning gevestigd is. De mensen die het vaakst aangeven wat voor hun woonomgeving te doen zijn de mensen in de leeftijdscategorie 41 tot en met 60 jaar, mensen die langer dan twintig jaar in hun huidige woonplaats wonen, en mensen met een kerkelijke achtergrond.

3.2.2 VOORZIENINGEN IN BARNEVELD

In het onderzoek zijn geen directe vragen gesteld over de beleving van het voorzieningenniveau in Barneveld. Om daar een goed antwoord op te geven zou een aparte studie uitgevoerd moeten worden. Toch is het een thema dat onlosmakelijk verbonden is met leefbaarheid en sociale samenhang. Uit de vele opmerkingen in de interviews blijkt dat dit ook geldt voor de respondenten in Barneveld. Voorzieningen zorgen namelijk voor een gevoel van prettig en gemakkelijk wonen of voor ontmoeting met dorpsgenoten.

Algemene tevredenheid over recreatieve mogelijkheden en groen

Over het algemeen prijst men de omgeving waar voldoende mogelijkheden zijn om te recreëren en te fietsen, waar het landelijk karakter en het vele groen in de omgeving het

[10] Dit is gedaan met behulp van Mann-Whitney en Kruskall-Wallis toetsen.

prettig wonen maakt. Ook over de bebouwing van Barneveld en omliggende dorpen is men tevreden.

> *Barneveld mag er trots op zijn dat het een geheel vormt met goede voorzieningen; theater, bibliotheek, winkels, gezondheidszorg en openbaar vervoer. Er is een aantrekkelijk centrum.*
>
> *Barneveld mag trots zijn op het kasteel De Schaffelaar en het bijbehorende theehuis. Er is ook veel aandacht voor het terugbrengen van gebouwen in hun oude functie.*
>
> *Het Schaffelaartheater is een punt van trots.*
>
> *Er zijn voldoende speeltuintjes, trapveldjes, waterpartijen, bruggetjes en gevarieerde bouw van huizen.*

De verschillende kernen en dorpen rond Barneveld maken wel dat de voorzieningen verspreid liggen in een vrij groot gebied. Dit heeft zo zijn voor- en nadelen. Als nadeel wordt de bereikbaarheid met openbaar vervoer genoemd.

> *Het openbaar vervoer daar wordt over geklaagd. Het is onbetaalbaar. Maar je krijgt er veel positieve andere dingen voor terug. Je woont op een mooie plek en met de fiets en auto kom je een heel eind.*
>
> *Zeker voor ouderen betekent het openbaar vervoer een stukje vrijheid om zelf mensen en voorzieningen op te zoeken. Meer buurtbussen zou een optie kunnen zijn.*

Voorzieningen voor ontmoeting

Uit het onderzoek komen veel voorstellen voor voorzieningen per kern, dorp of wijk. Maar één van de respondenten brengt heel treffend onder woorden, dat het wel de integratie bevordert met anderen buiten je eigen buurt als je voor voorzieningen naar een ander dorp moet.

> *"In Garderen moeten meer sportgelegenheden komen, we hebben alleen een voetbalvereniging en verder is het altijd buiten het dorp dat we moeten gaan sporten, misschien is dit juist wel goed omdat je dan geen isolatie maakt."*

Andere respondenten stellen juist de eigen voorzieningen per dorp zeer op prijs:

> *"Op zich zie je de pogingen dat ze het dorp echt dorp laten zijn. De Glindster [dorpshuis van De Glind], de voetbalvereniging: als de gemeente daar energie in blijft steken, dan zijn dat dingen waar Barneveld trots op mag zijn."*
>
> *Voorzieningen en sociale samenhang gaan hand in hand. Het is belangrijk om elkaar te leren kennen, activiteiten met elkaar te ondernemen of elkaar zo maar te treffen.*
>
> *Het is belangrijk om elkaar te treffen, daarom pleit meneer voor een winkel en supermarkt in elk dorp.*

In de Barneveldse wijken Zuid III wijk en De Burght zijn bijvoorbeeld nauwelijks winkels waar mensen elkaar kunnen treffen. Het gaat echter niet alleen om winkels, ook buurt- of dorpshuizen worden genoemd als ontmoetingsruimtes waar in geïnvesteerd mag/moet worden. Zo wordt genoemd dat De Glind, Garderen en Barneveld De Burght een ontmoetingsplek willen die voor iedereen toegankelijk is:

> *De Koepel, het dorpshuis van Garderen onmiddellijk afbreken en de bouw van een nieuw multifunctioneel dorpsontmoetingscentrum en een nieuwe sportaccommodatie realiseren waar voor iedereen wat te doen is; club voor je jongeren, uitgaansgelegenheid voor de tieners, sportclub(s), middagactiviteiten voor de ouderen, een plek voor de muziek enz.*

Er is vraag naar multifunctionele gebouwen waar voor allerlei leeftijden verschillende activiteiten worden aangeboden maar waar ook ontmoeting tussen oud en jong plaatsvindt. Met name in de kleinere kernen kunnen multifunctionele gebouwen het lokale voorzieningenniveau aanzienlijk versterken. Opmerkelijk is ook dat veel organisaties ruimte 'tekort' komen.

> *Mevrouw weet dat de volksuniversiteit, 'de club' voor verstandelijk gehandicapten en de plaatselijke kickboksvereniging ruimte zoeken om hun activiteiten onder te brengen. Het is volgens haar belangrijk dat de verschillende verenigingen dit van elkaar weten zodat zij hierin gezamenlijk actie kunnen ondernemen en eventueel 'samen' kunnen huren. De gemeente zou hierin een actievere rol moeten spelen.*

Mensen willen elkaar ontmoeten, niet alleen binnen gebouwen maar ook gewoon buiten in parken en plantsoenen met wat bankjes. Eén citaat:

> *In Barneveld mist mevrouw plekken waar jong en oud elkaar kunnen ontmoeten en met elkaar iets kunnen doen. Er is hier en daar wel een bankje maar een gezellige plek ontbreekt.*

Deze zogenaamde 'groene ontmoetingsplaatsen' kunnen opgeleukt worden met bijvoorbeeld (schaak)tafels, bankjes, pleintjes en speeltoestellen. Er zijn ideeën om elkaar te ontmoeten bij een kinderboerderij waar de zorg voor de dieren en omliggende bankjes plaats vindt door de buurt zelf.

Ontmoeting en ontspanning vindt ook plaats bij sportvelden al dan niet in verenigingsverband. Verschillende dorpen pleiten voor meer sportvoorzieningen in hun dorp, met name voor de jongeren.

Jongeren

Voorzieningen voor jongeren wordt vaak genoemd als leefbaarheidvragen aan de orde komen.

> *Een nadeel van de wijk 'de Burght' begint bij het ouder worden van de kinderen op te vallen. Er zijn in deze wijk geen voorzieningen voor 12+. Er zijn momenteel geen overlastsituaties van jongeren in deze wijk maar voor deze groep moeten voorzieningen worden getroffen zodat ze elkaar kunnen ontmoeten en contacten leggen.*

Als voorbeelden worden veel fysieke voorzieningen genoemd zoals een bioscoop, uitgaansgelegenheden waaronder een disco, recreatiefaciliteiten als een zwembad, karten of een poolcentrum. De afgebroken skatebaan opnieuw opbouwen heeft in ieder geval prioriteit vinden de jongeren in Barneveld. Ook de activiteiten die voor jongeren worden georganiseerd kunnen uitgebreid worden in bijvoorbeeld de buurt- en dorpshuizen.

Woonruimte

Voldoende en geschikte woonruimte voor starters en ouderen is een uitdaging waar onder andere de woningstichting en de gemeente voor staan.

> *Bewoners die sociale, maatschappelijke of economische binding met de gemeente Barneveld hebben, moeten voorrang krijgen bij de toewijzing van huurwoningen omdat de vraag groter is dan het aanbod. In de kleine kernen geldt zelfs voorrang voor binding aan de betreffende kern. Starters hebben het moeilijker in de gemeente Barneveld met de toewijzing van woningen.*

Ouderen die een steeds hogere leeftijd bereiken en de wens hebben om zo lang mogelijk zelfstandig te wonen, vragen geschikte huisvesting en goed toegankelijke voorzieningen.

Mensen maken zich zorgen of deze twee groepen, starters en ouderen, wel in Barneveld kunnen blijven wonen of dat ze noodgedwongen elders een plek moeten vinden.

Scholen
Scholen vormen een belangrijke voorziening en ontmoetingsplek voor kinderen en ouders uit dezelfde buurt of wijk. In Barneveld is men positief over de rol van scholen.

> *Verkeersveiligheid is een probleem als kinderen naar Hoevelaken bij Amersfoort gaan fietsen. Ook is dat niet goed voor de sociale kwaliteit. Dan is een school in het dorp belangrijker voor de binding met de wijk en de verkeersveiligheid. Scholen hebben een functie want ouders treffen elkaar daar. Door verdergaande mobiliteit mis je dat soort dingen.*

> *Er is één school In de wijk Zuid-III met speelvoorzieningen waar kinderen uit de buurt gebruik van mogen maken. Dikwijls wordt de school gebruikt om te vergaderen. Mevrouw spreekt hier lovend over omdat dit de enige voorziening is die mensen bij elkaar brengt in de wijk Zuid-III.*

Nadeel is dat er alleen openbare lagere scholen zijn in Barneveld maar geen openbaar voorgezet onderwijs.

> *Alleen voorgezet onderwijs op reformatorisch en Christelijke grondslag. Voor openbaar onderwijs moet je naar Ede of Amersfoort.*

Het mooie voorbeeld van ontmoeting van kinderen op een christelijke en openbare basisschool is de school in de wijk de Burght. Daar vindt ontmoeting en integratie al op zeer jonge leeftijd plaats.

> *Dit schooljaar is dan eindelijk het gebouw in de wijk de Burght opgeleverd waar de openbare school en de Hervormde school zich hebben gehuisvest. Het schoolplein loopt in elkaar over waardoor de kinderen van de beide basisscholen met elkaar kunnen spelen. Een kinderdagverblijf heeft ook een plek gekregen in hetzelfde gebouw.*

Samenvatting voorzieningen in Barneveld

Mensen vinden het prettig wonen in Barneveld zowel door het landelijke karakter als de aanwezige voorzieningen waar ze hun trots over uitspreken. Gemeente Barneveld bestaat uit verscheidene dorpen die verspreid liggen in een vrij groot gebied. De mensen willen elkaar graag in hun eigen dorp of wijk ontmoeten en pleiten daarom voor voorzieningen op dat niveau. Voorzieningen zorgen voor versterking van de onderlinge ontmoeting. Dit kunnen buurthuizen, speelplaatsen, parken, recreatiemogelijkheden voor jongeren of scholen zijn. Mensen van verschillende leeftijden, religieuze overtuiging of culturele achtergrond wonen door elkaar en willen voorzieningen waarbij ze ook elkaar leren kennen.

Als overige aandachtspunt wordt de woonruimte voor de starters op de markt die in Barneveld zijn opgegroeid en ouderen die in een aangepaste woning zelfstandig kunnen blijven wonen.

3.2.3 SCHOON, HEEL EN VEILIG
Deze paragraaf gaat in op de vraag of maatschappelijke organisaties en burgers in Barneveld de woonomgeving als schoon, heel en veilig ervaren. Om te beginnen geeft tabel 3.10 weer hoe organisaties de leefbaarheid van de openbare ruimte in de gemeente ervaren. Ongeveer driekwart van de organisaties is het (gedeeltelijk) eens met de stellingen dat de gemeente Barneveld schoon, heel en veilig is.

Tabel 3.10 Meningen over leefbaarheid van de openbare ruimte in gemeente Barneveld (n = 57) in percentages

Stellingen *(nummering correspondeert met vragenlijst)*	oneens	gedeeltelijk oneens	gedeeltelijk eens	eens
13.1 ik vind de openbare ruimte in de gemeente schoon	5	12	33	44
13.2 ik vind de openbare ruimte in de gemeente heel	4	7	44	23
13.3 ik vind de openbare ruimte in de gemeente veilig	4	9	40	39

*de mening niet mee eens/niet mee oneens is niet in de tabel verwerkt

Elke van de aspecten van leefbaarheid, schoon, heel en veilig, wordt hieronder afzonderlijk uitgelicht.

Schoon Barneveld

Een belangrijk aspect van leefbaarheid is de mate waarin de woonomgeving als schoon en netjes wordt ervaren. Uit het onderzoek blijkt dat professionals van diverse organisaties die werkzaam zijn in (onder andere) Barneveld over het algemeen tevreden zijn over hoe schoon het dorp en de rest van de gemeente is. Driekwart van de medewerkers van organisaties vinden de openbare ruimte van Barneveld schoon (zie tabel 3.14). Ditzelfde positieve beeld komt ook in de interviews naar voren:

> *"Het is een nette gemeente met perfect onderhouden dorpen."*
>
> *"De straten zijn schoon (geen zwerfafval en hondenpoep) en het groen wordt goed onderhouden door de gemeente. De leefbaarheid in wijken wordt door de gemeente aangepakt. Zo zijn de huizen in de bloemenbuurt gesloopt en is de wijk aantrekkelijker geworden voor haar bewoners."*
>
> *Barneveld wordt als een schone gemeente ervaren. Volgens de respondenten was het zelfs de schoonste gemeente van de regio.*
>
> *Het plaatselijk belang in Voorthuizen zorgt voor voldoende groen in het dorp en woningstichting Barneveld is actief om straten met huurwoningen netjes te houden door op tijd onderhoud uit te voeren.*
>
> *Natuurlijk zijn er weleens vuilnisbakken omgetrapt of liggen er bij een gebouw dat gesloopt wordt tientallen lege blikjes, maar over het algemeen zijn de wijken schoon en veilig. Er wordt rekening gehouden met de komst van duizenden vakantiegangers in de zomermaanden. Het dorp moet er netjes uitzien en wordt vaker gecontroleerd op zwerfafval.*
>
> *"De Glind is schoon; en heel: er wordt hier geen rotzooi gemaakt."*
>
> *De buitengebieden zijn netter dan het dorp Barneveld. Dat komt door de rayonbeheerder waardoor er sneller contact wordt gezocht met elkaar om de troep op te ruimen of diegene aan te spreken die de rotzooi heeft gemaakt.*
>
> *Volgens de respondenten vervult de gemeente een actieve rol in het schoon houden van de openbare ruimte. Vervuiling door hondenpoep op de stoep of op het gras, graffiti en zwerfafval komen voor maar de gemeente draagt zorg voor het schoonhouden van de gemeente. Ook betrekt zij de jongeren en wijkplatforms bij de jaarlijkse Landelijke Opschoondag waarmee met alle burgers samengewerkt wordt aan een schone woonomgeving.*

Heel Barneveld

67 procent van de organisaties die de enquête hebben ingevuld, zegt dat ze het eens zijn met de stelling 'ik vind de openbare ruimte in de gemeente heel' (tabel 3.14). De interviews bevestigen dit beeld.

Er vindt in Barneveld geen verwaarlozing van bepaalde gedeelten in wijken en buurten plaats. Er vindt snel herstel plaats en als er ergens graffiti is wordt het snel schoongemaakt.

Er is weinig graffiti. Er zijn ook weinig vernielingen. Dat kan na een aantal jaren zo weer omslaan. Het is ook wel erger geweest.

Als je het hebt over gebieden waar het minder schoon en veilig is, dan moet er op straatniveau gekeken worden en niet op wijkniveau. In een deel van Barneveld-centrum is bijvoorbeeld meer verpaupering en overlast van bijvoorbeeld graffiti op muren. Dit zijn straten met overwegend huurhuizen waar een grote groep Molukkers woont.

Soms heeft een bepaalde wijk of straat meer aandacht nodig. Dat was ook het geval voor de wijk Oldenbarneveld vóór de renovatie.

"Tien jaar geleden zijn de oudste woningen in de wijk Oldenbarneveld gesloopt en zijn er nieuwbouwwoningen gekomen. De wijk laat een diversiteit aan (nieuwbouw)woningen zien, een plein met kleine winkeltjes (Turkse levensmiddelen, kapper, café) en door de ligging van straten is het een overzichtelijke wijk."

Als reden voor de renovatie van de wijk Oldenbarneveld wordt genoemd dat de wijk aandacht nodig had op het gebied van vandalisme en heelheid. De bewoners waren niet tevreden over de wijk. Gevolg is echter dat de problemen zich elders voor gaan doen.

De nieuwe woningen in de wijk Oldenbarneveld zorgden ervoor dat veel allochtonen naar de wijken Goudenstein en Valkhof zijn verhuisd en deze wijken nu als 'probleemwijken' worden aangemerkt. Het bekende 'uitwaai-effect' vond plaats.

De woningstichting houdt de vinger aan de pols en houdt de gebieden die extra aandacht nodig hebben in de gaten.

Per november 2009 heeft de woningstichting fulltime een wijkbeheerder in dienst die een eigen wijkkantoor heeft in de buurt Oldenbarneveld. Hij werkt met name in de aandachtswijken; Valkhof, Zuid 2 en 3, Oldenbarneveld, (oude) Bloemenbuurt en een wijk in Voorthuizen. In deze wijken zie je een grotere concentratie aan huurwoningen met bijbehorende problemen rond de sociale samenhang en leefbaarheid. Na een aantal maanden kan al gezegd worden dat steeds meer huurders uit de genoemde wijken de wijkbeheerder weten te vinden. Hij is dagelijks aanwezig in de wijk en aanspreekbaar voor de buurtbewoners.

Veilig Barneveld

Van de organisaties geeft 79 procent van de respondenten in de enquête aan dat zij de openbare ruimtes in Barneveld als veilig ervaren (tabel 3.14). Ook in de interviews spreken mensen van een veilig Barneveld.

"Het gevoel van veiligheid in het centrum van Barneveld is gestegen."

"Weinig tot geen criminaliteit, agressie of excessen."

"Ik voel me veilig in de wijk 'de Burght' maar fiets 's avonds niet langs de weilanden naar het centrum van Barneveld. Er is na lange tijd verlichting aangelegd langs dit fietspad waardoor het gevoel van veiligheid is gestegen bij de bewoners van 'de Burght'".

Op het gebied van veiligheid zijn veel stappen gezet. Er zijn veel camera's.

De politie is grote zorgdrager voor de veiligheid. In de gemeente Barneveld zijn 5 wijkagenten. In de politie-unit zit ook Nijkerk waar 5 wijkagenten werkzaam zijn en 1 agent voor Scherpenzeel. De politie-unit wordt geholpen door acht BOA's. Er zijn goede onderlinge verhoudingen en ze pakken de politie veel werk uit handen. Zij regelen bijvoorbeeld de

afhandeling van klachten. In het algemeen spreekt de politie van een toegenomen onrust op het gebied van veiligheid.

"De veiligheid lijkt onder druk. We merken dat mensen snel bang zijn. De politie probeert regelmatig te zeggen dat de meeste op spullen uit zijn en niet op jou als persoon. Dat laatste zijn de excessen, maar door programma's als opsporing gezocht lijken dit soort excessen tegen personen steeds vaker te gebeuren waardoor mensen bang worden."

Dit geldt echter voor heel Nederland. Specifiek voor Barneveld geldt dat de sociale controle de politie helpt bij het handhaven van de veiligheid omdat er extra gelet wordt op onbekende mensen.

In de buitengebieden wordt ieder die vreemd is met een soort argwaan bekeken. Als ze weten 'dat is die van die' dan ben je al de helft op weg. Maar als een vreemde met hennepplantages gaan rotzooien dan wordt dat zo aan de politie verteld.

In de zomermaanden komen er meer inbraken en berovingen voor, met name bij ouderen. De afgelopen jaren is het voorgekomen dat groepen zigeuners hiervoor verantwoordelijk zijn. Vooral ouderen moeten hierover geïnformeerd worden. Niet alleen raampjes blijven 's nachts open staan maar ook tassen met portemonnees 'die voor het grijpen liggen' worden gestolen.

In Garderen, Stroe en Voorthuizen komen veel toeristen. Dat brengt een soort risico met zich mee. Sommige mensen wonen er semi-permanent. Van anderen weten we wie er zijn. Maar we weten ook dat er criminelen structureel in het gebied zijn en die de campings mogelijk als uitvalsbasis gebruiken. We weten alleen niet hoeveel dit er zijn. De permanente bewoners kunnen een probleem opleveren omdat ze een subcultuur vormen waar de maatschappelijke problemen en de fiscus en andere financiële instanties weinig grip op hebben. Dit noemen wij ook wel de onzichtbare criminaliteit. Overlast is niet overal een probleem. Maar we vragen wel of de campingeigenaren hun gasten registreren zodat erop ingespeeld kan worden door rekening te houden met preventieve indicaties.

Burgers van Barneveld willen zich inzetten voor een veilig Barneveld. Ze hebben zich massaal opgegeven om de politie te helpen door zich op te geven bij Burgernet. Burgernet is bedoeld als manier om burgers te betrekken als hulp bij opsporingen. Burgers openen hun ogen door extra alert te zijn op veiligheidsaspecten en signalementen bij opsporingen. Onderlinge verschillen die soms kunnen leiden tot spanningen, vallen bij Burgernet we. Want het maakt niet uit of je christen bent of niet, of je in een van de dorpen in het buitengebied woont of niet, of je Moluks bent of niet. Iedereen kijkt gezamenlijk om naar veiligheid.

Overlast

Over overlast door jongeren wordt veel geklaagd. Het is een onderwerp wat ook valt onder leefbaarheid. Het is echter moeilijk te categoriseren in schoon, heel of veilig. Vaak beslaan ze alle drie de indelingen.

Maar wat is eigenlijk overlast? Voor de een ligt dat heel anders dan voor de ander. Sommige mensen vinden dat een straat waar veel kinderen op straat spelen met hun waveboards en fietsen overlast, anderen vinden het alleen maar gezellig dat ze zoveel op straat spelen en letten extra goed op in de auto. De jongerenwerkers spreken daarom liever van 'ontmoetingsplekken'. Jongeren hebben er behoefte aan om bij elkaar te komen. Sommigen vinden dat al snel overlast.

Hangplekken voor jongeren worden vaak negatief ervaren. Jongeren zijn vooral op zoek naar een ontmoetingsplek. Het gaat gedeeltelijk om voorzieningen waar ze samen kunnen komen. Villa 29 is een plek waar jongeren samen komen en ook in de dorpshuizen en bij kerken worden activiteiten voor hen georganiseerd. Een andere plek waar ze samenkomen is in keten.

In de kleinere kernen worden voorzieningen voor de jeugd veelal georganiseerd vanuit het jongerenwerk van de kerken of sportverenigingen. Ook maken jongeren gebruik van

zogenaamde keten waar zij elkaar ontmoeten en waar onder toezicht mag worden gedronken. We moeten voorzichtig zijn met een te ruim gedoogbeleid. Belangrijk is om te zoeken naar alternatieven voor een zinvolle tijdsbesteding.

Over het algemeen moet je de keten niet gaan verbieden, denkt meneer, waar moeten die jongeren anders heen. Dan gaan ze in de straten hangen. "Het is dan net een bijenkast, als je de kast weghaalt, vliegen alle bijen zoemend en onrustig in het rond." De grens ligt wel bij het gebruik van wiet. Als dat door de politieagent geroken wordt is het direct afgelopen met de keet.

De meningen over keten zijn verdeeld, maar daar waar het samenkomen van jongeren tot overlast leidt is het devies om het contact met ze aan te gaan. Praten over grenzen, alcohol, lawaai maar ook praten over de gezelligheid van bij elkaar komen en waar de jongeren mee bezig gaan.

"Maar overlast ligt niet altijd aan de jongeren, het wil niet zeggen dat er echt een probleem is. Soms ligt het ook aan de grenzen van de ouderen."

De overlast van hangjongeren in de wijk is verminderd. Toch is er volgens hem nog steeds weinig tolerantie t.a.v. de jongeren. Vaak wordt de politie gelijk gebeld zonder in overleg te gaan met hen. De focus van omwoners ligt vaak dichtbij huis. Als het in mijn straat maar goed georganiseerd is, ben ik gelukkig. Als er dan in dit 'ideale' plaatje iets tussenkomt is de tolerantie erg laag. Volgens hem een tendens van deze tijd waar alles 'sneller' moet om je zelf tevreden te stellen.

In de buitengebieden heb je wel de keten. Maar die had je vroeger ook. Op zich is daar niets mis mee. Wel vindt meneer dat er iets meer controle moet zijn op het gebied van alcohol en het omgaan met meiden. Dit is typisch een taak voor ouders en directe mensen eromheen. Veel problemen kunnen makkelijk voorkomen worden als je er in eerste instantie bij betrokken bent. Ga gewoon naar binnen en drink een pilsje met hen mee. De sfeer wordt dan direct anders.

We proberen oplossingen te vinden voor overlast door jongeren. Het is typisch iets wat bij de wijkplatforms besproken kan worden en met de jongeren zelf. Je kunt met de jongeren in gesprek gaan om oplossingen te vinden voor het 'overlast'-probleem. Bijvoorbeeld na 22:00 uur niet meer bij elkaar hangen op die en die plek. Dan kan je daar bijvoorbeeld een bord ophangen samen met de jongeren om die afspraak te bekrachtigen. Maar wel met de jongeren samen want dan zijn ze medeverantwoordelijk.

De verantwoordelijkheid voor omgaan met overlast en alcoholgebruik onder jongeren wordt in diverse citaten duidelijk neergelegd bij de ouders, mensen er omheen (buurtgenoten) en wijkplatform.

Samenvatting gemeente Barneveld schoon, heel en veilig

Ongeveer driekwart van de organisaties is het (gedeeltelijk) eens met de stellingen dat de gemeente Barneveld schoon, heel en veilig is. Dat beeld wordt helemaal bevestigd in de interviews waaruit blijkt dat zowel de gemeente als de burgers hun verantwoordelijkheid nemen om zich hiervoor in te zetten. Burgers spreken elkaar bijvoorbeeld aan als er rotzooi gemaakt wordt. In een dorp gaat dat wel gemakkelijker. De woningstichting maakt gebruik van vrijwilligers voor met name de invulling van bewonerscommissies, huurdersverenigingen en contactpersonen in wooncomplexen om verpaupering tegen te gaan. Politie en burgers werken samen in het project Burgernet.

Over overlast door jongeren wordt veel geklaagd. Onduidelijk is wanneer iets precies overlast is. Het gesprek aangaan en samen naar oplossingen zoeken is noodzakelijk want jongeren hebben behoefte om elkaar op te zoeken. De verantwoordelijkheid voor omgaan met overlast en alcoholgebruik onder jongeren wordt neergelegd bij de ouders, mensen er omheen (buurtgenoten) en wijkplatform.

3.2.4 VERANTWOORDELIJKHEDEN ROND LEEFBAARHEID

In tabel 3.11 is weergegeven hoe de organisaties denken over wie waarin een taak heeft betreffende het schoon, heel en veilig houden van de openbare ruimtes in de gemeente Barneveld. Wat betreft het onderhouden van openbare ruimtes vinden bijna alle organisaties dat de overheid hierin een belangrijke taak heeft. Daarna worden als meest verantwoordelijken de individuele burgers en gezinnen genoemd, en als derde professionele organisaties.

Tabel 3.11 Overzicht bevestigend antwoord respondenten over welke instanties taken hebben ter bevordering van sociale samenleving en betreffende openbare ruimtes (n = 57) in percentages

Wie is verantwoordelijk voor:	**1***	**2***	**3***	**4***	**5***
	%	**%**	**%**	**%**	**%**
14.1 het schoon houden van de openbare ruimte	97	33	44	28	72
14.2 het heel houden van de openbare ruimte	91	32	46	42	77
14.3 het veilig houden van de openbare ruimte	98	35	65	54	72
Gemiddeld percentage bevestigende antwoorden	95	33	52	41	74
Gemiddeld percentage ontkennende antwoorden	5	67	48	59	26
Totaal percentage antwoorden	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*

*1. overheid, 2. commerciële partijen, 3. professionele organisaties, 4. burgerorganisaties, 5. individuele burgers en gezinnen

Uit de interviews blijkt dat de gemeente actief is op het onderhouden, toegankelijk en schoon houden van de straten in Barneveld. De mensen spreken zich positief uit over de houding van de gemeente.

> *Als er obstakels/problemen/belemmeringen zijn die het deelnemen van mensen in Barneveld in de weg staan worden die verholpen door de gemeente.*
>
> *Vragen aan de gemeente over bijv. het aanpassen van een trottoir krijgen passende aandacht en er is goed overleg mogelijk.*

Meneer is heel trots op de aanpak van de gemeente op leefbaarheid. Als heel Nederland zo was als gemeente Barneveld zou het een paradijs op aarde zijn. Als er problemen zijn, zijn ze wel beheersbaar.

Tegelijk zet de gemeente, de woningstichting en divers hulporganisaties in op het tegengaan van verpaupering in buurten en wijken door het verantwoordelijk maken van bewoners voor de eigen woonomgeving.

De woningstichting maakt gebruik van vrijwilligers voor met name de invulling van bewonerscommissies, huurdersverenigingen (tegen geringe vergoeding) en contactpersonen in wooncomplexen. Deze laatste groep veegt bijv. de stoep, zorgt dat er geen zwerfafval rondslingert en meldt als er iets stuk is en/of vervangen moet worden. Deze vrijwilligers zijn erg belangrijk voor de woningstichting omdat zij als het ware niet alleen de 'ogen' en 'oren' zijn, maar ook zorgen voor de leefbaarheid in de wooncomplexen. In december krijgen zij een attentie van de woningstichting.

In Barneveld zijn een aantal straten/hofjes waar verschillende hulpverleningsorganisaties (Hds, gemeente, buurtbemiddeling) en vrijwilligers zijn ingeschakeld om overlastsituaties te verminderen/op te lossen. Als voorbeeld wordt een bewoner genoemd die zichzelf en zijn omgeving verwaarloosde. Hij werd geholpen om zijn huis en tuin op te ruimen. Vrijwilligers bezoeken hem regelmatig om hem verder te begeleiden en om terugval te voorkomen.

Meningen rond leefbaarheidsvraagstukken kunnen leiden tot ergernissen en zelfs ruzies. Conflicten tussen buren kunnen ontstaan door geluidsoverlast, hondenpoep, overhangend groen, stank, maar ook over pesterijen. Met behulp van 17 vrijwilligers (waarvan 1 Turkse) bemiddelt het project Buurtbemiddeling in conflicten tussen buren. Er vindt geen bemiddeling plaats als conflicten te maken hebben met ernstige psychische problemen, alcohol en drugs, geweld of mishandeling.

Per jaar komen er 55 meldingen binnen. Ongeveer 14 keer per jaar zitten partijen daadwerkelijk met elkaar om de tafel voor een bemiddelingsgesprek. Uit de evaluatie komt naar voren dat 100 procent van deze bemiddelingsgesprekken goed is verlopen. Na 6 á 8 weken belt Buurtbemiddeling de mensen terug om te checken of de situatie nog steeds naar wens is. Het is voorgekomen dat dezelfde mensen nogmaals een bemiddelingsgesprek nodig hadden. De meeste aanmeldingen komen uit de kernen Barneveld en Voorthuizen. Uit de Glind heeft respondent nog nooit een melding gekregen. De aanmeldingen komen van jong en oud, van bewoners van huur- of koopwoningen. Er komen bijvoorbeeld ook meldingen van vrijstaande villa's over het geblaf van de hond van de buren.

Buurtbemiddeling geeft aan dat de afgelopen tijd de vragen waar mensen mee bij buurtbemiddeling komen complexer worden. Gebruiken die bijv. horen bij een andere culturele achtergrond en taalproblemen maakt dat een bemiddelingspoging moeizamer verloopt. Toch kan ze stellen dat dit project de leefbaarheid en sociale samenhang in wijken en buurten vergroot. De politie krijgt bijvoorbeeld minder meldingen van overlast en verwijzen sneller door naar buurtbemiddeling.

In het project buurtbemiddeling wordt samengewerkt met de politie en woningbouwvereniging. Zo kunnen zaken die leefbaarheid aantasten snel aangepakt worden. Ook de wijkplatforms vormen een ingang om leefbaarheidsvraagstukken te bespreken en oplossingen te zoeken voor overlast, conflicten of belemmeringen.

Wijkplatforms

In totaal zijn er 18 wijkplatforms in de gemeente Barneveld. Zaken die vanuit de platforms worden aangepakt betreffen voornamelijk leefbaarheidsvraagstukken: overlast van zwerfafval, hondenpoep, en snelheid/veiligheid van verkeer op de rondweg en door de woonwijk heen naar het centrum, parkeerproblemen.

Het platform vormt het aanspreekpunt voor vragen vanuit de gemeente en andere instanties. Idealiter vervult één van de bewoners uit het gebied de voorzittersrol. Daarbij sluiten zich ook andere wijkbewoners aan. Dat is erg belangrijk want juist op dat niveau wordt gesproken met de gemeente. Nog niet iedereen weet de weg naar de wijkplatforms te vinden. Vervolgens sluiten er professionals aan. Professionals zijn de wijkbeheerder, de ambtenaar openbare orde en veiligheid, een rayonbeheerder van de afdeling BOR (beheer openbare ruimte), de woningstichting, jongerenwerkers en de wijkagent.

De politie legt klachten van burgers over parkeerproblemen weer terug bij de mensen met de oproep om het binnen de wijkplatforms te bespreken.

De jongerenwerkers zitten bij de platforms aan en praten onder andere over onderwerpen als ontmoetingsplekken (overlast-plekken), bestaande voetbalvelden waar veel poep ligt of een kaal trapveldje weer bespeelbaar maken. De jongerenwerkers gebruiken ook de signalen van de wijkplatforms om met de zogenaamde overlastjongeren in contact te komen om hen uit te nodigen om naar de Villa te komen. In de buitengebieden is dit al lastiger. Daar is soms ook overlast maar tegelijk is het daar moeilijker om een ontmoetingsplek te creëren.

Op deze manier functioneren de wijkplatforms als de ogen en oren van de gemeente Barneveld maar ook voor instanties als politie en jongerenwerkers die niet overal tegelijk kunnen zijn. Het overleg in de wijkplatforms zorgt voor inspraak en draagvlak voor bepaalde ontwikkelingen. De wijkplatforms worden door de korte lijntjes met deze instanties strategische partners van elkaar. Dit geeft ook verantwoordelijkheden over en weer. De gemeente moet de wijkplatforms blijven betrekken om zo de verantwoordelijkheid voor de woonomgeving te spreiden. Bij de ‘verplaatsing’ van de skatebaan hadden de wijkplatforms graag meegedacht.

De gemeente heeft wel een misser gemaakt met de aanleg van de skatebaan. Dat hebben ze niet via de wijkplatforms in het dorp ter discussie gesteld. Het is een gemiste kans dat burgers er met elkaar over praten en discussiëren en dat de gemoederen wat gemasseerd worden. Nu is er veel tegenstand over de plek waar hij is terechtgekomen en het lawaaioverlast.

Bij andere onderwerpen denkt de gemeente direct mee met de initiatieven uit de platforms.

Zo zijn speciale boa-inspecteurs aangesteld om de overlast van hondenpoep tegen te gaan, zijn trottoirs aangepast aan mindervalide buurtbewoners en gaat de gemeente zwerfafval tegen door een ‘scharrelbak’ in te zetten (aanhangwagen met prikkers, bezems, vuilniszakken enz. die je kunt lenen in de milieustraat).

Daarbij is een omslag te bemerken in onderwerpen waar over gesproken wordt.

Toen de wijkplatforms net begonnen waren, waren ze met name bezig met de infrastructurele onderwerpen zoals een losse stoeptegel enz. Nu moeten ze de omslag gaan maken naar het nadenken over beleid. Bijvoorbeeld een speeltuintje willen we die wel, past het bij de demografische ontwikkelingen in de wijk, en wat zou de beste locatie daarvoor zijn.

Op dit moment is het speelbeleidsplan heel actueel gespreksonderwerp bij de wijkplatforms.

De wijkplatforms kunnen volgens andere organisaties hun positie nog beter gebruiken om de leefbaarheid in de wijken en dorpen te vergroten. Dat kan bijvoorbeeld door het organiseren van activiteiten.

Vanuit de Woningstichting wordt de komende tijd ingezet op ondersteuning van deze platforms om te komen tot een actievere rol. Enkele voorbeelden:

- *Bijdrage aan buitenkasten/spelen op straat in de wijken Valkenhof en Oldenbarneveld. In de kernen Stroe en Ter Schuur worden later in 2010 de buitenkasten gerealiseerd.*
- *Overkapping fietsenstalling, aanbrengen schoonloopmat, aanpak trappenhuizen.*

- *Bijdrage aan diverse festiviteiten zoals kerstdiner, kerstbrunch, buurtfeest, zomeractiviteiten, straatspeeldag enz.*
- *Aanbrengen alarmering, achterpadverlichting.*
- *Bijdrage buurtbemiddeling.*

De rol van wijkplatforms is in dit onderzoek besproken in een themabijeenkomst op 6 september in de bibliotheek in Barneveld. Hier waren veel van de wijkplatforms vertegenwoordigd, en daarnaast een aantal andere organisaties (Woningstichting, Wmo-adviesraad, gemeente) die graag een actieve rol van wijkplatforms zouden zien op het terrein van sociale cohesie. In de themabijeenkomst viel in de eerste plaats de diversiteit aan wijkplatforms op: enkele richtten zich voornamelijk op het oplossen van concrete overlastsituaties, andere hadden al meer structurele plannen voor hun wijk of kern. Sommige wijkplatforms worstelen met de vraag hoe ze wijkbewoners beter kunnen betrekken en informeren, andere wijkplatforms hebben hiervoor al goede structuren zoals spreekuren of openbare vergaderingen. Wijkplatform De Glind loopt voorop met haar Dorpsvisie, waar alle partijen in het dorp bij betrokken zijn geweest.
Over het algemeen stonden de wijkplatforms positief tegenover het idee om ook sociale samenhang als belangrijk doel te zien. Enkele wijkplatforms doen dat al, andere nog niet.

Samenvatting Verantwoordelijkheden rond leefbaarheid

De dorpen schoon, heel en veilig houden is een taak van iedereen in de gemeente. Maar de overheid en de individuele burgers en gezinnen worden als partijen genoemd die het meest verantwoordelijk zijn. Mensen zijn tevreden over de rol van de gemeente en de woningstichting bij leefbaarheidvraagstukken. Ook buurtbemiddeling is van belang want sommige buren kunnen juist op deze onderwerpen elkaar niet meer vinden.

Burgers bundelen hun ideeën en inzet voor leefbaarheid ook binnen de wijkplatforms. Deze vormen het aanspreekpunt voor leefbaarheidvragen vanuit de wijk, dorp, de gemeente of vanuit andere instanties zoals politie en jongerenwerkers. Niet iedereen weet nog de weg naar de wijkplatforms te vinden en dat is jammer want juist op dat niveau wordt met de gemeente gesproken. Wijkplatforms kunnen doorgroeien om zich ook actief in te zetten voor de sociale cohesie. Want sociale en fysieke leefbaarheid blijken vaak hand in hand te gaan.

3.2.5 IDEEËN OM DE SOCIALE SAMENHANG EN LEEFBAARHEID TE VERSTERKEN

In de enquête voor inwoners en organisaties van gemeente Barneveld is gevraagd: ‘Stel, de gemeente heeft een miljoen ter beschikking om te bevorderen dat mensen goed met elkaar omgaan en dat iedereen mee kan doen. Wat zou u doen met dit geld?’ Deze vraag is door 610 inwoners ingevuld. De vraag is open gesteld, voor de analyse zijn de antwoorden van de respondenten in categorieën ondergebracht. Sommigen antwoorden hoorden in verschillende antwoordcategorieën thuis. In totaal werden zo door de respondenten 868 antwoorden gegeven. Deze bevatten uiteenlopende ideeën om de sociale samenhang een leefbaarheid te verbeteren. 51 personen denken echter dat geld helemaal niet het middel is om te zorgen dat mensen goed met elkaar omgaan en elkaar mee laten doen. De tien meest gegeven antwoordcategorieën zijn samengevat in een top 10 in tabel 3.12.

Tabel 3.12 Wat zouden inwoners en organisaties doen met een miljoen? (n = 610)

	Aantal	Antwoord op de vraag 'Stel, de gemeente heeft een miljoen ter beschiking om te bevorderen dat mensen goed met elkaar omgaan en dat iedereen mee kan doen. Wat zou u doen met dit geld?'
1.	77 x	Voorzieningen of activiteiten op dorps-, wijk- of buurtniveau (32 x: dorps- of buurthuis)
2.	74 x	Besteden aan mensen die het nodig hebben: minima, mensen met beperking
3.	70 x	Voorzieningen of activiteiten die ontmoeting te stimuleren
4.	67 x	Activiteiten (barbecues, samen eten, initiatieven van bewoners)
6.	63 x	Voorzieningen voor jongeren (voor ontmoeting, ontspanning, uitgaan)
5.	48 x	Iets voor ouderen (activiteiten, ontmoetingsmogelijkheid, voorzieningen)
7.	48 x	Meer speelplaatsjes en activiteiten voor kinderen
8.	46 x	Sport- en recreatievoorzieningen (zwembad, sporthallen)
9.	41 x	Fysieke verbeteringen (parkeerplaatsen, woningen, wegen)
10.	40 x	Investeren in veiligheid (meer politie, meer toezicht, maar ook verkeersveiligheid)

De respondenten geven vaak aan activiteiten specifiek voor hun wijk of dorp te willen, of dat ze investeringen gelijk over alle wijken en kernen zouden willen verspreiden. In bijna de helft van de gevallen wordt de bouw of renovatie van een dorpshuis of buurthuis genoemd. Ook organisaties die deze vraag invulden in hun vragenlijst noemen regelmatig een dorps- of buurthuis, bijvoorbeeld de volgende respondent:

> *"In het dorp Barneveld horen op zijn minst drie buurthuizen te zijn. In de kernen horen dorpshuizen ruimte te hebben voor sociaal cultureel werk, m.n. voor kinderen, tieners en jongeren."*

Een tweede wens in de top-tien is om het geld te besteden aan mensen die het het meest nodig hebben. Genoemd worden vooral mensen die het financieel moeilijk hebben om rond te komen, maar ook mensen met beperkingen.

Veel respondenten zouden graag investeren in gelegenheden om meer ontmoeting tot stand te brengen. Vaak geven ze hierbij ook een motivatie, onder andere dat ze vinden dat jong en oud elkaar niet voldoende begrijpen, dat mensen uit verschillende culturen elkaar onvoldoende kennen, of dat gelovige en niet-gelovige inwoners nu niet goed met elkaar omgaan. Ook in de enquête voor organisaties worden vergelijkbare opmerkingen gemaakt bij deze vraag. Eén van de originele ideeën om het geld te besteden is:

> *"Elke drie jaar voorzitters van diverse besturen (sport tot en met kerk), van politieke partijen en dominees een survivaltocht laten maken om onderlinge cohesie en vertrouwen uit te bouwen."*

Niet in de top tien, maar toch vermeldenswaardig zijn de 23 antwoorden uit de enquête onder inwoners die betrekking hebben op integratie van nieuwkomers. Sommige daarvan zijn positief of neutraal geformuleerd, bijvoorbeeld:

> *"Meer inzetten op integratie van allochtone inwoners."*

Andere antwoorden laten een zekere veroordeling of intolerantie van de respondent zien richting nieuwkomers:

> *"Mensen die zich niet willen aanpassen aan de samenleving een cursus geven hoe men zich aan moet passen! Aan het werk gaan, aanpassen aan de cultuur, normen en waarden van de Nederlandse samenleving."*

> *"Inburgeringscursus verplichten voor ieder die korter als acht jaar in Garderen woont of gaat wonen. Waarbij het hoofdpunt is doe maar normaal dan doe je al gek genoeg."*

> *"De allochtonen die het elke keer verkloten voor andere eruit schoppen."*

> *"Sommige getinte mensen socialer maken."*

3.3 Welke groepen in gemeente Barneveld kunnen onvoldoende sociaal en maatschappelijk participeren?

Een onderzoek naar sociale samenhang en leefbaarheid staat niet op zichzelf, maar streeft een bepaald doel na. Dit doel sluit aan bij de Wmo; de participatie van iedere burger aan de samenleving. Gemeenten hebben een bijzondere verantwoordelijkheid te waken voor de kansen op deelname van iedere burger aan het maatschappelijk verkeer, in het bijzonder burgers met een beperking of burgers die zich in kwetsbare sociale situaties bevinden. Ook worden burgers opgeroepen om voor elkaar klaar te staan en elkaar te helpen zodat iedereen kan meedoen.

Dit Wmo kader geeft ook richting aan het onderzoek naar sociale samenhang. Er is in dit hoofdstuk bijzondere aandacht voor hoe het staat met de participatie van burgers die zich mogelijk in een kwetsbare situatie bevinden in de gemeente Barneveld. Dit wordt in paragraaf 3.3.1 besproken. In paragraaf 3.3.2 zoomen we in op het probleem van eenzaamheid in de gemeente. Als laatste komt in paragraaf 3.3.3 aan de orde hoe inwoners en organisaties van Barneveld zich inzetten om de participatie van kwetsbare mensen mogelijk te maken.

3.3.1 KWETSBARE GROEPEN IN GEMEENTE BARNEVELD

Sommige respondenten geven in een interview aan dat er in Barneveld geen groepen zijn die niet goed mee kunnen doen:

> *De aanwezigheid van kwetsbare mensen die moeilijk kunnen meedoen is mijns inziens in mijn woonomgeving niet van toepassing.*

Toch kunnen we uit de enquête en interviews bepaalde groepen aanwijzen die om verschillende redenen lastig sociaal en maatschappelijk kunnen participeren. Hieronder wordt eerst nagegaan welke respondenten zelf aangeven kwetsbaar te zijn. Vervolgens worden de groepen besproken waarvan in de interviews en enquêtes is aangegeven door respondenten dat ze meer aandacht nodig hebben:allochtonen, jongeren, mensen met een verstandelijke beperking, (niet-) kerkelijken, ouderen, minima en overige kwetsbaren. Achtereenvolgens wordt per groep aangegeven op welke gebieden en waardoor de participatie aan de samenleving bemoeilijkt wordt, wat hier aan gedaan wordt en hoe hier volgens de respondenten verbetering in gebracht zou kunnen worden.

Respondenten over zichzelf

In de vragenlijst voor burgers is de vraag gesteld of ze zelf behoren tot één van de groepen mensen waarvan bekend is dat ze soms minder gemakkelijk mee kunnen doen in de samenleving. De antwoorden op deze vraag zijn samengevat in tabel 3.13.

Deze vraag is om twee redenen gesteld: in de eerste plaats om na te gaan in hoeverre deze potentieel kwetsbare groepen aan het onderzoek deelnamen; en in de tweede plaats om de respondenten na te laten denken over alle mogelijke groepen kwetsbare mensen. Een vervolgvraag was bijvoorbeeld of de respondenten ook zelf iets deden voor deze groepen om hun meedoen mogelijk te maken. Deze vraag had daarmee naast een onderzoeksdoel ook een activerend doel.

Tabel 3.13 Tot welke potentieel kwetsbare groep behoren de respondenten zelf? *(n = 774)*

Groep	n	%
ouderen van 60 tot 75 jaar	133	17
jongeren van 12 tot 18 jaar	42	5
mensen met een lichamelijke beperking	35	5
ouderen vanaf 75 jaar	29	4
mensen met een laag huishoudinkomen	25	3
arbeidsongeschikten	20	3
werklozen	16	2
mensen met psychiatrische problematiek	16	2
mensen met een zeer slechte gezondheid	15	2
eenoudergezinnen	13	2
allochtone inwoners	11	1
mensen met verslavingsproblematiek	8	1
mensen met een verstandelijke beperking	3	0
geen van de hierboven genoemde groepen	516	67
*totaal van alle antwoorden)**	*882*	*113*

)* dit percentage wijkt af van n, omdat respondenten meer dan 1 antwoord mogen geven

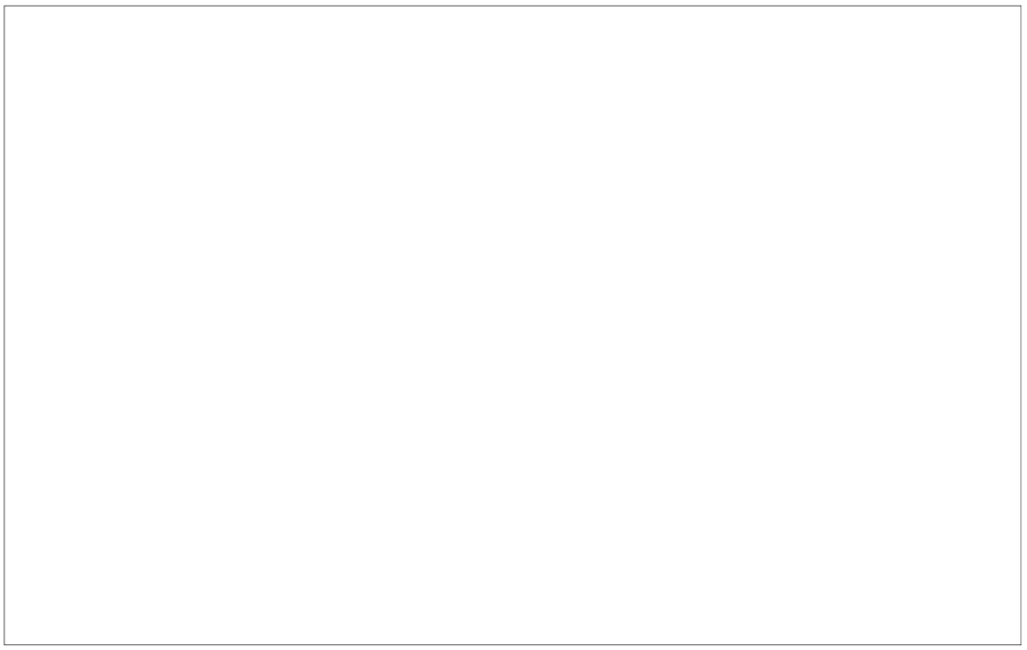
Uit deze tabel blijkt dat een derde van de respondenten tot een groep behoort waarvan het risico op sociale uitsluiting verhoogd is. Hiervan heeft acht procent (61 respondenten) aangegeven dat het tot meer dan één groep behoort. Uit de tabel blijkt ook dat de grootste kwetsbare groep de ouderen van 60 tot 75 jaar is (bijna 20%). Het behoren tot een groep met verhoogd risico betekent gelukkig niet altijd dat men ook daadwerkelijk sociaal uitgesloten raakt. Veel ouderen kunnen volop meedoen, en ook een lichamelijke beperking hoeft bijvoorbeeld niet te betekenen dat men buitengesloten wordt. Een groot deel van de respondenten die tot een risicogroep behoort, voelt zich niet uitgesloten. Dat blijkt uit de antwoorden op de vraag of respondenten ervaren dat ze niet goed kunnen meedoen in de samenleving. Veel minder dan eenderde, namelijk 14 procent, antwoordt dat ze ervaren niet goed mee te kunnen doen (tabel 3.14). Hiervan komen 65 respondenten uit één van de kwetsbare groep(en) (8%). Er zijn echter ook 41 respondenten (6%) die niet tot één van de genoemde risicogroepen behoren, en toch aangeven zelf niet goed mee te kunnen doen.

Tabel 3.14 Antwoorden respondenten op de vraag of ze ervaren dat ze NIET goed kunnen meedoen in de samenleving, in aantallen en percentages (n = 782)

Antwoord	n	%
nee	676	86
ja	106	14
totaal	*782*	*100*

Opvallend is dat de percentages mensen die niet goed mee kunnen doen sterk verschillen per kern, zie grafiek 4.

Grafiek 4 Percentage mensen dat niet mee kan doen, per kern

De 106 respondenten die ‘ja’ antwoordden, werd ook gevraagd aan te geven waarom ze niet goed mee kunnen doen. Meer dan de helft van hen (n = 55) noemt gezondheidsklachten als oorzaak.

Als tweede reden waarom mensen niet goed in de gemeente mee kunnen doen wordt de intolerantie van gelovigen ten opzichte van andersdenkenden genoemd. (n=14)

> *“Wat de 'gelovigen' in de gemeente betreft, daar kom je niet tussen, er is weinig of geen contact, behalve een algemeen praatje.”*
>
> *“Het christendom regeert in Barneveld en zelfs de gemeente denkt te moeten bepalen voor niet-gelovige dat ook het christendom voor hen beter is.”*

Een volgende groep mensen kan niet goed meedoen omdat ze in een sociaal isolement zitten (n = 12). Anderen geven aan van een uitkering te leven of een laag inkomen te hebben waardoor meedoen moeilijker wordt (n = 10). Er zijn zeven mensen die van zichzelf aangeven dat communicatie lastig gaat. Dat kan zijn door problemen met het goed onder woorden brengen van wat men wil zeggen, maar ook problemen met de computer. Het is aannemelijk dat deze groep in werkelijkheid nog groter is, want juist communicatieproblemen zullen deelnemen aan dit onderzoek in de weg staan. Negen van de 106 respondenten zien de heersende normen en waarden, het toenemend egoïsme en agressie in de samenleving als oorzaak dat ze zich niet thuis voelen in de samenleving en dat ze het gevoel hebben dat ze niet goed mee kunnen doen. Een aantal respondenten zonder betaalde baan heeft de indruk dat mensen vinden dat ze zich niet genoeg nuttig maken in de maatschappij en voelt zich om die reden buitengesloten (n = 5). Slechts enkele respondenten kiezen bewust voor weinig contacten omdat ze daar geen behoefte aan hebben (n = 4).

De meest kwetsbare groepen in gemeente Barneveld

De verschillende risicogroepen worden hieronder één voor één besproken: allochtonen, jongeren, mensen met een verstandelijke beperking, (niet-)kerkelijken, ouderen, minima en overige kwetsbaren.

Allochtonen
In 2008 wonen in Barneveld 3800 allochtonen. Dat is 7,4% van de totale bevolking (in 2008 waren dat 51.486 mensen). Slechts 3,4% van de bevolking (dus minder dan de helft van het aantal allochtonen) heeft een niet-westerse achtergrond. Verdeeld over herkomstlanden zijn er ongeveer 600 Turken, 200 Marokkanen, 140 mensen uit de Ned. Antillen, Aruba en Suriname en circa 900 Mollukkers woonachtig in gemeente Barneveld, voornamelijk in het dorp Barneveld zelf.

Op de totale bevolking is het aantal niet-westerse allochtonen in de gemeente relatief laag. Hoewel het dus een kleine groep is, maken veel respondenten in de interviews zich zorgen om hen. Ze hebben een zeer kwetsbare positie in de gemeente, omdat er een intolerante houding is bij autochtone inwoners:

> *Er zou meer aandacht geschonken kunnen worden aan de relatie tussen Nederlanders en niet-Nederlanders in de gemeente Barneveld. Er is volgens betrokkene nog te weinig contact tussen deze groepen. Dit draagt bij aan de intolerantie.*
>
> *Volgens meneer hebben Kootwijkers een hekel aan Barnevelders omdat zij omgaan met 'zwarten'. Er is een grote categorie Kootwijkers die zwart-wit denkt en bijvoorbeeld niet door een 'gekleurde' taxichauffeur gereden wil worden. Er zijn ook voorbeelden bekend dat asielzoekers zijn weggepest en bij Poolse schilders de ruiten zijn ingegooid omdat zij het werk 'inpikten' van mensen uit de eigen gemeenschap.*
>
> *Ook allochtonen kunnen minder goed meekomen. Zeker in de buitengebieden overleven ze niet. Daar worden ze niet gepruimd. Dat is wel een zorgpunt. In hun hart motten ze de buitenlanders niet. Als ze hard werken dan worden ze wel getolereerd. Maar alles wat vreemd is en van buiten komt, houden ze op afstand. Dat is ook niet raar want de bewoners van de buitengebieden zijn ook gewend om hun eigen broek op te houden.*

De intolerante houding is ook onder jongeren aanwezig.

> *Meneer heeft jaren gewerkt als jongerenwerker in de gemeente Barneveld en vertelt dat er momenteel een grote groep Turkse en Marokkaanse jongeren de Villa 29 bezoeken. Door andere jongeren wordt de villa ook wel 'Turkentent' genoemd. Volgens meneer is dat een reden voor andere jongeren om niet te komen.*
>
> *Villa wordt heel veel bezocht door Marokkaanse en Turkse jongeren. Het wij-gevoel is daar heel sterk. Als Nederlandse jongeren dit weten of zien, dan komen zij niet. Er is wel een aparte avond voor Nederlandse jongeren.*
>
> *"Bij Voetbalvereniging Barneveld heb je steeds meer allochtone jongeren. Je kun dan wel zeggen: gelukkig zijn ze aan het voetballen. Maar onze jongens kunnen wel behoorlijk discrimineren. Het gaat dan vooral om praatjes in de kleedkamer. Bijvoorbeeld, er zijn twee ballen weg, en dan is het: 'dat zullen die Turken of Marokkanen wel gedaan hebben'; en als er allochtonen met onze ballen aan het voetballen zijn, durven ze die niet terug te vragen, want 'dan zullen ze ons wel in elkaar slaan'. Het zijn dus vooral de vooroordelen."*

Er is een landelijk stigma van Turken en Marokkanen waar deze mensen in Barneveld ook last van hebben.

> *De negatieve beeldvorming vanuit de pers heeft een negatieve doorwerking naar de Turkse en Marokkaanse gemeenschap in Barneveld.*
>
> *Jongere Marokkanen geven problemen. Zij nemen afstand van de maatschappij omdat ze 'kutmarokkanen' (met excuses voor het taalgebruik) genoemd worden. Toen de respondent een dagje uit was met allemaal Turkse en Marokkaanse jongens, merkte hij dat ze overal in de gaten gehouden werden en waar ze ook kwamen zag hij dat Nederlandse jongens en meisjes voor hesn aan de kant gingen. Het is een negatieve spiraal waar de jongeren in zitten.*

De moskee heeft 10 jaar in een noodgebouw "gebivakkeerd". Er werd door een groep omwoners een klacht ingediend wegens overlast. De overlast zou volgens dhr. L. bestaan uit een vrachtwagen die bij de moskee stond en waar iemand in zou slapen. Een argument dat gebruikt wordt om de bouw van een nieuwe moskee te blokkeren. Terwijl de buurt zelf voordeel had van deze vereniging door het aanbod van stroom en water bij evenementen. Er was geen overlast en men stond open voor communicatie, maar de invloed van zogenaamde spookverhalen over de Islam was richtinggevend.

Deze negatieve houding lijkt vooral gericht te zijn tegen Turken en Marokkanen en niet tegen de grootste groep niet-westerse allochtonen: de Molukkers. Van de Molukkers wordt gezegd dat ze goed mee kunnen doen omdat ze zijn geïntegreerd in de samenleving. Wel wordt erbij gezegd dat zij sterk vasthouden aan hun eigen cultuur en zo hun eigen leven binnen Barneveld hebben vorm gegeven.

Het is al bijna zestig jaar geleden dat de Molukse mensen naar Nederland kwamen. Ze zijn, volgens henzelf, inmiddels goed geïntegreerd in Nederland, maar nog wel sterk gericht op de mensen en gewoonten van hun eigen cultuur. In Barneveld is een Molukse wijk waar voornamelijk Molukse mensen bij elkaar wonen. In deze wijk staat het wijkcentrum JajasanBatuTjapeu.

De integratie tussen Molukkers en Nederlanders is goed. Molukkers voelen zich hier welkom, maar hechten wel veel belang aan het behoud van hun eigen culturele waarden.

Anderen vinden dat Molukkers zich erg afzijdig houden en zich bewust afschermen van de samenleving.

Ook vindt hij het bij elkaar wonen van een grote groep Molukkers niet bevorderlijk voor de integratie. Er is veel aandacht voor de eigen groep. Meerdere pogingen om een afvaardiging van de Molukse groep bewoners in het wijkplatform te krijgen is niet gelukt.

Uit bovenstaand tekstfragment blijkt dat meedoen in de maatschappij van twee kanten moet komen. Er is onbekendheid met andere culturen. Wat zijn de gewoontes, normen en waarden van deze mensen? Aan welke hulp of ondersteuning of aan welke activiteiten hebben zij behoefte? Misschien is er sprake van taalachterstand waardoor participatie (van met name allochtone ouderen) wordt bemoeilijkt en contact met mede-Barnevelders erg belemmerd wordt. Over en weer blijkt dat het lastig is om ingang te vinden bij mensen van een andere cultuur om mee te doen aan activiteiten. Dat geldt voor zowel de Nederlander richting de nieuwkomer als andersom.

De bereidwilligheid vanuit de vereniging is groot, maar de ingang bij andere culturen verloopt moeizaam.

Het is lastig om mensen uit andere culturen te stimuleren om mee te doen aan de diverse activiteiten. Als voorbeeld werd genoemd dat er een buurtfeest georganiseerd werd waarvoor reclame werd gemaakt d.m.v. flyers. Helaas kwamen er geen mensen van andere culturen op af. Dit was teleurstellend voor de Turkse gemeenschap.

De vele activiteiten zoals de oud-Veluwse markt tijdens de vakantiemaanden en de Koninginnedag zorgen voor sociale samenhang en gezelligheid. De Turkse, Marokkaanse en Molukse bevolking van Barneveld zijn tijdens deze dagen minder vertegenwoordigd dan de andere inwoners van Barneveld.

Bevordering van integratie met andere culturen is een belangrijk doel van de Turkse vereniging geworden. Daarnaast wil men bevorderen dat anderen een positief beeld hebben van Turkse mensen. De deur staat open voor iedereen. Er gaat geen buurtwerking van de Turkse vereniging uit terwijl dit wel de wens is.

De doelgroep bestaat uit de mensen van de eigen kerkelijke gemeente, maar men richt zich ook zeker op mensen van buiten deze gemeente. Iedereen is welkom, maar met andere culturen zijn er niet of nauwelijks contacten. Mensen uit de Turkse en Molukse gemeenschap komen niet naar de kerk. De vrijwilligers willen wel graag in contact komen met mensen uit deze culturen.

Uit het citaat blijkt dat de kerken bezig zijn met hun houding ten opzichte van allochtonen.

"Dat wil ik ook richting de jongens en meisjes op catechisatie overbrengen als het gaat om hun houding richting Marokkanen en Turken. We hebben geen hekel aan die mensen, wel aan hun geloof."

Binnen de kerken wordt daar aan gewerkt door bijvoorbeeld projecten in Albanië. Zo proberen we het zorgen voor elkaar ook over de landsgrens onder de aandacht te brengen. Er is een groep die daar heel sceptisch tegenover staat.

Gelukkig zijn er ook positieve verhalen waar integratie tussen verschillenden culturen plaats vindt:

Op de jaarlijkse braderie van de Molukse kerk komen veel Barneveldse buurtbewoners. Dit is altijd erg gezellig en er wordt gezorgd voor lekkere hapjes.

In het buurthuis 'Bronsveld' is de groep Turken en Marokkanen het meest vertegenwoordigd. Een twintigtal Turkse en Marokkaanse vrouwen komen wekelijks in het buurthuis en kinderen met dezelfde achtergrond bezoeken de kinderactiviteiten. Turkse en Marokkaanse mannen komen niet in het buurthuis. Zij bezoeken de (2) moskeeën die in Barneveld zijn gevestigd.

Dat neemt echter niet weg dat het zorgelijk is dat er zoveel sentiment en een dergelijke intolerantie wordt gesignaleerd tegenover een toch kleine minderheid in gemeente Barneveld. Juist bij kleine aantallen niet-westerse allochtonen zou het gemakkelijker moeten zijn om deze mensen in de samenleving op te nemen en vooroordelen weg te nemen.

Jongeren
Veel Barnevelders, jong en oud, maken zich zorgen over de jongeren in de gemeente Barneveld, maar zouden hen niet direct als kwetsbare groep in Barneveld aanduiden.

Als het gaat om groepen die moeilijker mee kunnen doen in de samenleving springen de jongeren daar niet uit. Ze doen gewoon mee. Dat is misschien omdat je in een dorp woont.

De jongeren hebben weleens andere opvattingen dan ouderen en dat botst weleens maar ze worden niet gezien als kwetsbare mensen in de samenleving

De jongeren voelen zich wel Barnevelder. Zeker als ze voor hun studie naar Ede of Amersfoort zijn geweest voor een aantal jaren zeggen ze dat het fijn is om in Barneveld te wonen. Ze zijn bang dat ze in andere plaatsen sneller het verkeerde pad op zouden gaan. Maar daar staat tegenover dat Barneveld kleiner is en dus minder aan accommodatie heeft, met name disco en uitgaansgelegenheden zijn hier niet of niet zoveel. De jeugd zou best een disco hier willen hebben.

De inzet van mensen voor de samenleving bleek bijvoorbeeld bij de 'Opschoondag' (maart 2010) waar hij met anderen 2200 flyers in Barneveld-centrum heeft uitgedeeld en er vijf vrijwilligers zich meldden om mee te doen. "De actie is een succes geworden door de negentig jongeren (van verschillende scholen) die meededen. Jongeren gaven op deze dag het goede voorbeeld."

Ondanks laatstgenoemd positief voorbeeld zijn er ook zorgen. De zorg bestaat eruit dat er niet genoeg actieve plekken zouden zijn waar jongeren kunnen recreëren en elkaar kunnen ontmoeten terwijl ze daar op deze leeftijd veel behoefte aan hebben. In Barneveld komen jongeren samen in de Villa 29 en buurthuis Bronveld. Vanuit de buitendorpen komen ze

nauwelijks in de Villa, dat is veel te ver weg. In de buitendorpen wordt het jongerenwerk met name vormgegeven door kerken, sportverenigingen en in keten. Sommige dorpshuizen zetten zich in voor de jongeren. In paragraaf 3.4 is al ingegaan op de voorzieningen voor jongeren en de meningen over de overlast door jongeren. Aandacht voor voorzieningen gericht op jongeren zijn belangrijk omdat een gebrek aan aandacht en ruimtes om samen te komen kan leiden tot overlast.

> *Er is geen jongerenwerk in Voorthuizen. Overlastsituaties door jongeren in Voorthuizen blijven bestaan. Er zijn klachten van ouders dat de jeugd nergens naartoe kan.*
>
> *"Onder kerkelijke jongeren is de problematiek er net zo goed als onder andere jongeren." Jeugd in kerken hebben ook zo hun problemen, dat is niet alleen daarbuiten. Ook daar moet een punt van aandacht liggen voor de gemeente.*
>
> *"Als kerk heb je in eerste instantie zorg voor de eigen leden. Jongeren komen teveel in een omgeving waarin drankgebruik teveel gewoon is. Ik denk dan aan de keten, maar ook aan Villa 29 en andere gelegenheden. Als kerk dreig je hier de grip te verliezen." "Voor een deel raakt dat aan dezelfde groep als de schoolverlaters en de jongeren die vernielingen veroorzaken. Jongeren met drank op worden ongeleide projectielen. En dan kan het voorkomen dat de jongeren die zondags in de kerk zitten de nacht ervoor vernielingen hebben aangebracht."*

Andere respondenten geven aan dat er op het gebied van jongerenwerk juist positieve ontwikkelingen zijn.

> *"Ik ben trots op het eerste jongerenwerk dat 18 jaar geleden in Barneveld werd opgezet. Doordat jongeren in die tijd een eigen plek opeisten door o.a. ruiten van het gemeentehuis in te gooien heeft de gemeente destijds stappen ondernomen. Er werd in die tijd door de kerken veel jeugdwerk georganiseerd maar er was geen jongerenwerk". Als voorbeeld wordt genoemd dat jongeren zelf feesten organiseerden in de Veluwehal. Er zijn vandaag de dag te weinig keuzemogelijkheden voor jongeren in de gemeente Barneveld om te recreëren en elkaar te ontmoeten. Respondent stelt voor om in Barneveld twee extra buurthuizen te vestigen met een duidelijke plek voor het jongerenwerk.*
>
> *Er komen allerlei groepen naar de Villa. In de inloopmiddagen en avonden komt van alles wat ook allochtonen (hier geboren Marokkanen en Turken), bij Stedsj (muziekpodium) komen meer de alternatieve jongeren, maar ook veel christenen. We zien dat de jongeren elkaar vooral opzoeken rond een hobby; je hebt zeg maar de skaters en de gamers. Eerder was het anders, toen waren de allochtonen meer buitenstaanders. Ze konden elkaar niet luchten of zien. Nu is het allemaal meer door elkaar heen. Bij de buitendorpen ligt het net iets anders. Daar wonen geen allochtonen en onbekend maakt onbemind. Kootwijkerbroekers moeten er gewoon niets van hebben. In Voorthuizen ligt het weer anders, daar ontmoeten ze nog wel eens allochtonen. Daar zoeken ze elkaar dus ook wel op.*

Dat het nu volgens de respondenten relatief rustig is onder jongeren, is volgens hen geen reden om (vanuit de gemeente) minder te investeren in jongerenwerk.

> *Gemeente kan meer rekening houden met jongeren. Meer luisteren naar jongeren en met hen in gesprek gaan en hen stimuleren om vooral zelf met initiatieven te komen.*

Mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking

In Barneveld komt steeds meer aandacht voor mensen met een beperking. Gehandicaptenraad Barneveld (GRB), een belangenorganisatie voor mensen met beperking houdt zich bezig met activiteiten die uiteen lopen van het aankaarten van de gevolgen van (gemeentelijk) beleid bij de gemeente Barneveld (via de Wmo-raad), tot het heel concreet advies geven over toegankelijkheid, vervoer en participatie van mensen met een beperking.

Ook worden signalen over bijv. de kwaliteit van de huishoudelijke hulp, indicering of verstrekking van voorzieningen opgepakt en waar nodig (nader) overleg over gevoerd.
Er is in Barneveld aandacht voor het aspect wonen, werken en ontmoeting:

> *De woningstichting is actief in de huisvesting van mensen die begeleiding bij het wonen nodig hebben, bijv. in verband met een verstandelijke beperking. De afgelopen jaren zijn in samenspraak met oudergroepen en zorgorganisaties diverse voorzieningen in Barneveld en in de kernen gerealiseerd.*
>
> *In 1992 werd 'Ons bedrijf' opgericht. Een organisatie voor jongeren en volwassenen met een beperking. Het is nog steeds een begrip in Barneveld.*
>
> *Er is een initiatiefgroep voor een 'sociaal café' voor mensen met een beperking (lichamelijk/ verstandelijk). Een plek waar zij samen kunnen komen, zich kunnen ontspannen en recreëren. Dit is belangrijk omdat dit het contact tussen lotgenoten tot stand brengt en zorgt voor verbondenheid.*
>
> *Barnevelders met een (lichamelijke of geestelijke) handicap komen weinig tot niet in de bibliotheek.*
>
> *Door bijvoorbeeld G-sport wordt er steeds meer gedaan voor mensen met een beperking. Maar ze zijn erg druk met het zoeken naar vrijwilligers dus hier kan nog veel gedaan worden.*
>
> *De GRB wil zich in 2010 inzetten voor de vrijetijdsbesteding voor kinderen met een beperking. Er zijn in 2009 contacten gelegd met De Klup en buurthuis Oldenbarneveld die in 2010 verder gecontinueerd worden. In oktober (2010) wordt in de week van de toegankelijkheid aandacht gevraagd voor de vrijetijdsbesteding van kinderen met een beperking.*

Blijvende aandacht moet er zijn voor de fysieke toegankelijkheid van openbare ruimtes voor mensen die een fysieke beperking hebben:

> *Ook mag er meer aandacht geschonken worden aan de bewoners van Barneveld met een beperking. Als voorbeeld wordt genoemd het (oude) gebouw van de Vrijwilligers Centrale Barneveld. Via een bel kan iemand in bijv. een rolstoel zich melden. Het duurt dan zeker een bepaalde tijd voordat de oprij-plank achter uit de toiletruimte is gehaald en de bezoeker naar binnen kan. En een toiletbezoek met rolstoel is onbegonnen werk. Zo zullen er nog veel meer openbare gebouwen zijn die beter bereikbaar zouden moeten zijn.*
>
> *In het afgelopen jaar hebben de verschillende werkgroepen van de Gehandicaptenraad Barneveld (GRB) tal van adviezen gegeven aan organisaties die de participatie van bewoners met een beperking hebben bevorderd.*

Andere voorbeelden die worden genoemd zijn op- en afritjes op stoepen voor o.a. rolstoelgebruik, buurt- en dorpshuizen, zorginstellingen, horecagelegenheden, het rolstoelpad in het Oosterbos, het Schaffelaartheater en andere openbare gebouwen.

Niet-kerkelijke inwoners
Opvallend is dat in de interviews naar voren komt dat de niet-kerkelijken als kwetsbare groep worden gezien. In paragraaf 3.1 kwam al naar voren dat het in Barneveld nodig is te balanceren tussen meningen van kerkelijk aangesloten mensen en andersdenkenden. De verscheidenheid aan groepen in Barneveld is reden om zorg te dragen voor een ieder die er woont, anders dreigen mensen tussen wal en schip te vallen.

> *"Als je niet kerkelijk aangesloten bent is het wel moeilijker om ertussen te komen."*
>
> *"Niet kerkelijke mensen kunnen minder goed meekomen in Barneveld. Men voelt zich wel achtergesteld."*

Bewoners redden het wel zonder de hulp van kerk of moskee maar hebben het sociaal lastiger.

Moeilijker is het voor niet kerkelijke milieus en dan met name aan de onderkant van de samenleving om mee te doen. Zij raken eerder in isolement.

Binnen voornamelijk de kerkelijke gemeenschappen is de onderlinge zorg volgens mevrouw heel goed georganiseerd. "Er wordt naar elkaar omgezien en voor elkaar gezorgd. Als je tot deze hechte gemeenschap behoort wordt je geholpen door de kerkleden. Behoor je daar niet toe dan ben je minder in beeld."

Zorgzaamheid en 'zorgen voor elkaar' is een grondgedachte die vooral vanuit kerken en moskeeën wordt gepredikt maar waar mevrouw soms erg weinig van terugziet. Mensen kennen elkaar en helpen elkaar maar zijn vaak vooral gericht op de eigen gemeenschap. Dit kan gaan over de Marokkaanse en Turkse gemeenschap, over geloofsgemeenschappen met een zeer strenge christelijke signatuur. Ook de Molukse gemeenschap is op zichzelf gericht.

Er wordt dan ook door vele respondenten gevraagd om dit te doorbreken:

"ruimere tolerantie en openheid naar andere groepen dan de groepen met een duidelijke christelijke signatuur."

Zoals in een eerdere paragraaf beschreven kiezen met name de grote reformatorische kerken er bewust voor hun zorgende functie te beperken tot de eigen kerkleden. Door deze houding benoemen sommige respondenten de kerkleden van met name de Gereformeerde Gemeenten als een gesloten gemeenschap die moeilijk meedoet in de samenleving.

"De zwaar christelijke groepen in Barneveld worden wel genoemd als een groep die minder meedoet in de samenleving. Ze lopen wat achter. Maar ze sluiten zichzelf bewust af. Het is een steeds grotere groep die hun eigen dingen doen binnen hun eigen groep, zoals school, kerk, jongerenwerk. Ze willen dat zelf. En wie zijn wij om daar iets over te zeggen dat het niet goed is? Maar misschien gaat het daardoor wel moeilijker samen. Soms lijkt het net op de groepen Turken en Marokkanen in de grote steden die alles binnen de eigen gemeenschap doen en het gevoel hebben ons tegen de rest. Soms is het daarom lastig omdat ze minder integreren."

Hun eigen worsteling wordt ook zichtbaar in de interviews:

"Je zou heel graag participeren, ware het niet dat je dan te maken krijgt met dingen waar je op basis van je overtuiging niet aan mee kan doen. Voor andere mensen kan dat overkomen als isoleren. Alleen loop je in de praktijk, doordat je voor je geweten niet aan alles mee kan doen, tegen grenzen aan." "In die gevallen zeg ik: 'Helaas kunnen we niet meedoen.' Voor anderen lijkt het dan: 'Ze willen niks'."

"Het is natuurlijk wel belangrijk om goed met elkaar om te gaan. En bijvoorbeeld om bij buurtfeesten wel je gezicht te laten zien, ook als de muziekkeuze een drempel is en spanning geeft. Wel je gezicht laten zien. Maar je kunt niet aan alles meedoen. Je doet dan meer uit burgerlijke beleefdheid. Inhoudelijke verbondenheid heb je niet. Maar je kunt het bijvoorbeeld samen best over hondenpoep hebben."

De respondenten benadrukken dat ze zich niet opzettelijk afzijdig willen houden van andersdenkenden, maar dat ze in de praktijk vaak op gewetensbezwaren stuiten waardoor ze zelf niet overal aan mee kunnen doen.

De geslotenheid van de reformatorische gemeenschap heeft dus voor zowel niet-kerkelijke plaatsbewoners als voor henzelf een uitsluitend effect. Enerzijds beperken zij hun zorgende taak bewust tot de eigen groep en houden daarmee bewust andere kwetsbare mensen buiten die zorgende kring. Anderszijds sluiten ze zich ook zelf op grond van hun overtuiging

uit van het meedoen aan allerlei activiteiten. Daarmee vormen ze in zekere zin zelf ook een kwetsbare groep.

Ouderen
Ouderen worden gerekend als risicogroep, met een verhoogde kans moeilijk mee kunnen doen in de samenleving. Ouderen bereiken een steeds hogere leeftijd en hebben de wens om zo lang mogelijk zelfstandig te wonen. Dit vraagt om aandacht rond geschikte huisvesting, goed toegankelijke voorzieningen en, indien dat er niet is, sociale voorzieningen ter voorkoming van eenzaamheid onder deze groep mensen. De respondenten zeggen dat er al veel voor ouderen wordt gedaan en dat er veel mensen vanuit organisaties en kerken om deze mensen heen staan. Toch vragen diverse respondenten nog wel aandacht voor bepaalde activiteiten of voorzieningen:

> *Voor ouderen wordt veel gedaan. Er lopen enorm veel vrijwilligers rond, daar draait het op, maar het kan altijd beter. Je hoort dat ze maar één keer naar buiten kunnen om 'gelucht' te worden. En door bezuinigingen in de zorg kan het waarschijnlijk ook niet erg anders maar het is wel schrijnend. Misschien dat er nog meer gedaan kan worden met bijvoorbeeld jongeren en hun maatschappelijke stage. Die stage is heel positief voor jongeren.*

> *Een andere doelgroep waar in Barneveld meer aandacht voor mag komen zijn veelal ouderen met Alzheimer. Een initiatiefgroep is bezig om een Alzheimercafe op te zetten. Om een beter contact tussen lotgenoten, partners/familie mogelijk te maken. In andere plaatsen in Nederland bestaan bovenstaande initiatieven reeds en wordt voorzien in een behoefte in het leven van mensen met een beperking/ouderen en hun directe omgeving.*

Een bijzondere groep binnen de ouderen zijn de ouderen met een allochtone achtergrond die met name aangewezen zijn op hun familie en gemeenschap.

> *Men is van mening dat mensen op elkaar betrokken horen te zijn. Als voorbeeld werd genoemd dat binnen de Turkse cultuur goed gezorgd wordt voor ouders terwijl in Nederland de ouderen vaak in een zorgcentrum terecht komen.*

> *Mevrouw vertelt dat de Molukse gemeenschap terug kan vallen op een sociale structuur van zorg waar ouderen eerst worden geholpen door kinderen/familie, hierna van de kring die hier omheen staat en daarna van professionals buiten de gemeenschap.*

> *Vaak wordt de hulp binnen de eigen familie of gemeenschap gegeven, pas als het daar niet meer lukt zullen de ouderen hulp van buitenaf vragen. Obstakels in het aanvragen van hulp zijn schaamte en verschillende gewoontes. Een van de aandachtspunten van verzorgenden is om aan te sluiten bij de belevingswereld van deze ouderen.*

> *De 'schaamte' cultuur zorgt er voor dat Molukse ouderen niet gauw zullen aangeven dat het niet goed gaat en dat zij hulp nodig hebben.*

> *De vanzelfsprekendheid dat de zorg door kinderen/familie wordt gedaan is helaas aan verandering onderhevig. Mede omdat in een gezin vaak beide partners werken. Het komt steeds meer voor dat hulp buiten de eigen kring nodig is. Het in 2009 opgerichte Netwerk Molukse Ouderenzorg probeert de kinderen/familie waar nodig/mogelijk hierbij te helpen/begeleiden en daarmee ook een brug te slaan naar de reguliere voorzieningen. Het netwerk bestaat uit vertegenwoordigers van de Molukse stichting, de Molukse Kerk, de Molukse Dagopvang, het Klankbord ondersteuning Molukse mantelzorgers en Molukse vrijwilligers.*

> *De Molukse ouderen maken als het echt niet anders kan, gebruik van de verzorgings- en verpleegtehuizen binnen Barneveld met een christelijke achtergrond (Ruimzicht/Norschoten). Volgens mevrouw is er in deze tehuizen onvoldoende kennis van de Molukse cultuur waardoor de zorg niet altijd aansloot bij de cliënt. Ondanks tips en adviezen om verzorgers/verpleegkundigen een cursus te laten volgen over de Molukse cultuur of omgang met Molukse ouderen is dit tot op heden nog niet gebeurd. De cursus (Zorg aan Molukse*

ouderen) kan gevolgd worden door verzorgenden via het Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers.

Het is voor ouderen van groot belang dat anderen hun taal spreken, want anders lukt het niet om met hen te communiceren. Zo sluiten de Nederlandse instellingen bijvoorbeeld niet aan bij de wensen van de oudere Molukse mensen door de verschillen in taal en cultuur. In Barneveld is er voor hen een eigen dagopvang. En in 2011 zal het eerste Molukse woonzorgcentrum worden geopend.

Mensen in financiële nood

Diverse respondenten benoemen de minima in Barneveld als kwetsbaar. Ze geven tegelijk ook aan dat er al veel voor gedaan wordt via het minimabeleid bij de gemeente. Ze noemen echter ook mensen met meer dan een minimuminkomen, die toch niet rond kunnen komen. Het gaat dus niet alleen om de hoogte van het inkomen en om de beschikbare voorzieningen; mensen kunnen om uiteenlopende redenen in geldproblemen komen.

In de enquêtes wordt door tien personen hun financiële situatie benoemd als belemmering om mee te doen. Dat is geen hoog aantal, omgerekend naar de hele Barneveldse bevolking gaat het toch om ruim zeshonderd mensen die niet voldoende mee kunnen doen specifiek om deze reden. Ook als het gaat om meedoen in de maatschappij geven veel mensen aan dat meedoen aan activiteiten vaak geld kost en het daardoor lastig is om mee te doen.

Ze zullen er wel zijn. Zoals de minima, die zijn er misschien meer dan je denkt, maar niet echt zichtbaar in Barneveld.

Er is aandacht voor mensen die hulp nodig hebben en zij zijn volgens haar in 'beeld' bij de gemeente. Zo levert de gemeente elk jaar de adressen aan van mensen die het niet breed hebben; zij krijgen van de Stichting Kerstpakketten Barneveld een kerstpakket, deze worden rondgebracht door vrijwilligers.

"Minima die het financieel niet redden. Jonge gezinnen vaak, met een minimum inkomen. Maar ook mensen die wel genoeg verdienen maar toch niet rondkomen. Die krijgen budgetbegeleiding. We verwijzen daarvoor bijvoorbeeld door naar de HdS en naar het Wmo-loket. Dat laatste lijkt een goede aanpak van de gemeente". Respondenten zijn positief over de voorzieningen voor schuldhulpverlening.

Bewoners van Barneveld met een middeninkomen die een woning willen huren. In verband met de aanscherping van het toewijzingsbeleid en de Europese regelgeving is het de vraag of deze groep niet tussen 'wal en schip' gaat vallen.

Het minimabeleid van de gemeente zorgt er ook voor dat meerdere mensen/gezinnen met een 'smalle' beurs mee kunnen doen in de samenleving. Er kunnen tegemoetkomingen worden aangevraagd voor bijv. een bibliotheekpas of sportabonnementen.

Tegelijk vragen inwoners zich af of mensen op de hoogte zijn dat ze naar de gemeente kunnen gaan en of mensen zich niet teveel schamen om hiervoor hulp te vragen aan zowel familie, buurtgenoten als gemeente.

Samenvatting kwetsbare groepen in Barneveld

Het streven naar sociale samenhang en leefbaarheid houdt ook in dat er naar gestreefd wordt dat iedere burger aan de samenleving kan participeren. Er zijn echter bepaalde groepen aan te wijzen die om verschillende redenen lastig sociaal en maatschappelijk kunnen participeren in de Barneveldse samenleving. De groepen die meer aandacht zouden kunnen krijgen, zijn: ouderen, mensen met een beperking en allochtonen. Ook mensen die niet kerkelijk zijn ervaren in Barneveld vaak dat ze niet goed mee kunnen doen. Diverse respondenten noemen tenslotte jongeren als groep die voortdurend aandacht moet krijgen, ook al zijn er op dit moment genoeg activiteiten georganiseerd.

Ouderen worden als de grootste groep kwetsbaren gezien zowel onder als door de respondenten. Niet elke oudere is kwetsbaar maar ze behoren wel tot een groep waarvan het risico op sociale uitsluiting verhoogd is. Gezondheidsklachten zijn dan ook een van de meest genoemde redenen waarom mensen niet goed mee kunnen doen in de maatschappij.

Aandacht moet met name besteed worden aan de kleine groep in Barneveld met een niet-westerse achtergrond. Deze mensen bevinden zich door de negatieve beeldvorming tegenover buitenlanders in een zeer kwetsbare positie. De zorgelijk negatieve houding lijkt vooral gericht te zijn tegen Turken en Marokkanen en niet tegen de grootste groep niet-westerse allochtonen: de Mollukkers. De meeste mensen vinden dat Molukkers goed geïntegreerd zijn ondanks dat ze zich erg afzijdig houden van de samenleving.

Opvallend is ook de relatie tussen de ‘niet-kerkelijken’ en de ‘kerkelijken’. Voor niet-kerkelijke inwoners is het moeilijker om er tussen te komen in de dorpsgemeenschappen. Vooral de grote reformatorische kerken worden gezien als een gesloten gemeenschap die moeilijk meedoet in de samenleving maar wel veel invloed uitoefent omdat ze een meerderheid vormt.

3.3.2 EENZAAMHEID

Gemeente Barneveld heeft als opdrachtgever voor dit onderzoek de specifieke vraag toegevoegd om eenzaamheidsproblematiek in gemeente Barneveld in kaart te brengen. Om dit te doen is in de vragenlijst voor inwoners een vraag opgenomen met elf stellingen. Op basis van deze antwoorden kunnen de respondenten ingedeeld worden in de zogenaamde eenzaamheidsschaal van De Jong-Gierveld.

De eenzaamheidsschaal bestaat uit een score voor sociale eenzaamheid en een score voor emotionele eenzaamheid. Om tot een score te komen worden zes vragen gesteld over emotionele eenzaamheid en vijf vragen over sociale eenzaamheid. Als een respondent op alle vragen over emotionele eenzaamheid positief (scores ‘min of meer’, ‘ja’ en ‘ja!’) heeft geantwoord, heeft hij een maximale score van 6 op de emotionele eenzaamheidsschaal. Ditzelfde principe geldt voor de antwoorden op de sociale eenzaamheidsschaal. Hiervoor geldt een maximale score van 5. De scores op deze aparte schalen zijn weergegeven in tabel 3.19.
Sociale eenzaamheid verwijst naar de mate waarin respondenten inderdaad weinig andere respondenten om zich heen hebben. Emotionele eenzaamheid verwijst naar de mate waarin ze zich zelf eenzaam voelen. Het is mogelijk dat iemand maar weinig mensen om zich heen heeft en zich toch niet eenzaam voelt, of dat iemand zich wel eenzaam voelt ondanks grote

aantallen bezoekers. Toch blijkt dat respondenten die hoog scoren op de sociale eenzaamheidsschaal ook een hoge score hebben op de emotionele eenzaamheidsschaal[11].

Tabel 3.15 Overzicht van somscores op de emotionele (scores 0 tot 6) en sociale eenzaamheidsschaal (scores 0 tot 5), in percentages (n = 773)

score	% met deze score voor emotionele eenzaamheid	% met deze score voor sociale eenzaamheid
0	65	45
1	15	22
2	8	14
3	3	8
4	4	6
5	2	5
6	4	0

De eenzaamheidsschaal is de som van de scores van de emotionele en sociale eenzaamheidsschaal, en heeft een maximale waarde van 11. De percentages van de gebundelde scores zijn in tabel 3.16 weergegeven. Bijna vijf procent van de respondenten in de gemeente Barneveld geeft aan zich behoorlijk eenzaam te voelen (scores sterke en zeer sterke eenzaamheid).

Tabel 3.16 Overzicht van eenzaamheidsscores, in aantallen en percentages (n = 772)

score	n	%
niet eenzaam (0-2)	538	69,7
matige eenzaamheid (3-8)	198	25,6
sterke eenzaamheid (9, 10)	25	3,2
zeer sterke eenzaamheid (11)	11	1,4
Totaal	772	*100*

Verdere analyses laten zien dat de mate van eenzaamheid *niet* verschilt tussen mannen en vrouwen, tussen wel of niet kerkelijk zijn[12] en tussen verschillende leeftijdsklassen[13].
Nadere analyse laat zien waar eenzaamheid wel vaker voorkomt dan elders. In de eerste plaats zijn er significante verschillen gevonden tussen de mate van eenzaamheid en de soort woning waarin respondenten wonen: huurders ervaren vaker eenzaamheid dan mensen die een koopwoning hebben[14]. Ook ervaren respondenten met alleen lagere school of geen opleiding vaker eenzaamheid dan respondenten met een opleiding op HAVO/MBO/VWO niveau en HBO/WO niveau[15]. Hierbij is sprake van een negatieve trend: hoe hoger het

[11] De Jonkheere-Terpstra-toets laat zien dat er sprake is van een positieve trend, *r*= .4 (redelijk sterke correlatie).
[12] Gebruikte statistische toets: Mann-Whitney
[13] Gebruikte statistische toetsen: Kruskall-Wallis en Mann-Whitney
[14] Gebruikte statistische toets: Mann-Whitney
[15] Gebruikte statistische toetsen: Kruskall-Wallis en Mann-Whitney

opleidingsniveau, hoe minder vaak eenzaam[16]. Verder blijken éénpersoons huishoudens vaker eenzaamheid te ervaren dan (echt)paren met of zonder thuiswonende kinderen[17]. Ook respondenten die hebben aangegeven dat ze ervaren soms niet goed mee te kunnen doen in de samenleving (tabel 3.18), hebben vaker gevoelens van eenzaamheid dan anderen[18].
Tenslotte valt op dat mensen die intensieve mantelzorg verlenen vaker eenzaam zijn dan anderen. Hun sociale activiteiten zijn vaak sterk beperkt geraakt door de voortdurende zorgtaak die ze hebben. Mensen die lichte mantelzorg verlenen zijn juist minder vaak eenzaam. Mogelijk zijn dit juist mensen die actief in het leven staan, veel sociale contacten hebben, en als onderdeel van dit sociale leven ook lichte mantelzorgtaken op zich nemen; de zorg die zij verlenen beperkt hun sociale leven niet of nauwelijks, of is mogelijk zelfs verrijkend daarvoor. De verschillen zijn gekwantificeerd in tabel 3.17.

Tabel 3.17 Gemiddelde eenzaamheidsscores voor diverse achtergrondkenmerken (n = 772)

Achtergrondkenmerk	Niet eenzaam (score 0-2)	Matig eenzaam (score 3 – 8)	Sterk eenzaam (score 9, 10)	Zeer sterk eenzaam (score 11)
Woning				
- Koopwoning	73,7	23,3	2,1	1,0
- Huurwoning	57,9	32,8	6,7	2,6
Samenstelling huishouden				
- 1 persoon	58,1	33,7	7,0	1,2
- Overig	71,1	24,6	2,8	1,5
Opleiding				
- Geen of alleen basisschool	49,1	43,6	5,5	1,8
- Hogere opleiding	71,3	24,3	3,1	1,4
Mantelzorgers				
- Geen mantelzorg	66,6	29,7	2,8	0,9
- Lichte mantelzorg	75,8	19,2	3,0	1,9
- Intensieve mantelzorg	69,2	23,1	3,8	0,0
- Zeer intensieve mantelzorg	58,6	31,0	10,3	0,0
Ervaart sociale uitsluiting?				
- Ja	38,1	44,8	10,5	6,7
	74,7	22,6	2,1	0,6
Alle respondenten	*69,7*	*25,6*	*3,2*	*1,4*

Ook zijn er verschillen per wijkplatformgebied aan te wijzen (tabel 3.18).

Tabel 3.18 Gemiddelde eenzaamheidsscores per wijkplatformgebied (n = 772)

Wijkplatformgebied	niet eenzaam (score 0-2)	matig eenzaam (score 3 – 8)	(zeer) sterk eenzaam (score 9 - 11)	n
Barneveld, Norschoten	77,6	20,9	1,5	67
Barneveld, Centrum	70,8	23,1	6,2	65
Barneveld, Zuid III	71,4	22,4	6,1	49
Barneveld, Zuid II	72,1	25,6	2,3	43
Barneveld, De Burgt	67,3	24,5	8,2	49
Barneveld, De Lors	60,0	40,0	0,0	35
Barneveld, Oldenbarneveld	58,8	35,3	5,9	34

[16] Gebruikte statistische toets: Jonkheere-Terpstra, r = -.15 (zwakke correlatie))
[17] Gebruikte statistische toetsen: Kruskall-Wallis en Mann-Whitney
[18] Gebruikte statistische toets: Mann-Whitney

Wijkplatformgebied	niet eenzaam (score 0-2)	matig eenzaam (score 3 – 8)	(zeer) sterk eenzaam (score 9 - 11)	n
Garderen	68,3	29,3	2,4	41
De Glind	75,0	17,9	7,1	28
Kootwijk	62,9	28,6	8,6	35
Stroe	65,0	35,0	0,0	20
Voorthuizen, Wheem-De Maat	63,0	33,3	3,7	54
Voorthuizen, Hamburgerstraat e.o.	73,7	15,8	10,5	38
Voorthuizen, Centrum	76,9	17,9	5,1	39
Voorthuizen, Zuid	70,3	24,3	5,4	37
Zwartebroek/Terschuur	75,8	21,2	3,0	33
Alle respondenten	69,7	25,6	4,6	772

Een aantal van de wijkplatformgebieden valt op door opvallend hoge eenzaamheidscores: in Barneveld de wijken Oldenbarneveld en De Lors, in Voorthuizen de wijk Wheem de Maat en van de andere kernen Kootwijk en Stroe. Opvallend in positieve zin zijn de wijken Barneveld Norschoten, Voorthuizen Centrum en de kernen De Glind, Zwartebroek en Terschuur. De afwijkingen van het gemiddelde zijn echter in beide gevallen (uitschieters naar boven en naar beneden) niet heel groot te noemen.

Zowel professionele hulpverleners als wijkorganisaties en kerken zien het als hun taak iets te doen om eenzaamheid tegen te gaan. Diverse initiatieven worden beschreven in de interviews:

> *In het wijkplatform Barneveld Centrum is een werkgroep "Sociaal samenleven" gevormd om eenzaamheid onder Barnevelders in het centrum tegen te gaan en onderlinge betrokkenheid en hulp aan elkaar te bevorderen. De werkgroep heeft het idee elke straat zelf verantwoordelijk te laten zijn voor haar eigen mensen/buren.*

> *Respondent vertelt dat hij in december een anti-eenzaamheid campagne heeft opgezet. De uitnodigingen zijn op diverse plekken verspreid. O.a. HDS (Hervormd Diaconale Stichting /welzijnsorganisatie), vrijwilligerscentrale, kerken, verzorgingstehuizen en vluchtelingenwerk. Er heeft in totaal één persoon zich opgegeven en zes mensen/gezinnen boden een plek aan om iemand te ontvangen. Een goed initiatief maar de drempel was te hoog. De persoon die zich had aangemeld is goed opgevangen en heeft nog intensieve contacten met het gastgezin.*

Bovenstaande resultaten zijn besproken in een themabijeenkomst op 2 september in de bibliotheek in Barneveld. Aanwezig waren vertegenwoordigers van ouderenorganisaties (PCOB Barneveld, PCOB Voorthuizen, KBO), diaconiën van drie kerken (Hervormde gemeente, Gereformeerd vrijgemaakt, Katholiek) en een lid van de Wmo-adviesraad.
In de eerste plaats viel het de deelnemers tegen hoe hoog het percentage eenzame inwoners was. Het was hoger dan ze op grond van hun dagelijkse ervaring hadden verwacht. Hierdoor realiseerden zij zich dat ze eenzame mensen niet altijd automatisch tegenkomen; eenzame mensen hebben vaak weinig contacten en activiteiten en zijn juist niet actief in organisaties en sociale netwerken:

> *"Dat is onnoemelijk veel. Het zijn niet de groepen die je gewend bent overal tegen te komen. Juist de mensen die je niet tegenkomt, daar zou het echte probleem zitten."*

> *"Ik vind de percentages groter dan ik dacht. Ik had het strakker binnen groepen ingedeeld, binnen ouderen dacht ik is het een groot probleem. Ik vind het heel confronterend. Zeker in een gemeenschap waar veel mensen kerkelijk betrokken zijn. In zo'n gemeenschap zou het minder aanwezig moeten zijn."*

De hoge cijfers droegen bij aan het gevoel vanr urgentie om daadwerkelijk eenzaamheid aan te pakken. De organisaties hebben om dat nog beter te kunnen doen wel behoefte aan hulp bij het (zelf leren) signaleren van eenzaamheid. Want eenzaam zijn is niet iets waar mensen mee te koop lopen, en het is daarom moeilijk te onderkennen. Dit kan ook een oorzaak zijn dat de organisatie maar een klein deel van de werkelijk eenzame mensen bereiken. De behoefte aan hulp bij de signalering wordt gedeeld door alle bij de themabijeenkomst aanwezige partijen. In een onderzoek naar eenzaamheid onder ouderen door de Seniorenraad (2006) op basis van enquêtes onder organisaties is ook aanbevolen om meer aan deskundigheidsbevordering te werken zodat organisaties en vrijwilligers beter eenzaamheid kunnen signaleren en erop inspelen.

Samenvatting eenzaamheid in gemeente Barneveld

Er zijn meer mensen in Barneveld eenzaam dan de meeste organisaties aannemen. Bijna een derde van de inwoners ervaart in enige mate eenzaamheid. Vijf procent ervaart sterke of zeer sterke eenzaamheid. Eenzaamheid komt even vaak voor onder jongere als onder oudere inwoners, en even vaak onder kerkelijke als onder niet-kerkelijke inwoners. Eenzaamheid komt wel vaker voor onder alleenstaanden, mensen in huurwoningen en lager opgeleiden. Ook mensen die intensief mantelzorg verlenen zijn vaker eenzaam dan anderen; mensen die lichte mantelzorg verlenen zijn juist minder vaak eenzaam.
Diverse organisaties ondernemen actie om eenzaamheid tegen te gaan. Zowel ouderenorganisaties als kerken en bijvoorbeeld ook de bibliotheek en een wijkorganisatie willen graag eenzame mensen aandacht en activiteiten bieden. Wel zouden ze graag hulp willen bij het (zelf leren) signaleren van eenzaamheid.

3.3.3 WAT BURGERS DOEN OM PARTICIPATIE MOGELIJK TE MAKEN

In paragraaf 3.3.1 zijn al verschillende suggesties van respondenten weergegeven over wat de gemeente of andere maatschappelijke organisaties zouden kunnen doen om de participatie van deze groepen te bevorderen.

Aangezien de Wmo een wet is die het zelfzorgend vermogen van de samenleving wil aanboren, is het ook van belang om na te gaan wat burgers zelf willen en kunnen doen om de participatie van kwetsbare groepen mogelijk te maken. Daarom vroegen we welke activiteiten burgers ondernemen voor kwetsbare groepen. Tabel 3.19 geeft aan wat de uitkomsten zijn op de vraag wat burgers doen om de participatie van kwetsbare groepen mogelijk te maken.
Op de vraag wat respondenten zelf doen om het voor de verschillende kwetsbare mensen in de straat, buurt of wijk in Barneveld mogelijke maken dat ze meedoen, worden heel diverse antwoorden gegeven. (tabel 3.19)

Tabel 3.19 Antwoord op de vraag wat respondenten zelf ondernemen richting kwetsbare groepen (n = 777)

activiteit	n	%
Ik doe vrijwilligerswerk bij een van de kwetsbare groepen	108	14
Ik maak een praatje op straat met mensen uit kwetsbare groepen	264	34
Ik lever een bijdrage in de vorm van geld waarmee ik plaatselijke projecten gericht op deze groepen ondersteun	128	17
Ik ga op bezoek om te polsen wat ik kan doen	83	11
Ik vraag of ze mee gaan wanneer ik zelf naar een geschikte activiteit of voorziening ga	55	7
Ik stimuleer ze om aan activiteiten mee te doen of geschikte organisaties of voorzieningen te bezoeken	79	10
Ik schakel anderen (bijvoorbeeld hulpverleners, opbouwwerkers) in om deze mensen meer actief te krijgen	40	5
Ik nodig ze uit voor een bakje koffie bij mij thuis	129	17
Ik doe hier niet iets aan	270	35
Anders	63	8
Totaal antwoorden*	1219	157

)* het totale aantal en percentage wijken af van n en van 100%, omdat respondenten meer dan 1 antwoord mochten geven

Ruim een derde van de respondenten maakt op straat een praatje. Ruim de helft van de respondenten zet zich actiever in door ze uit te nodigen, op bezoek te gaan of ze mee te nemen naar activiteiten. Een deel hiervan doet vrijwilligerswerk.
Andere voorbeelden van hulp blijkt uit de antwoordcategorie ‘anders nl. …’ Mensen geven aan dat ze ‘gewoon’ in de winkels, bibliotheek enzo staan te kletsen, “wat me het gevoel geeft dat iedereen elkaar kent in Barneveld, zo kun je meeleven en een luisterend oor bieden.” Mensen schrijven kaartjes ter bemoediging, anderen nodigen mensen uit voor een buurtborrel. Anderen zijn actief als vrijwilliger of als hulpverlener voor Alleenstaande Minderjarige Asielzoeker die naar Nederland zijn gekomen of bij mensen die met hun verslaving leren om te gaan bij AA. Er is aandacht voor huwelijksrelaties, administratiezaken, vervoer voor ouderen, anderen doen vrijwilligerswerk bij een zorgboerderij.

Ruim een derde van de respondenten geeft aan niets te doen om de participatie van kwetsbare groepen te vergroten (tabel 3.19). Het onderzoek geeft zicht op de uiteenlopende redenen voor het niet mee willen werken aan de participatie van kwetsbare mensen in hun omgeving. De meest opgegeven reden voor het niets doen is dat de mensen de kwetsbare persoon of groep in hun buurt of straat niet kennen en dus ook niet weten wat de hulpvraag is (tabel 3.20).

“Omdat ik op het platteland woon en het hier niet aan de orde is.”

“Ik heb niet het idee dat hier mensen erg kwetsbaar zijn.”

“Er wonen bij mijn weten geen mensen uit kwetsbare groepen in mijn buurt.”

‘Ze wonen hier niet, niet in mijn buurt of straat’ is een vaak gebruikte reden. Mensen zijn niet op de hoogte van de problematiek van mensen in hun omgeving. Daarnaast geven mensen aan dat ze (momenteel) druk zijn met hun werk, gezin en overige sociale contacten.

Tabel 3.20 Redenen dat men zich NIET inzet voor kwetsbare groepen (n = 206)*)

Reden	n	%
Ik weet niet wie kwetsbaar is en wat hulpvraag is	88	40
Ik heb er geen tijd voor	59	27
Door eigen beperkingen niet mogelijk (leeftijd, ziekte)	26	12
Ik heb er geen behoefte aan	27	12
Ik zet me op andere manier in	16	7
Ik woon hier nog maar net	5	2
Totaal	*221*	*100*

*) Respondenten konden meer dan één antwoord geven. De vraag is open gesteld, voor de analyse zijn de antwoorden van de respondenten in categorieën ondergebracht. Sommigen vulden op deze manier meerdere antwoorden in, met een totaal van 221 antwoorden door 206 mensen.

Uit de interviews blijken vele initiatieven om om te zien naar de kwetsbare mens.

Voor eenzamen:

> *In het wijkplatform Barneveld-centrum is een werkgroep "Sociaal samenleven" gevormd om eenzaamheid onder Barnevelders in het centrum tegen te gaan en onderlinge betrokkenheid en hulp aan elkaar te bevorderen. De werkgroep heeft het idee elke straat zelf verantwoordelijk te laten zijn voor haar eigen mensen/ buren.*
>
> *Op eigen initiatief is een actie ontwikkeld om eenzaamheid in de maand december tegen te gaan. Zo heeft hij in december 2009 een oproep gedaan om zich te melden als iemand bezoek wilde tijdens de feestdagen.*

Voor ouderen:

> *Aan de Columbusstraat wordt maandelijks de 'Open Eettafel' gehouden voor Molukse ouderen, waarbij ook Nederlandse ouderen deelnemen. Een initiatief om samen met andere Barneveldse ouderen (Moluks) te eten. Er vindt weinig communicatie tussen de ouderen onderling (NL-MLK) plaats en het contact blijft daardoor oppervlakkig.*
>
> *De Gereformeerd Vrijgemaakte kerk heeft een 'zorgcommissie' in het leven geroepen die ouderen in verpleeg- en verzorgingshuizen bezoekt.*

Voor allochtonen:

> *Je maakt je dus vooral zorgen over jeugd die discrimineert of vooroordelen heeft. Wie of wat zou voor een oplossing kunnen zorgen? "De eerste verantwoordelijkheid voor oplossingen ligt bij de ouders en pleegouders, niet bij een overheid. En binnen een sportvereniging zeg je er wel eens iets over."*
>
> *Eind 2009 is de taalcursus bij het buurthuis 'Bronveld' gestopt en overgeheveld naar het A-12 ROC. De docent is op vrijwillige basis met deze 'vaste' groep verder gegaan in het buurthuis en geeft nu aan hen een kookcursus. De drempel naar het ROC is te hoog voor deze groep.*

Voor jongeren:

> *Er zijn ook veel ouderen die erg betrokken zijn bij jongeren. Bijvoorbeeld een oudere meneer uit de buurt die de kerstspullen die hij over heeft altijd even hier komt brengen. Er zijn ouders die in de sport en spel bus rijden. Er zijn er die in de verenigingen helpen. De sport&spelkast in de gebouwen in de buitengebieden worden soms ook door vrijwilligers beheerd. Het contact met ouderen wordt ook opgezocht. Bijvoorbeeld bij de meidenbuurtendagen dan heb je de contacten in de buitendorpen nodig. Er zijn zo'n honderd vrijwilligers actief rond het jongerenwerk. Alleen al zo'n veertig zijn actief in de Villa. De activiteiten verschillen natuurlijk per vrijwilliger, de één schenkt af en toe drinken, de ander zit hier iedere dag. Maar het zijn allemaal vrijwilligers! De bereidheid is er wel!*

Het zijn een aantal voorbeelden, er zijn er zo vele. Wat hieruit blijkt is dat mensen en organisaties zich inzetten voor de kwetsbare mens.

Samenvatting: wat burgers doen om participatie te bevorderen

In de Wmo worden ook burgers opgeroepen om voor elkaar klaar te staan en elkaar te helpen zodat iedereen kan meedoen. Ruim een derde van de respondenten maakt op straat een praatje met iemand die tot een kwetsbare groep behoort. Ruim de helft van de respondenten zet zich actiever in door ze uit te nodigen, op bezoek te gaan of ze mee te nemen naar activiteiten. Een deel hiervan doet vrijwilligerswerk.

Uit de interviews blijken vele initiatieven waaruit blijkt dat er wordt omgezien naar de kwetsbare mens; eenzamen worden bezocht, ouderen krijgen een bezoekje in het verzorgingstehuis, het wijkplatform houdt zich niet alleen bezig met leefbaarheidvraagstukken maar ook met sociaal samenleven; jongerenwerk wordt ondersteund door vele vrijwilligers en ouderen; taallessen worden gegeven en er worden opmerkingen gemaakt bij discriminerende opmerkingen.

Er gebeurt dus veel. Ruim één derde van de respondenten geeft aan niets te doen om de participatie van kwetsbare groepen te vergroten. Mensen geven aan dat ze (momenteel) druk zijn met hun werk, gezin en overige sociale contacten. Maar de meest opgegeven reden voor het niets doen is dat de mensen de kwetsbare persoon of groep in hun buurt of straat niet kennen en dus ook niet weten wat de hulpvraag is.

3.4 Welk sociaal en moreel kapitaal is aanwezig in Barneveld?

Voor de gemeente Barneveld is in kaart gebracht welke vormen van sociaal en moreel kapitaal er in de gemeente aanwezig zijn (3.4.1 en 3.4.2). Ook is samengevat welke 'krachtbronnen' zichtbaar worden in dit onderzoek.

3.4.1 Sociaal kapitaal: veel bonding en ook bridging aanwezig, maar beiden niet voldoende

Om zicht te krijgen op het gemeenschapsleven in de gemeente Barneveld is er uitgebreid gevraagd naar welke verbanden, instellingen en organisaties er actief zijn in de buurt, wijk en voor Barneveld als geheel. Daarbij is er zowel doorgevraagd naar private (gezin, familie) als publieke verbanden (maatschappelijke organisaties). In de uitwerking van de deelvragen over sociale samenhang (paragraaf 3.3) is al het één en ander gezegd over welke maatschappelijke en sociale netwerken er in Barneveld zijn, hoe deze zich georganiseerd hebben en wat mensen in deze netwerken voor elkaar betekenen.

Als de begrippen *bonding* en *bridging* (zie hoofdstuk 1) worden toegepast op de Barneveldse situatie, dan valt in de eerste plaats op dat er veel groepen zijn met een stevige interne betrokkenheid. Wie deel uitmaakt van een dergelijk familieverband, etnische of geloofsgemeenschap, kan rekenen op veel contacten en hulp wanneer hij het nodig heeft. Mensen die kerkelijk betrokken zijn en mensen die actief zijn in organisaties of verenigingen, hebben relatief veel contacten en zijn positiever over de sociale samenhang en de leefbaarheid dan mensen die dat niet zijn. Er is dus zeker sprake van *bonding*.
Er zijn ook diverse open netwerken, met name vrijwilligersorganisaties, waarin mensen zich inzetten voor elkaar en voor de lokale samenleving. Ook worden enkele kerken genoemd die af en toe een helpende hand bieden aan mensen in nood. Bovendien is er een grote bereidheid van mensen om hun buren te helpen. Dat heeft vooral betrekking op praktische hulp. Er is dus ook *bridging* aanwezig.

Er is dus sprake van zowel *bonding* als *bridging* is in gemeente Barneveld. Toch voorkomt dat niet dat mensen buiten de boot vallen. Onder kerkelijke inwoners komt bijvoorbeeld net zo vaak eenzaamheid voor als onder andere inwoners. De onderlinge betrokkenheid binnen de kerkelijke kring (*bonding*) heeft dus niet minder eenzaamheid tot gevolg. Ook de *bridging* die hierboven wordt beschreven is niet voldoende om te voorkomen dat er veel mensen zijn die zich buitengesloten voelen. Op allerlei open vragen in de enquête uiten respondenten hun frustratie over het buitensluitende effect van geloofsgemeenschappen. Opvallend is ook dat de onderlinge intolerantie tussen gelovige en niet-gelovige inwoners de tweede oorzaak (na lichamelijke beperking) is dat sommige mensen niet goed mee kunnen doen in de samenleving (zie paragraaf 3.3). Dat speelt bijvoorbeeld in buurgemeente Putten, waar eenzelfde onderzoek gedaan is, veel minder een rol. Tenslotte zeggen inwoners van gemeente Barneveld vaker dan gemiddeld in Nederland dat mensen elkaar in hun buurt nauwelijks kennen.

3.4.2 MOREEL KAPITAAL

Moreel kapitaal is in kaart gebracht aan de hand van de bereidheid voor elkaar te zorgen en hulp te verlenen, en aan de hand van de heersende opvattingen over 'goed samenleven'.

Veel bereidheid voor elkaar te zorgen en hulp te verlenen

Inwoners van gemeente Barneveld verlenen elkaar verschillende vormen van informele ondersteuning, zo bleek al uit de beantwoording van voorgaande deelvragen. Met name buren, familieleden en vrienden helpen elkaar. Aan inwoners zijn in de enquête - naast concrete vragen over hulp en ondersteuning die verleend worden - vragen voorgelegd die inzicht geven in de bereidheid tot het geven van hulp en of deze hulp al dan niet wederkerig dient te zijn. Deze vragen geven zicht op het moreel kapitaal in de Barneveldse samenleving (tabel 3.21).

Uit deze tabel blijkt dat veel mensen, ongeveer zeventig procent, wel eens hulp krijgt van buren, en een iets groter percentage ook wel gevraagd wordt te helpen. Veel mensen verwachten wel dat als ze helpen, buren ook wel iets terugdoen. Maar ook als dat niet het geval is, helpen ze graag. De wederkerigheid is dus niet helemaal in een regel te vangen: het zou wel fijn zijn als er iets tegenover staat, maar het is niet noodzakelijk. Regels zijn er sowieso nauwelijks voor de onderlinge omgang tussen buren; de meeste mensen geven aan dat er geen afspraken of regels over zijn.

Tabel 3.21 Antwoord op stellingen over aandacht, hulp en zorg tussen buren (n = 791) in percentages)*

Stelling *(nummering correspondeert met vragenlijst)*	**oneens**	**gedeeltelijk oneens**	**niet eens niet oneens**	**gedeeltelijk eens**	**eens**
12.1 als ik iets voor mijn buren doe, verwacht ik dat zij ook wel eens wat voor mij doen	31	14	22	24	9
12.2 buren vragen me wel eens ergens bij te helpen	9	6	12	27	46
12.3 ik vraag zelf wel eens hulp aan mijn buren	14	9	12	25	41
12.4 we hebben in mijn buurt afspraken of regels over hoe we met elkaar om willen gaan	57	10	22	7	4
12.5 ik maak met mijn buren op straat een praatje	2	3	5	23	68
12.6 ik help mijn buren, ook als ik er niets voor terug krijg	4	1	6	17	73
12.7 het is fijn als buren iets voor me doen, maar ze moeten niets terugverwachten	49	14	19	10	10
12.8 buren vinden bij mij een luisterend oor voor privé-problemen	12	8	23	25	31

)* door afrondingen kan de som van de percentages afwijken van 100

Moreel kapitaal: opvattingen over 'goed samenleven'

Een andere vraag geeft nog iets meer inzicht in het morele kapitaal van de inwoners van gemeente Barneveld. Aan hen werd in de enquête gevraagd een ideaalbeeld te schetsen

over hoe mensen met elkaar zouden moeten samenleven. De reacties die gegeven werden, geven een beeld van de normen die mensen zelf hanteren voor ‘goed samenleven’.

Hieronder volgt in tabel 3.22 een overzicht meest gegeven antwoorden (top tien) op de vraag ‘Hoe ziet een goede zorgzame samenleving eruit’. In de 791 ingevulde enquêtes hebben 735 mensen bruikbare antwoorden gegeven op deze open vraag (niet bruikbaar waren bijvoorbeeld ‘weet ik niet’ en ontbrekende antwoorden). Omdat sommige mensen antwoorden geven die in meerdere antwoordcategoriën passen, komt het totaal van de gegeven antwoorden hoger uit dan 735. Alle antwoorden die minstens tien keer gegeven zijn, zijn hieronder weergegeven.

Tabel 3.22 Antwoorden **inwoners: ‘Hoe ziet een goede zorgzame samenleving eruit?’ (n = 761)**

Aantal	Antwoorden per thema
277 x	Respect voor elkaar en elkaars spullen, rekening houden met elkaar, ieder in zijn waarde laten
207 x	Verdraagzaamheid, anderen behandelen zoals je zelf behandeld wilt worden, vrij laten, geduld
179 x	Aandacht, luisteren, interesse tonen, omzien naar elkaar
170 x	Elkaar helpen, klaar staan voor elkaar, opkomen voor elkaar
148 x	Vriendelijkheid, goed met elkaar omgaan, eerlijk zijn, normen en waarden
57 x	Rol van geloofsovertuiging in de samenleving
34 x	Integratie, geen discriminatie
25 x	Eigen verantwoordelijkheid nemen
24 x	Open communicatie
23 x	Geen overlast (hondenpoep, zwerfafval, geluidsoverlast)
19 x	Aandacht voor zwakkeren (minima, mensen met beperking)
19 x	Gezamenlijke activiteiten, iets doen, vrijwillige inzet
16 x	Minder agressie en conflicten
14 x	Goede zorgvoorzieningen
11 x	Vertrouwen, trouw
11 x	Goede omgang tussen jong en oud; respect van jongeren voor ouderen

De eerste vijf thema’s betreffen algemene uitspraken over hoe mensen goed met elkaar om zouden moeten gaan. Deze thema’s werden ook in andere onderzochte gemeenten het vaakst genoemd. Het vijfde en zesde thema betreft uitspraken die vaak heel negatief geformuleerd zijn en een bepaalde frustratie laten zien van de respondent over de situatie zoals hij die ervaart in zijn woonplaats. Veel respondenten geven aan zich zeer te ergeren aan de onderlinge verhoudingen tussen kerkelijke en niet-kerkelijke inwoners, vooral de veroordeling die niet-kerkelijke inwoners voelen van kerkelijke inwoners.

> *“Elkaar in hun waarde laten en niet veroordelen. Wij wonen in een gelovig dorp. Dat betekent dat wij (die niet naar de kerk gaan) niet op zondag de was ophangen of de auto wassen. Andersom worden wij snel veroordeeld.”*
>
> *“Leven en laten leven. Elkaar respecteren ook als je niet naar de kerk gaat en als vrouw een broek draagt, dat laat hier nogal eens te wensen over!”*
>
> *“Elkaar in de waarde laten, niet altijd maar discussies over het geloof, je kunt de krant niet open slaan of het geloof wordt er weer in vermeld. Het valt mij op dat de zwaar gelovigen zeer regelmatig commentaar hebben op minder gelovigen.”*
>
> *“Respectvol. Ik word heel raar aangekeken als ik met mijn voetbaltas op zondag naar het voetbalveld ga. Ik kijk hun toch ook niet raar aan als hun naar de kerk gaan.”*
>
> *“Respecteer elkaar zonder te oordelen/veroordelen. Laat anderen niet onder jouw zogenaamde godsdienstregels en achterhaalde gezinsstructuren lijden. Geef iedereen de ruimte die hem of haar als individu toekomt. Wil je op zondag sporten, feesten, de was ophangen, dan moet dat kunnen.”*

“De mensen van de zware kerken doen op zondag alsof je niet bestaat. Groeten is er niet bij. Voelt niet fijn.”

“Gelovige mensen moeten zich ook gewoon gedragen, want zij zijn niets beter dan niet-gelovigen.”

“Respect voor elkaar hebben. ook voor elkaars geloof. Ik schrik als ik de Barneveldse krant online lees. de reacties van mensen op refo's of SGP. het wordt steeds harder en minder tolerant, soms zelfs discriminerend.”

Andere antwoorden in dit thema zijn herkenbaar afkomstig van mensen die zelf kerkelijk of gelovig zijn. Zij geven aan dat ze het liefst een samenleving zouden zien die volgens bijbelse normen is ingericht, of ze geven een bijbeltekst als beschrijving van een goede samenleving:

“Heb uw naaste lief als uzelf.”

“Als we allemaal zouden voldoen aan het eerste en tweede gebod dan geloof ik dat de wereld er een stuk beter uit zou zien.”

“Als iedereen een waarlijk Christen zou zijn zou het een perfecte samenleving zijn, maar dat is helaas pas in de hemel.”

“God liefhebben boven alles en je naaste als jezelf”

“Minder egoistisch. “Zoek het goede voor de ander”.”

“Als wij ons richten naar Gods woord en de wetten die Hij ons uit liefde heeft gegeven hebben we een goede zorgzame samenleving, ondanks dat we nog op deze oude aarde leven.”

“Liefdevol zijn voor elkaar. Zoals Christus ons lief heeft.”

Ook over de integratie van ‘nieuwe Nederlanders’ in de samenleving worden veel opmerkingen gemaakt in de beschrijving van hoe een goede samenleving eruit ziet. Soms zijn dat uitspraken over integratie in positieve zin:

“Iedereen moet elkaar respekteren zo hij is, geen probleem hebben met kleur en afkomst”

“Er zijn voor elkaar, nieuwkomers er bij betrekken, zowel door de bewoners als ook openstelling door nieuwe bewoners.”

“Wat voor elkaar over hebben en niet discrimineren op huidskleur en geloof.”

“Wijken waar alle verschillende culturen zijn verenigd. Mogelijkheid voor een ieder lid te zijn van verenigingen e.d.”

“Normaal met elkaar omgaan, hoe die persoon er ook uitziet (denk aan buitenlandse mensen die in Barneveld soms nogal snel gediscrimineerd worden) en respect voor elkaar hebben, tenzij er iets is voorgevallen waardoor iemand geen respect verdient.”

Anderen geven aan dat ze graag integratie willen, maar dat dat vooral betekent dat nieuwkomers zich moeten aanpassen:

“Verdraagzaamheid, maar ik vind wel dat mensen van elders zich aan onze regels moeten houden.”

“Sociaal, maar niet ten koste van alles. Ik heb bijvoorbeeld niets tegen buitenlanders maar ze moeten wel goed intregeren. Mogen best hun geloof betuigen maar anders denkenden ook vrij laten.”

“Elkaar te respecteren, en je eigen aan te passen aan de cultuur waar je in leeft.”

"Integratie hoort de bestaande situatie niet te veranderen."

"Gewoon normaal en zich aanpassen aan dingen zoals 't hoort en niet een eigen zin gaan."

Sommige uitspraken in dit thema laten zien dat de respondent een afkeer heeft van nieuwkomers en hen de schuld geeft van een minder goede sfeer in zijn buurt, en af en toe is het antwoord ronduit discriminerend:

"Alle culturen bij elkaar in de wijk maar niet teveel 'medelanders' op één plek zoals bij ons in de buurt het geval is. Je merkt dan duidelijk dat de Nederlanders buitengesloten worden en daar krijg je geen gezellige buurt van."

"Leven en laten leven, (zoals het vroeger tussen de echte Garderenen ging), elkaar niet zo dwars zitten als in deze buurt is gebeurd met alle importmensen."

"Blanke samenleving."

3.4.3 KRACHTBRONNEN IN GEMEENTE BARNEVELD

In dit onderzoek is ook gezocht naar de mogelijkheden om sociaal en moreel kapitaal te vergroten. Dat is gedaan door te zoeken naar 'krachtbronnen': mensen, groepen mensen of organisaties met veel sociaal en moreel kapitaal, waar een positief effect van uitgaat en die mensen stimuleren iets voor elkaar en voor de samenleving te betekenen. Dergelijke krachtbronnen kunnen worden aangeboord om de sociale kwaliteit te versterken.

Concrete krachtbronnen volgens respondenten

Om te bepalen wat krachtbronnen zijn in gemeente Barneveld, is in de interviews gevraagd wie volgens de respondenten een belangrijke bijdrage heeft aan de sociale samenhang en leefbaarheid. Het vaakst genoemd werden kerken, sportverenigingen, jongerenwerk, wijkplatforms, de vrijwilligerscentrale, de HdS, ondernemers (winkeliersverenigingen, horeca), maar ook individuele bewoners. Zij zijn de vrijwilligers die de verenigingen en andere activiteiten mogelijk maken. Veel samenbindende activiteiten zoals buurtfeesten leunen op het initiatief van één of enkele enthousiaste bewoners.

Bijna alle organisaties die de enquête invulden, zijn ervan overtuigd dat ze ook zelf een bijdrage leveren aan de samenleving (tabel 3.23).

Tabel 3.23 Bijdrage organisaties aan sociale samenhang (n = 62)

Draagt uw organisatie bij aan sociale samenhang?	n	%
nee	4	6,5
ja	58	93,5
totaal	*62*	*100,0*

Van sommige organisaties wordt de maatschappelijke bijdrage echter hoger gewaardeerd dan van anderen. Dat blijkt uit de vraag aan inwoners in de vragenlijst: "Welke groep of organisatie doet zoveel voor u buurt, wijk of dorp, dat u deze in het zonnetje zou willen zetten?" De antwoorden op deze vraag zijn samengevat in tabel 3.24.

Tabel 3.24. Top 10 **inwoners: wie mag in het zonnetje? (totaal aantal antwoorden: 375)**

Aantal	Wie mag volgens u in het zonnetje worden gezet?
42 x	verenigingen voor plaatselijk belang
34 x	sportverenigingen
32 x	vrijwilligers (algemeen)
30 x	zorgorganisaties
26 x	kerken/diaconiën
23 x	wijkplatforms
21 x	oranjeverenigingen
18 x	Stichting Terbroek
14 x	ouderenorganisaties (waarvan 9 x SWO)
11 x	Floralia Voorthuizen

Bijna alle organisaties die in de top tien genoemd worden, zijn burgerorganisaties, dus geen commerciële partijen of overheidsinstellingen; alleen zorgorganisaties vormen daarop een uitzondering. Het sociale kapitaal van de *civil society*– het niet-overheids en niet-marktdeel van de samenleving – wordt dus in gemeente Barneveld een belangrijke rol toegedicht in de sociale samenhang en leefbaarheid.

Burgerorganisaties en individuele burgers worden door de organisaties in Barneveld ook gezien als de eerstverantwoordelijken voor de sociale kwaliteit. In tabel 3.25 is het antwoord samengevat op de enquêtevraag wie eigenlijk verantwoordelijk is voor de sociale kwaliteit.

De meeste respondenten (91%) vinden dat individuele bewoners vooral zelf verantwoordelijk zijn voor hun onderlinge betrokkenheid. Opvallend is het hoge percentage respondenten dat daarnaast ook andere partijen aanwijst die hier verantwoordelijk voor zijn: burgerorganisaties (75%), overheid (58%) en professionele organisaties (49%). De inwoners van Barneveld lijken het dus op prijs te stellen als ook andere partijen zich bemoeien met de manier waarop ze onderling met elkaar omgaan. Individuele bewoners en burgers zijn *primair* verantwoordelijk, maar niet de *enige* verantwoordelijken.

Tabel 3.25 Antwoorden op de vraag wie verantwoordelijk is voor het bevorderen van de sociale kwaliteit (n = 57) in percentages

Wie is verantwoordelijk vooor …	1*	2*	3*	4*	5*
12.1 onderlinge betrokkenheid tussen bewoners	58	12	49	75	91
12.2 betrokkenheid tussen mensen en professionele organisaties	70	18	86	46	42
12.3 betrokkenheid tussen mensen en burgerorganisaties	54	11	26	91	77
Totaal aantal bevestigende antwoorden	61	14	54	71	70
Totaal aantal ontkennende antwoorden	39	86	46	29	30
Totaal aantal antwoorden	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*

* 1. overheid, 2. commerciële partijen, 3. professionele organisaties, 4. burgerorganisaties, 5. individuele burgers en gezinnen

Samenvatting sociaal en moreel kapitaal in Barneveld

In gemeente Barneveld is zowel *bonding* (samenbindend sociaal kapitaal) als *bridging* (overbruggend sociaal kapitaal) aanwezig. Het is echter niet genoeg om te voorkomen dat er mensen eenzaam zijn – ook bijvoorbeeld binnen kerkelijke gemeenschappen – en om te voorkomen dat mensen zich buitengesloten voelen. Uit diverse open vragen in de enquête onder inwoners komt een beeld naar voren van onderlinge intolerantie tussen groepen, zowel tussen gelovige als ongelovige inwoners, als tussen allochtone en autochtone inwoners (of breder: oorspronkelijke bewoners en nieuwkomers). De sociale kwaliteit laat dus op dit punt nog mogelijkheden ter verbetering zien.

Gelukkig zijn er ook veel krachtbronnen aan te wijzen in de lokale samenleving. Met name burgerorganisaties hebben een positief effect op de sociale samenhang en leefbaarheid. Inwoners noemen zelf vooral dorps- of buurtorganisaties (dorpsbelangenverenigingen, wijkplatforms, Terbroek, Oranjeverenigingen, Floralia), daarnaast sportverenigingen en andere vrijwilligersorganisaties, kerken en diaconieën, en ouderenorganisaties. Als enige semi-overheidsinstelling worden zorgorganisaties genoemd in de top tien van inwoners voor groepen of organisaties die in het zonnetje zouden mogen voor hun bijdrage aan de samenleving. Individuele burgers en burgerorganisaties worden in gemeente Barneveld gezien als zelf primair verantwoordelijk voor de sociale kwaliteit.

4. Conclusies en aanbevelingen

De gemeente Barneveld wil door middel van dit onderzoek zicht krijgen op de sociale kwaliteit en leefbaarheid in Barneveld. De centrale onderzoeksvraag was:

> *"Welke krachtlijnen en knelpunten bestaan er in de sociale structuren van gemeente Barneveld en op welke manier kunnen burgers, lokale instellingen en gemeente bijdragen om deze in de komende jaren verder te versterken?"*

Deze centrale vraag kan beantwoord worden door de antwoorden die het onderzoek geeft op een aantal deelvragen, die hieronder (paragraaf 4.1.) één voor één worden weergegeven met de belangrijkste resultaten die een antwoord geven op die vraag. Daarna wordt een antwoord op de hoofdvraag geformuleerd (paragraaf 4.2.). Dit hoofdstuk sluit af met vijf aanbevelingen aan gemeente Barneveld (4.3.).

4.1 Conclusies

4.1.1 Hoe kunnen de sociale structuren van Barneveld getypeerd worden?

De dorpen in gemeente Barneveld zijn zeer divers. Algemene kenmerken zijn een 'Veluwse mentaliteit' en een zekere behoudendheid, maar ook een sterke drang naar zelfredzaamheid en grote bereidheid elkaar te helpen. Deze mentaliteit past uitstekend in de visie van de Wmo, dat mensen eerst verantwoordelijk zijn voor zichzelf en hun directe sociale omgeving; alleen wanneer het niet anders kan doen ze een beroep op professionele voorzieningen. Dat is een manier van denken die bij veel inwoners van de dorpen in gemeente Barneveld goed aansluit. Ook zijn er binnen Barneveld sterke gemeenschappen waarbinnen veel onderlinge zorg vormkrijgt, zowel religieuze als etnische gemeenschappen. In het bijzonder de grote kerkelijke gemeenschappen vallen op. Toch zijn er een aantal risico's waar bij de verdere doorvoering van de Wmo rekening mee zal moeten worden gehouden. In de eerste plaats is er de kans dat mensen het zo belangrijk vinden zichzelf te redden dat ze ook geen hulp vragen als ze het eigenlijk niet redden. Hulpverleners constateren dat mensen in gemeente Barneveld wel eens de neiging hebben te laat aan de bel te trekken. In de tweede plaats is niet iedereen even goed aangesloten bij de zorgende netwerken in de gemeente. Mensen die niet kerkelijk betrokken zijn, minder actief zijn binnen organisaties en verenigingen, en mensen die nog niet lang in de gemeente wonen, zijn minder goed aangesloten en hebben minder mensen om een beroep op te doen in geval van nood.

4.1.2 Hoe waarderen inwoners in alle wijkplatformgebieden van Barneveld de sociale samenhang en leefbaarheid (woon- en leefklimaat)?

In alle wijkplatformgebieden worden de sociale samenhang en de leefbaarheid hoog gewaardeerd, hoger dan gemiddeld in Nederland. Wel wordt vaker dan gemiddeld in Nederland door inwoners aangegeven, dat mensen in hun buurt elkaar nauwelijks kennen (34% in gemeente Barneveld, 20% in heel Nederland). Dit is opvallend, omdat juist in dorpsgemeenschappen het 'ons kent ons' over het algemeen kenmerkend is; in gemeente Barneveld kent men elkaar juist niet goed genoeg. Vooral de respondenten uit wijken Barneveld Norschoten, Stroe, Voorthuizen Wheem – de Maat en Voorthuizen Hamburgerstraat e.o. geven vaker dan gemiddeld aan dat mensen in hun buurt elkaar nauwelijks kennen. In de laatste twee genoemde wijken zijn de bewoners ook vaker dan in andere wijken ontevreden over de bevolkingssamenstelling. Dat geldt ook voor Barneveld Centrum; de inwoners uit deze wijk scoren echter op andere stellingen positiever. De wijken Barneveld De Lors, Oldenbarneveld en Vliegersveld/De Vaarst, Voorthuizen Zuid en Zwartebroek/Terschuur geven juist minder vaak aan dat mensen in hun buurt elkaar nauwelijks kennen. Voor een deel valt dit samen met de wijken waar men het meest positief is over de bevolkingssamenstelling: Barneveld Zuid II, Oldenbarneveld en Zwartebroek/Terschuur.

De bewoners van twee wijken in Voorthuizen, Wheem-de Maat en Hamburgerstraat e.o., scoren ook beduidend negatiever op bijna alle stellingen die indicatief zijn voor sociale samenhang, ook slechter dan het landelijke gemiddelde.

Het algemene beeld van de andere wijken is echter positief. Nadere analyse laat wel zien dat sommige groepen het aantoonbaar meer naar hun zin hebben in hun buurt dan andere groepen. Mensen met een kerkelijke achtergrond, mensen die bij organisaties en verenigingen actief zijn, ouderen, mensen die langer dan 20 jaar in hun huidige woonplaats wonen, bewoners van koopwoningen en lager opgeleiden zijn positiever over de sociale samenhang en de leefbaarheid dan anderen.

4.1.3 WELKE SOCIAAL EN MOREEL KAPITAAL IS AANWEZIG IN IN ALLE WIJKPLATFORMGEBIEDEN BARNEVELD?

Er is in Barneveld veel sociaal en moreel kapitaal aanwezig. Over het algemeen is er veel bereidheid elkaar te helpen, ook als dat niet wederkerig is. Er zijn veel sterke gemeenschappen waarbinnen onderlinge zorg wordt verleend. Deze kerkelijke en etnische (Turkse, Marokkaanse en Molukse) gemeenschappen hebben echter wel een gesloten karakter: ze verlenen wel onder hun eigen mensen zorg, maar niet vaak aan anderen. Er zijn wel verschillen aan te wijzen, bijvoorbeeld tussen kerken die zich bewust beperken tot de eigen gemeenschap (de grote reformatorische kerken) en kerken die extra activiteiten ontplooien om ook anderen te bereiken (een evangelische gemeente en de gereformeerde kerk vrijgemaakt). Kerken die bewust de hulp tot de eigen mensen beperken doen dat alleen voor zover het georganiseerde hulp betreft; individuele kerkleden zijn wel degelijk actief als zorgvrijwilliger of helpen buren bij praktische zaken. Over het algemeen geldt echter dat geloofsgenoten vaker elkaar hulp verlenen dan anderen.

Toch zijn contacten binnen geloofs- of etnische gemeenschappen niet de belangrijkste relaties voor inwoners van gemeente Barneveld. De belangrijkste contacten zijn die met familie, vrienden en buren. Op hen wordt ook het vaakst een beroep gedaan voor hulp. Buren zijn de belangrijkste aanspreekpunten voor praktische hulp, zowel voor kerkelijke als voor niet-kerkelijke Barnevelders.

Er is dus zeker sprake van samenbindend kapitaal (*bonding*) onder inwoners. Ook is er overbruggend kapitaal (*bridging*) te vinden: de burenrelaties, de diaconale activiteiten van kerken naar anderen toe, en de inzet van veel inwoners in vrijwilligerswerk. Ondanks het aanwezige sociale kapitaal ervaart een derde van de inwoners een bepaalde mate van eenzaamheid, vijf procent is (zeer) sterk eenzaam. Sterke sociale structuren zijn dus niet voldoende om dat te voorkomen. Bovendien valt in de interviews en in de antwoorden op de open vragen in de enquêtes op dat er sprake is van onderlinge intolerantie tussen verschillende groepen: tussen kerkelijke en niet-kerkelijke inwoners, tussen autochtonen en allochtonen, tussen oorspronkelijke dorpsbewoners en nieuwkomers. De uitspraken liegen er niet om. Toch is de nuance op zijn plaats dat dit geen specifiek Barneveldse trend is. Het is een veel breder verschijnsel in Nederland en in heel Europa dat intolerantie tussen verschillende culturen toeneemt. In alle landen, van Frankrijk en Oostenrijk tot Zweden en Denemarken, krijgen ook in de publieke opinie intolerante geluiden steeds meer plaats. Gemeente Barneveld ontkomt daar zeker ook niet aan.

Belangrijke ‘krachtbronnen’ – mensen, groepen mensen of organisaties met een belangrijke bijdrage aan de sociale samenhang en leefbaarheid – zijn in gemeente Barneveld in de eerste plaats de verenigingen voor plaatselijk belang, en andere organisaties op wijk- en buurtniveau, waaronder de wijkplatforms. Binnen deze organisaties zetten mensen uit verschillende bevolkingsgroepen zich samen in voor het eigen dorp of de eigen wijk. Alleen al om die samenbindende functie zijn ze waardevol. Voor de meeste wijkplatforms zijn leefbaarheidsonderwerpen de belangrijkste agendapunten. Slechts enkele platforms richten

zich ook specifiek op sociale samenhang. Enkele dorps- of wijkorganisaties organiseren juist wel allerlei samenbindende activiteiten voor de hele dorps- of wijkgemeenschap. Het wijkplatform van De Glind initieert en coördineert de diverse sociale activiteiten in het dorp en heeft ook met alle bewoners en ondernemers samen een dorpsvisie opgesteld. Het wijkplatform in Barneveld Centrum heeft een werkgroep opgericht specifiek voor het vraagstuk van eenzaamheid. Het is de vraag of de platforms in de huidige structuur zich wel lenen voor dergelijke onderwerpen; ze zijn juist ingericht voor de communicatie over fysieke onderwerpen. Op dat gebied zijn de korte lijntjes met de gemeente op dit moment een grote toegevoegde waarde van de platforms. Uitbreiding van die verantwoordelijkheden kan ertoe leiden dat het korte lijntje met de gemeente op het gebied van leefbaarheid onder druk komt te staan. Andere dorps- en buurtorganisaties hebben uitsluitend een sociale functie. Vaak genoemd en geroemd wordt de stichting Terbroek, die ontspannende activiteiten organiseert voor jong en oud in Terschuur en Zwartebroek. In Voorthuizen is het de Floralia die veel mensen samenbrengt. Ook de Oranjeverenigingen hebben die functie.

In de tweede plaats zijn ook sportverenigingen belangrijke krachtbronnen. Binnen de verenigingen komen met name jongeren mensen uit andere culturen tegen en leren ze op een goede manier met elkaar om te gaan. Veel mensen uit Barneveld zetten zich actief in binnen sportverenigingen.
In de derde plaats zijn de kerken belangrijke krachtbronnen, al zijn ze tegelijk ook onderwerp van veel discussie. Positieve zaken die door veel mensen geroemd worden zijn de diaconale inzet van kerken, voor eigen leden maar ook voor anderen. Met name het Diaconale Netwerk geeft concreet vorm aan de diaconale taak van kerken. Vanwege het buitensluitende karakter van tenminste een aantal grote kerken zijn ze echter ook een bron van veel ongenoegen.

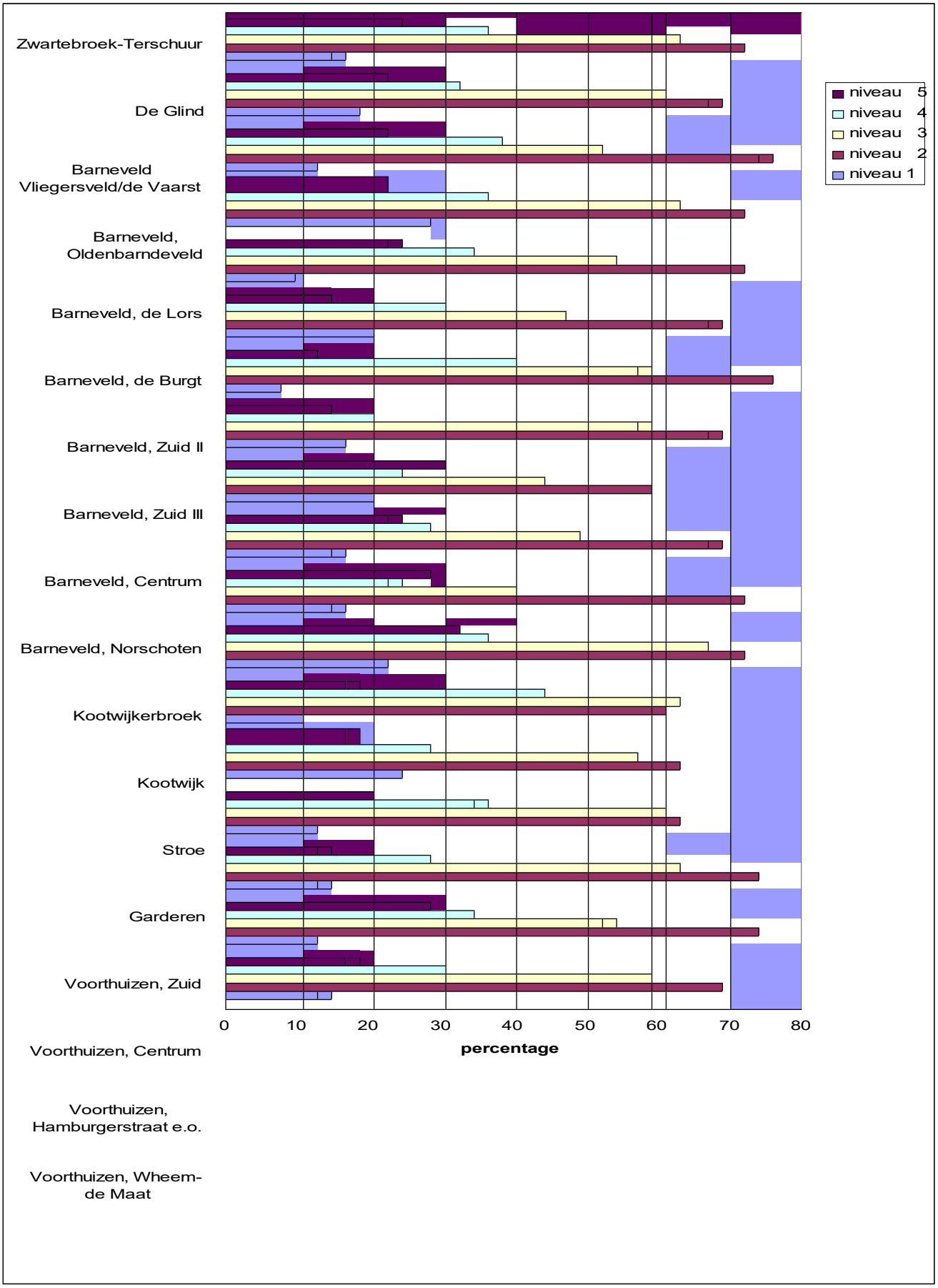
Een aantal gegevens over de sociale kwaliteit en het sociale en morele kapitaal is samengevat in onderstaande grafiek. Hierin is voor elk wijkplatformgebied aangegeven hoe deze wijk scoort op vijf niveaus van sociale kwaliteit. De vijf niveaus zijn:

1. Anonieme vreemden: burgers kennen elkaar niet en leven langs elkaar heen.
2. Publieke familiariteit: burgers kennen elkaar en maken meelevende praatjes op straat.
3. Goede buren: burgers zijn op goede voet met elkaar en helpen elkaar op basis van wederkerigheid.
4. Inclusiviteit: burgers letten op elkaars belang, helpen elkaar ook in de privé-stituatie.
5. Informele zorg: burgers steunen elkaar en geven elkaar vormen van (mantel)zorg.

Voor het kwantificeren van deze niveaus is voor elk niveau een indicator gekozen die aangeeft welk deel van de respondenten in de betreffende wijk op dat niveau zit:

- Anonieme vreemden: hier wordt het percentage inwoners vermeld dat minder dan eens per maand of zelden/nooit contact heeft gehad met buren of buurtgenoten.
- Publieke familiariteit: gebruikt wordt het percentage inwoners dat aangeeft: ‘ik heb veel contact met mijn directe buren’.
- Goede buren: gebruikt wordt het percentage inwoners dat aangeeft praktische hulp te geven aan buren/buurtgenoten.
- Inclusiviteit: gebruikt wordt het percentage inwoners dat aangeeft ook te helpen als het niet wederkerig is (stelling 12.1, percentage ‘mee oneens’).
- Informele zorg: gebruikt is het percentage dat mantelzorg verleent, minimaal drie maanden aaneengesloten.

Grafiek 5. Vijf niveaus van sociale kwaliteit per wijkplatform

4.1.4 WELKE GROEPEN IN ALLE WIJKPLATFORMGEBIEDEN VAN BARNEVELD KUNNEN ONVOLDOENDE SOCIAAL EN MAATSCHAPPELIJK PARTICIPEREN?

Een aantal groepen heeft het in Barneveld lastig om te participeren. De meest genoemde redenen die respondenten zelf aangeven voor het feit dat ze niet voldoende kunnen meedoen, zijn lichamelijke klachten, vaak gekoppeld aan ouderdom. Ouderen vormen een kwetsbare groep. Er worden al veel activiteiten georganiseerd voor ouderen, maar omdat het om een grote en door de vergrijzing bovendien een groeiende groep gaat, blijft specifieke aandacht voor deze groep belangrijk. Veel ouderen kunnen overigens zelf juist veel betekenen, als 'zilveren kracht' of 'vitale senior', onder andere in vrijwilligerswerk en als mantelzorger.
Voor mensen met lichamelijke beperkingen is voortdurend aandacht nodig om ze de juiste voorzieningen te bieden. Een lichamelijke klacht hoeft nog geen beperking te vormen, als er maar voldoende compensatie wordt geboden in de vorm van voorzieningen of door aanpassingen aan gebouwen, waardoor de toegankelijkheid toeneemt.

In de tweede plaats voelen veel mensen in gemeente Barneveld zich uitgesloten omdat ze niet kerkelijk zijn. Veel activiteiten hebben een christelijk karakter, en mensen die zich daar niet bij thuisvoelen, ervaren dat als een belemmering om voluit mee te doen. Ook kerkelijke mensen zelf geven aan niet overal aan mee te kunnen doen, omdat ze al snel op gewetensbezwaren stuiten door bijvoorbeeld muziekkeuze of zondagsactiviteiten.

Allochtonen hebben het in de gemeente extra lastig. Ze vormen een relatief kleine groep: het aandeel allochtonen ligt in gemeente Barneveld veel lager dan gemiddeld in Nederland. In Barneveld heerst echter wel een intolerant sentiment richting nieuwkomers in het algemeen en allochtonen in het bijzonder. Van nieuwkomers wordt verwacht dat ze zich volledig aanpassen en anders zijn ze niet welkom.Diverse respondenten merken met name onder jongeren een discriminerende houding op. Ook in de open vragen in de enquête worden diverse discriminerende opmerkingen gemaakt. Wel lijken dit vooral opmerkingen die gevormd zijn door discussies in de landelijke media. Incidenten die genoemd worden betreffen vaak oudere incidenten, waarover verhalen nog steeds de ronde doen, maar die vaak op een goede manier zijn aangepakt. Het is dus voornamelijk een kwestie van negatieve beeldvorming. Dat staat acceptatie van allochtone inwoners echter wel in de weg.

4.1.5 ONDER WELKE GROEPEN OF IN WELKE GEBIEDEN KOMT EENZAAMHEID VAAK VOOR?

Bijna een derde van de inwoners ervaart in enige mate eenzaamheid. Vijf procent ervaart sterke of zeer sterke eenzaamheid. Eenzaamheid komt even vaak voor onder jongere als onder oudere inwoners, en even vaak onder kerkelijke als onder niet-kerkelijke inwoners. Eenzaamheid komt wel vaker voor onder alleenstaanden, mensen in huurwoningen en lager opgeleiden. Ook mensen die intensief mantelzorg verlenen zijn vaker eenzaam dan anderen; mensen die lichte mantelzorg verlenen, zijn juist minder vaak eenzaam.
Eenzaamheid komt in vaker dan gemiddeld voor in een aantal wijken: in Barneveld de wijken Oldenbarneveld en De Lors, in Voorthuizen de wijk Wheem de Maat en van de andere kernen Kootwijk en Stroe. In de wijken Barneveld Norschoten, Voorthuizen Centrum en de kernen De Glind, Zwartebroek en Terschuur komt juist minder eenzaamheid voor dan gemiddeld. De afwijkingen van het gemiddelde zijn echter in beide gevallen (uitschieters naar boven en naar beneden) niet heel groot te noemen.
Organisaties en kerken willen zich graag inzetten voor eenzame mensen, maar hebben hen niet goed in beeld. Zo zijn er wel diverse initiatieven gericht op oudere eenzamen, maar er komt net zoveel eenzaamheid voor bij andere leeftijden. Organisaties zien maar een deel van de eenzame mensen. Ze vragen hulp bij het vergroten van kennis over eenzaamheidsproblematiek en het signaleren daarvan.

4.1.6 WELKE IDEEËN HEBBEN BEWONERS EN ORGANISATIES ZELF OVER HET VERBETEREN VAN DE SOCIALE SAMENHANG?

Zowel vertegenwoordigers van organisaties als inwoners van gemeente Barneveld zien de sociale samenhang primair als een verantwoordelijkheid van individuele burgers. De overheid kan wel bijdragen aan de juiste randvoorwaarden, maar mensen moeten het zelf doen. Randvoorwaarden zijn bijvoorbeeld fysieke mogelijkheden voor ontmoeting (dorps- en buurthuizen, dorpsfeesten, bankjes in het park). Ook kan de overheid minima en mensen met een beperking door middel van voorzieningen een handje helpen mee te doen. Specifieke groepen waarvoor mensen vragen om verbetering van die voorwaarden zijn jongeren, ouderen en kinderen. Voor ouderen en jongeren gaat het om gelegenheden om elkaar te ontmoeten en te ontspannen, voor kinderen om speelvoorzieningen. Inwoners vragen ook om meer sport- en recreatievoorzieningen. Een zwembad is een wens die door veel mensen gedeeld wordt, ook met als argument dat dit een plek is waar alle bevolkingsgroepen iets aan zouden hebben. Ook sporthallen in de verschillende dorpen worden vaak genoemd. Als laatste, nog net in de top tien van ideeën van bewoners, wordt investeren in veiligheid genoemd: er zou meer toezicht en handhaving moeten komen, om overlast en criminaliteit te beperken, maar ook verkeersveiligheid te verbeteren.

In de interviews geven organisaties diverse ideeën en suggesties om de sociale samenhang te verbeteren. Deze worden hieronder opgesomd.

- Tenminste een aantal wijkplatforms is bereid om zich ook voor sociale vraagstukken in te zetten, ook gezamenlijk. De gemeente zou hierin wel kunnen faciliteren.
- Meer buurthuizen, met een beheerder of welzijnswerker (‘vertrouwenspersoon’) die tijd heeft om mensen wegwijs te maken; deze kan ook eenzaamheid of andere problematiek signaleren
- Het zou goed zijn de gemeentelijke subsidieverstrekkingen eens ‘flink op te schudden’, om goed naar het gehele plaatje te kijken en de voorzieningen transparanter te maken voor de bewoners.
- Voorlichting bijvoorbeeld over budgetteren, maar bijvoorbeeld ook over de Marokkaanse cultuur of over Turkse feestdagen, om begrip voor elkaar en contact met elkaar te verbeteren.
- Meer hulpverleners met een specifieke culturele achtergrond, om goed aan te kunnen sluiten bij de mensen die geholpen worden
- Jongerencentra als plek van ontmoeting, maar ook andere positieve effecten. Jongeren leren van elkaar, ze leren van de jongerenwerkers, ze kunnen vrijwilliger worden, ze kunnen hier hun stage doen en velen blijven vrijwilligers.

4.2 Kracht en kwetsbaarheid

Met de antwoorden op de deelvragen kan ook antwoord worden gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek:

> *“Welke krachtlijnen en knelpunten bestaan er in de sociale structuren van gemeente Barneveld en op welke manier kunnen burgers, lokale instellingen en gemeente bijdragen om deze in de komende jaren verder te versterken?”*

Samenvattend zijn er veel krachtlijnen in Barneveld te zien. Die zijn vooral te vinden in sterke sociale verbanden: de kerkgemeenschappen, de etnische gemeenschappen en de dorpsgemeenschappen in de buitendorpen. Deze verbanden kunnen worden gezien als veilige eilanden waarop mensen onderling voor elkaar zorgen. Ook de mentaliteit van zelfredzaamheid is een belangrijke krachtbron. Dezelfde zaken die als kracht kunnen worden gezien, zijn echter ook de grootste kwetsbaarheid: de sterke sociale verbanden zijn intern gericht, met als nadeel dat mensen elkaar buiten die verbanden niet goed kennen. Hierdoor weten mensen die op zich graag anderen zouden willen helpen, niet wie in hun omgeving

steun zou kunnen gebruiken. Ook binnen de eilanden kunnen mensen juist door het intern gerichte en zelfredzame karakter problemen te lang voor zich houden. Zo kan het gebeuren dat ook onder kerkleden net zoveel eenzaamheid voorkomt als onder niet-kerkelijke inwoners. Ten slotte werkt de interne gerichtheid van de 'eilanden' polarisatie in de hand. Er is in de beantwoorde vragenlijsten regelmatig polariserend taalgebruik te zien, zowel tussen kerkelijke en niet-kerkelijke dorpsbewoners als tussen oorspronkelijke en nieuwe bewoners en tussen autochtone en allochtone inwoners. Er is dus veel te winnen door het versterken van de bruggen tussen de eilanden. En die zijn er gelukkig ook. Dit zijn met name de organisaties die mensen op dorps- en wijkniveau bij elkaar brengen: de dorpsbelangenverenigingen en wijkplatforms, Stichting Terbroek, Floralia en de Oranjeverenigingen. Ook sportverenigingen zijn belangrijke plaatsen waar mensen uit verschillende bevolkingsgroepen elkaar ontmoeten, wat belangrijk is om vooroordelen bij te stellen en daarmee polarisatie te voorkomen. Ten slotte vormen ook de diaconale activiteiten van diverse kerken, zowel voor de eigen leden als voor anderen, belangrijke krachtlijnen.

4.3 Aanbevelingen

Hierboven zijn op de verschillende aspecten van sociale samenhang en leefbaarheid conclusies weergegeven. Op basis van deze conclusies geven de aanbevelingen aan voor welke uitdagingen inwoners, organisaties de gemeente met elkaar staan. Voor elke uitdaging zijn concrete activiteiten voorgesteld. Ook zijn daarbij de partijen benoemd die een belangrijke rol kunnen spelen in het oppakken en uitvoeren van deze activiteiten. Door deze uitdagingen met concrete activiteiten aan te gaan (en daarbij gebruik te maken van de verschillende krachtbronnen), wordt gewerkt aan behoud én versterking van de sociale samenhang en leefbaarheid in Barneveld.

AANBEVELING 1: RICHT BELEID OP MEER ONDERLING BEGRIP EN ACCEPTATIE

De grootste en lastigste uitdaging in de gemeente Barneveld is het omgaan met verschillen binnen de gemeenten. In de eerste plaats heeft de gemeente te maken met veel verschillende dorpen, met elk een zeer eigen karakter en eigen sociale vraagstukken. In de tweede plaats vormen kerkelijke en niet-kerkelijke inwoners twee groepen, die regelmatig – althans in de beeldvorming – tegenover elkaar staan, en die vaak niet aan elkaars activiteiten mee kunnen of willen doen. In de derde plaats is er sprake van intolerant sentiment tegen nieuwkomers, met name allochtone nieuwkomers, onder autochtone bewoners.

Opvallend in gemeente Barneveld is dat er veel negatief sentiment is, terwijl er maar weinig feitelijk aanleiding is voor onrust. Het werkelijke aandeel allochtonen is in de gemeenten lang niet zo hoog als elders, en incidenten tussen bevolkingsgroepen (bijvoorbeeld tussen reformatorische en moslimjongeren) dateren van jaren geleden. Voorbeelden van uitsluiting uit kerken of etnische gemeenschappen zijn er, maar er zijn net zoveel voorbeelden van positieve activiteiten vanuit die gemeenschappen. Oude incidenten kunnen lang rondzingen en de beeldvorming bepalen. Het is uiteraard belangrijk om wanneer er werkelijk incidenten plaatsvinden hier snel op te reageren, maar nog belangrijker is het om de beeldvorming bij te stellen wanneer deze onevenwichtig is. Tegenwicht kan worden geboden door ook een podium voor 'goed nieuws' te bieden, bijvoorbeeld door een verkiezing van het meest samenbindende initiatief per dorp te organiseren. Belangrijk is ook dat mensen elkaar beter leren kennen, omdat dat ook een goede bijstelling van de beeldvorming kan opleveren. Mensen hebben dan concrete personen op het netvlies bij een 'gereformeerde', 'allochtoon' of 'Amsterdammer', in plaats van een gekarikaturiseerd beeld van een groep. Zie ook aanbeveling 2.

De gemeente past echter wel een terughoudende rol in deze vraagstukken. Zoals veel bewoners en organisaties aangeven, is sociale samenhang primair een zaak van individuele

burgers onderling, en de overheid is er om de randvoorwaarden te stellen. Wat de overheid *niet* moet doen, is bepaalde groepen voortrekken of achterstellen. De eigen rol van de gemeente boven de partijen moet volstrekt helder zijn. De gemeente moet dus de schijn vermijden één van de groepen voor te trekken voor de andere groep. Wat de gemeente ook *niet* hoeft te doen, is proberen alle verschillen tussen groepen op te heffen. Zeker de verschillen tussen de dorpen mogen er zijn, elk dorp heeft een eigen karakter. Het is echter wel van belang dat verschillende bevolkingsgroepen binnen elk dorp (kerkelijk en niet- kerkelijk, oorspronkelijke bewoners en nieuwkomers) goed met elkaar kunnen samenleven.

Gemeente Barneveld hoeft geen *eigen* activiteiten op te zetten om de sociale samenhang te stimuleren. Belangrijker is een houding van de gemeente die bewoners zelf uitnodigt activiteiten en initiatieven te ontplooien. De gemeente kan daarbij wel juist die activiteiten en initiatieven aanmoedigen waarin verschillen tussen bevolkingsgroepen overwonnen worden en mensen elkaar beter leren kennen. Dit kunnen bijvoorbeeld dorps- en buurtactiviteiten zijn, die door goede dorps- en buurthuizen een permanente basis kunnen krijgen. Het werk van de talrijke vrijwilligers in dorps-, wijk- en buurtverenigingen wordt door veel inwoners zeer gewaardeerd om hun bijdrage aan de sociale samenhang. Ook sportverenigingen en –activiteiten vormen belangrijke gelegenheden voor mensen om elkaar te ontmoeten, vooroordelen over andere bevolkingsgroepen uit de weg te ruimen en gezamenlijk resultaten te bereiken.

AANBEVELING 2: VEEL TE WINNEN DOOR VERGROTEN ONDERLINGE BEKENDHEID

Zeer opvallend is dat ondanks het dorpse karakter van de gemeente er toch relatief veel inwoners zijn die stellen dat mensen elkaar in hun buurt nauwelijks kennen, vaker dan gemiddeld in Nederland. Juist doordat mensen elkaar niet kennen, kan de polarisatie waar aanbeveling 1 op ingaat uit de hand lopen. Ook is het belangrijk dat mensen elkaar goed genoeg kennen om te weten op welke manier ze elkaar kunnen ondersteunen. Nu zeggen veel inwoners niets te doen voor kwetsbare medeburgers, omdat ze niemand kennen die kwetsbaar is. Toch zijn er in elke wijk wel degelijk kwetsbare en eenzame mensen.

Mensen kunnen elkaar beter leren kennen in gezamenlijke activiteiten, bijvoorbeeld op dorps-, wijk- of buurtniveau. Een specifiek instrument om mensen op straatniveau met elkaar in contact te brengen, is het huiskamergesprek. Dit is een gesprek in de huiskamer van één van de buren, waarbij alle andere buren uitgenodigd worden voor een kopje koffie. Onder leiding van een gespreksleider van buiten de straat (vrijwilliger of beroepskracht) wordt vervolgens het gesprek aangegaan over een concreet onderwerp. Voorbeeld van zo'n onderwerp kan de vraag zijn wat buren precies van elkaar verwachten wat betreft onderlinge aandacht, hulp en zorg. Een ander onderwerp is het organiseren van een gezamenlijk welkom voor nieuwe bewoners die in de straat komen wonen. De gespreksleider waarborgt dat ieder aan bod komt, en probeert aan te sturen op concrete afspraken wanneer er enthousiaste ideeën op tafel komen. In een pilot in Zwolle leverden dergelijke gesprekken meer helderheid op over de onderlinge verwachtingen van bewoners, en leerden meer buren elkaar kennen. Huiskamergesprekken zouden door een professionele organisatie, bijvoorbeeld welzijnsorganisatie of vrijwilligerscentrale, kunnen worden opgezet. Maar ook uitvoering door vrijwilligers, bijvoorbeeld van SWOB, Buurtbemiddeling, wijkplatforms of kerken, zou mogelijk zijn na een korte training.

AANBEVELING 3: GEEF WIJKPLATFORMS RUIMTE EN FACILITERING OM OOK SOCIALE THEMA'S OP TE PAKKEN

Diverse wijkplatforms zouden graag naast fysieke thema's ook sociale onderwerpen op zich nemen. Zij worden door diverse andere organisaties en ook door inwoners gezien als partijen die een belangrijke bijdrage leveren aan de sociale samenhang, maar worden door de gemeente nu vooral ingeschakeld met het oog op fysiek beheer. De structuur van de platforms is daar nu ook vooral op gericht. Diverse wijkplatforms zouden best meer een sociale functie willen vervullen. Om dat te kunnen doen, moeten ze goed weten wat er speelt

in de wijk, en is het dus van belang dat ze een goede werkwijze hebben voor het betrekken van alle wijk- of dorpsbewoners. Momenteel is dat voor veel wijkplatforms juist nog een punt waar men mee worstelt, met name de nieuwe wijkplatforms in Barneveld en Voorthuizen.

Wijkplatforms die ook sociale onderwerpen willen oppakken, weten nog niet altijd goed hoe ze dat moeten doen. Wijkplatform De Glind loopt hierin voorop met haar integrale dorpsvisie, en kan een voorbeeldfunctie voor andere wijkplatforms vormen. Niet ieder wijkplatform zal echter tot een dergelijke dorpsvisie willen of kunnen komen; elk heeft zijn eigen specifieke samenstelling en doelstelling, en elk heeft een dorp of kern met een heel eigen karakter te vertegenwoordigen. Het is het van belang dat de gemeente die wijkplatforms die ambitieus zijn ook zeer serieus neemt, en plannen die door alle dorpsbewoners gedragen worden niet snel aan de kant schuift. Ook andere platforms zal de gemeente heel serieus moeten nemen, omdat hun functie als vertegenwoordiging van bewoners richting gemeente niet geloofwaardig is. Wanneer een wijkplatform met ideeën of klachten geen gehoor krijgt bij de gemeente, is het voor andere bewoners ook niet aantrekkelijk om hun ideeën of klachten bij het wijkplatform neer te leggen. Soepelheid van de gemeente in het omgaan met wensen van wijkplatforms, ook als die niet gemakkelijk in te passen zijn in het beleidsproces, zal het enthousiasme van de wijkplatforms en het draagvlak bij bewoners ten goede komen.

Veel wijkplatforms zoeken naar goede mogelijkheden om de contacten met hun medewijkbewoners goed vorm te geven. De gemeente kan hierin faciliteren door het opzetten van een wijkkrant of het intensiever benutten van de wijkwebsite te stimuleren. Ook kan de gemeente het contact tussen bewoners en wijkplatform faciliteren de ruimte voor een spreekuur te bieden. In wijken waar nog geen dorps- of wijkcentrum is, zou hier een voorlopige locatie in een school of huiskamer kunnen worden geboden. Zo zijn de wijkplatforms ook voor bewoners herkenbaar, en weten bewoners waar ze zaken aan kunnen kaarten.

AANBEVELING 4: MOBILISEER SOCIAAL KAPITAAL VOOR TERUGDRINGEN EENZAAMHEID

Veel organisaties zouden iets willen doen om eenzame mensen gezelschap en activiteiten te bieden. Eenzaamheid is echter vaak verborgen. Mensen die eenzaam zijn, zeggen dat liever niet, en anderen kunnen het niet gemakkelijk zien. Hierdoor is het ook mogelijk dat er veel meer daadwerkelijke eenzaamheid is in gemeente Barneveld dan organisaties dat zelf inschatten. Ook is het voor de organisaties moeilijk om de juiste mensen te bereiken.

Onze aanbeveling is om de ingezette acties om eenzaamheidsproblematiek aan te pakken nog meer vervolg te geven. De behoefte aan kennis over signalering blijft aanwezig, bleek in de themabijeenkomst in dit onderzoek, ondanks advies vanuit de Seniorenraad om niet verder in te zetten op leren signaleren. Mogelijk is een oorzaak dat er in de themabijeenkomst een aantal andere kerken vertegenwoordigd waren dan de kerken die deelnamen aan de deskundigheidsbevordering binnen het eenzaamheidsproject van de Seniorenraad. Ook kunnen de gepresenteerde cijfers over eenzaamheid in de themabijeenkomst bijgedragen hebben aan het besef dat de huidige signalering maar een fractie van de werkelijke eenzaamheid opspoort. Er zijn inmiddels met het project van de Seniorenraad diverse verbeteringen ingezet voor het tegengaan van eenzaamheid onder ouderen. Mogelijk zijn de cijfers over eenzaamheid onder ouderen mede daarom niet aantoonbaar hoger dan onder andere leeftijden (dit is niet met zekerheid te zeggen, omdat er geen vergelijking kan worden gemaakt met de eenzaamheidscijfers vóór het project van de Seniorenraad). Ondanks de ingezette acties zijn de cijfers zijn voor alle leeftijdsgroepen hoog: ruim dertig procent van de mensen is in meer of mindere mate eenzaam. Daarom blijft het niet alleen voor de ouderenorganisaties (ouderenbonden, SWOB, Seniorenraad), maar ook voor andere organisaties en kerken belangrijk om eenzaamheid goed te kunnen signaleren en goede activiteiten aan te bieden om eenzaamheidsproblematiek tegen te gaan. Dit betekent dat de organisaties diverse laagdrempelige activiteiten aanbieden, niet alleen voor ouderen, maar voor alle leeftijden. Dit wordt overigens in het rapport van de

Seniorenraad ook genoemd: eenzaamheid wordt juist tegengegaan door het aanbieden van activiteiten voor *alle* leeftijden, niet alleen voor ouderen. Deze constatering verdient meer nadruk, niet alleen omdat intergenerationeel contact belangrijk is voor het tegengaan van eenzaamheid bij *ouderen*, maar ook omdat eenzaamheid onder alle leeftijden voorkomt. Het verder bevorderen van deskundigheid over eenzaamheid en het stimuleren van samenwerking rond deze thematiek, is een belangrijke sleutel voor het mobiliseren van het sociale kapitaal vertegenwoordigd in de organisaties en kerken. Ook kan extra worden ingezet op het verhogen van de bekendheid van het aanbod aan activiteiten, zoals door de Seniorenraad op een goede manier is gedaan voor 75+-ers. Op eenzelfde manier als zij in huisbezoeken mensen op de hoogte brachten van het aanbod aan activiteiten, zouden bijvoorbeeld aan alle nieuwe inwoners van gemeente Barneveld een welkomstbezoek kunnen worden gebracht door getrainde vrijwilligers. In een dergelijke aanpak zouden wijkplatforms een centrale rol kunnen spelen.

5. Literatuur

Rapporten en boeken:

Baars-Blom, J.M., Bredewold, F.H. Versteeg, P. (2008) *De ketting en de schakels. Sociale samenhang in Nunspeet.* Zwolle: Centrum voor Samenlevingsvraagstukken.

Rob Bijl, Jeroen Boelhouwer, Evert Pommer en Peggy Schyns (2009) *De sociale staat van Nederland 2009.* Sociaal en Cultureel Planbureau, publicatie 2009/14. Den Haag: SCP.

Bredewold, F. H., M.J. Alblas en J. Slendebroek- Meints (2010) *Naar een sociaal krachtig Westervoort. Onderzoek naar sociale samenhang en leefbaarheid in gemeente Westervoort.* Zwolle: Centrum voor Samenlevingsvraagstukken.

Castillo Guerra, J.G., Glashouwer, M., Kregting, J. (2008) *Tel je zegeningen – het maatschappelijk rendement van christelijke kerken in Rotterdam en hun bijdrage aan sociale cohesie*. Nijmegen: NIM.

Coleman, J.S. (1988) *Social capital in the creation of human capital*. AJS Volume 94 Supplement S95-S120.

Companen (2009) *Behoeften en plannen 2010-2019 Basis voor gemeentelijke afspraken Kwaliteit Woon programma (KWP 3)*

Dekker, P. (1994). *Civil society*. Den Haag: SCP.

Duyvendak, J.W., Hurenkamp, M. (red). (2004) *Kiezen voor de kudde. Lichte gemeenschappen en de nieuwe meerderheid.* Amsterdam: Uitgeverij van Gennep.

E-movo (2008) *Gezondheid en leefstijl van jongeren in de gemeente Barneveld.* Onderzoek door Kennis-en Expertisecentrum E-movo van GGD Gelre-IJssel.

E-movo (2009) *Gezondheid en leefstijl van volwassen - Volwassenonderzoek 2008* Onderzoek door Kennis-en Expertisecentrum E-movo van GGD Gelre-IJssel.

Frieling, M. A. (2008) *Een goede buur. 'Joint Production' als motor voor actief burgerschap in de buurt*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Gemeente Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek, Barneveld (2008) *Kiezen voor gezond leven op de Noord-Veluwe*. Tweede nota gezondheidsbeleid 2008-2012.

Hart, J. de (2003) *Zekere banden. Sociale Cohesie, leefbaarheid en veiligheid.* Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Van Hoof &Ruysseveldt (1996) *Sociologie en de moderne samenleving*, Amsterdam: Boom.

Houten, G. van, Tuynman, H. Gilsing, R. (2008) *Eerste tussenrapportage Wmo Evaluatie. De invoering van de Wmo: gemeentelijk beleid in 2007*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Hurenkamp, H. Tonkens, E. Duyvendak, J.W. (2006) *Wat burgers bezielt. Een onderzoek naar burgerinitiatieven.* Amsterdam: Universiteit van Amsterdam/NICIS Kenniscentrum Grote Steden.

Jager-Vreugdenhil, M., K. van Hulst en J. Slendebroek- Meints (2010) *Onderzoek naar sociale samenhang en leefbaarheid in gemeente Putten.* Zwolle: Centrum voor Samenlevingsvraagstukken.

Jager-Vreugdenhil, M. (2010) *Waarom de buurt?* In: Denkwijzer jrg. 10 nr. 1. Amersfoort: Wetenschappelijk Instituut van de ChristenUnie.

Jager-Vreugdenhil, M. Boven, S. Luiten, R. Leyder-Havenstroom (2008) *Ha Buurman, Ha Buurvrouw! Onderzoek naar de effectiviteit van de Zwolse pilots 'Ha Buurman, Ha Buurvrouw' op informele aandacht, hulp en zorg tussen buren.* Zwolle: Centrum voor Samenlevingsvraagstukken.

JehoelGijsbers, G. (2004) *Sociale uitsluiting in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Kamerstuk 29538, nr. 28 (4 juli 2005).

Kamerstuk 29538, nr. 19 (23 mei 2005).

Koning, G.M. (1996) *De verzorgingsstaat voorbij. Over grondslagen van de sociale zekerheid*. Nunspeet: Marnix van St. Aldegondestichting.

Kruijff A. de, (2009) Jaarverslag van het steunpunt Vrijwilligerswerk Barneveld.

Kuiper, R. (2009) *Moreel Kapitaal. De verbindingskracht van de samenleving*. Amsterdam: Buijten&Schipperheijn Motief.

Kwekkeboom, R. en M. Jager-Vreugdenhil (red). (2009) *De praktijk van de Wmo. Onderzoeksresultaten lectoraten SocialWork*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Linders, L. (2007) *Niet de sterkste schouders.* Sociale interventie. 16 (2), 13-24.

Politie Gelderland-Midden. *Veiligheidsmonitor 2005 Gelderland-Midden* (2005).

Putnam, R. D. (2000) *Bowling alone. The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.

Roes, T. (2002) *Sociale cohesie en sociale infrastructuur. Verkenning van beleidsmogelijkheden en bestuurlijke modellen*. Sociaal en Cultureel Planbureau, Werkdocument 79. Den Haag: SCP.

Roorda-Lukkien, C., M. Jager-Vreugdenhil en R. Kuiper (2006) *Kerk en Caritas. Een onderzoek naar vrijwilligerswerk en mantelzorg in vier orthodox-protestantse kerken.* Zwolle: Centrum voor Samenlevingsvraagstukken.

Pim Russchen en Jacco Buijs (2010) *Ik en Jij is Wij. Een onderzoek naar het gebruik van de presentietheorie bij het omzien naar elkaar.* Christelijke Hogeschool Ede in opdracht van HdS Hulpverlening, Barneveld.

Klarita Sadiraj, Joost Timmermans, Michiel Ras en Alice de Boer (2009) *De Toekomst van de mantelzorg*. Sociaal en Cultureel Planbureau, Publicatie 16. Den Haag: SCP.

Schuyt, C.J.M. (1991) *Op zoek naar het hart van de verzorgingsstaat*. Leiden: Stenfert Kroese.

Schuyt, C.J.M. (2006) *Steunberen van de samenleving*. *Sociologische essays*. Amsterdam: University Press.

Seniorenraad Barneveld (2006) *Eenzaamheid onder ouderen in Barneveld.* Barneveld: Seniorenraad.

Seniorenraad Barneveld (2010) Project Eenzaamheid bij ouderen Barneveld 2008-2011. Barneveld: Seniorenraad.

Sretzer, S., Woolcock, M. (2004) Health by association? Social capital, social theory, and the political economy of public health. *International Journal of Epidemiology*. 33 (4), 650-667.

SWOP (2006) *De SWO is startklaar voor de Wmo.*

SWOP (2006) *Vrijwilligersnota SWO Barneveld*. Informatieboekje vrijwilligers SWO Barneveld.

SWOP (2007) *Huisbezoek 75+, jaarverslag.* Stichting Welzijn Ouderen Barneveld.

SWOP (2009) *Uitvoerverslag van het project "Pluim voor de mantelzorgers".*

J. Timmermans en K. Sadiraj (2007) *Ramingen informele zorg.* In: A. de Boer (red.) (2007), *Toekomstverkenning informele zorg.* Sociaal en Cultureel Planbureau, publicatie 2007/21. Den Haag: SCP.

Lotte Vermeij en Gerald Mollenhorst (2008) *Overgebleven dorpsleven. Sociaal kapitaal op het hedendaagse platteland.* Sociaal en Cultureel Planbureau / Universiteit Utrecht

Veiligheidsmonitor Rijk (2006) *Veiligheidsmonitor*. Regionale rapportage: Noord en Oost Gelderland.

Vermeulen, D. (2004) *Speelruimtebeleid in Barneveld. Onderzoek naar de speelruimte in de Gemeente Barneveld.*

Versprille, R. Wolleswinkel G. (2009) *Concept Portefeuillestrategie Woningstichting Barneveld. Vastgoedsturing van een vooruitstrevende Veluwse volkshuisvester.*

Versteeg, P. Bredewold, F.H., Kuiper, R. (2008) *De stukjes en de puzzel. Sociale samenhang en leefbaarheid in Zwartewaterland.* Zwolle: Centrum voor Samenlevingsvraagstukken.

Wolters en De Graaf (2005) *Maatschappelijke problemen*, Boom: Amsterdam.

WRR (2005) *Vertrouwen in de buurt*. Amsterdam: University Press.

WRR (2005) *Normen, waarden en de last van het gedrag*. Amsterdam: University Press.

WRR (2007) *Identificatie met Nederland*. Amsterdam: University Press.

Geraadpleegde websites:

Website gemeente Barneveld: www.Barneveld.nl
Website Centraal Bureau voor de Statistiek: www.cbs.nl
Website kerk en Wmo: www.kerkenWmo.nl

Bijlagen

Bijlage I	Theoretisch kader
Bijlage II	Operationalisering en onderzoeksopzet
Bijlage III	Verantwoording respons, betrouwbaarheid en validiteit
Bijlage IV	Vragenlijst voor inwoners van de gemeente Barneveld
Bijlage V	Vragenlijst voor organisaties actief in de gemeente Barneveld

Centrum voor Samenlevingsvraagstukken

Gereformeerde Hogeschool

gemeente Barneveld

provincie Gelderland